

Štát a právo

Ročník 10

2023

4

Vyberáme z obsahu

Organic Agriculture in the Slovak Republic: Efficiency of Legislation and Its Impact on the Economy

Súdny prieskum procesov konania pred rozhodcom v kolektívnych pracovnoprávných vzťahoch

Pre-Trial Detention and It's Alternatives in Lithuania, Estonia, Romania and Slovakia

 BELIANUM

Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela, Banská Bystrica

Štát a právo

State and law

Redakčná rada

Predseda redakčnej rady:

prof. Dr. iur. JUDr. Ing. Michal Turošík, PhD. *Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela*

Podpredsedovia redakčnej rady:

Mult. Dr.h.c. prof. JUDr. Mojmír Mamojka, CSc. *Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela*

Dr.h.c. prof. JUDr. Jaroslav Chovanec, CSc. *Fakulta masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda*

Členovia:

prof. Dr. habil. Jozef Ciagwa *Wydział Prawa i Administracji Uniwersytet Śląski w Katowicach*

prof. JUDr. Ľubor Cibulka, CSc. *Právnická fakulta Univerzity Komenského*

prof. JUDr. Jozef Králik, CSc., MBA, *Fakulta práva Janka Jesenského, Vysoká škola Danubius*

prof. JUDr. Mojmír Mamojka, PhD., ml. *Akadémia policajného zboru*

prof. JUDr. Igor Palúš, CSc. *Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik*

Mult. Dr.h.c. prof. JUDr. Viktor Porada, DrSc. *Vysoká škola Karlovy Vary*

Prof. Habil. Dr. Gintaras Švedas, *Faculty of Law, Vilnius University, Vilnius, Lithuania*

prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc. *Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika*

doc. JUDr. Eduard Burda, PhD. *Právnická fakulta Univerzity Komenského*

dr hab. Celina Nowak, prof. INP PAN, *Polish Academy of Sciences, Institute of Legal Sciences, Warsaw, Poland*

doc. JUDr. Pavel Salák, PhD. *Právnická fakulta Masarykovej univerzity v Brne*

doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD. *Vojenský historický ústav*

dr hab. Piotr Szymaniec, prof. PWSZ, *Angelus Silesius University of Applied Sciences in Walbrzych -Walbrzych, Poland*

doc. JUDr. Vladimír Zoubek, CSc. *Policejní akademie České republiky v Praze*

Výkonný redaktor:

JUDr. Aneta Kšenzighová, MBA, *Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela* aneta.ksenzighova@umb.sk

Jazyková úprava:

Mgr. Zuzana Mičková, PhD.

Obsah

Organic Agriculture in the Slovak Republic: Efficiency of Legislation and Its Impact on the Economy <i>Ganna Gubina</i>	134
Teória a prax obecnej samosprávy <i>Igor Palúš</i>	142
Prípustnosť vzniku nároku na dovolenku v období neplatného skončenia pracovného pomeru <i>Denisa Rudžiková</i>	155
Súdny prieskum procesov konania pred rozhodcom v kolektívnych pracovnoprávných vzťahoch <i>Marek Švec - Andrea Olšovská</i>	164
Pre-Trial Detention and It's Alternatives in Lithuania, Estonia, Romania and Slovakia <i>Gintaras Švedas - Justyna Levon</i>	189
Z vedeckého života Správa o konaní konferencie <i>Lucia Šimová - Aneta Kšenzíghová</i>	210

Organic Agriculture in the Slovak Republic: Efficiency of Legislation and Its Impact on the Economy

Ganna Gubina*

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2023.10.4.134-141>

Abstract:

Gubina, Ganna: *Organic Agriculture in the Slovak Republic: Efficiency of Legislation and Its Impact on the Economy*. A retrospective analysis of the Slovak Republic legislation on organic agriculture. Research current the Slovak Republic legislation on organic agriculture. The impact of the Slovak Republic legislation on organic agriculture on the country's economy. The legal status of the bodies (public, private) involved in organic agriculture in the Slovak Republic. The dependence of the development of organic agriculture on these bodies.

Key words:

Economy, Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic, organic agriculture, the Central Agricultural Inspection and Testing Institute in Bratislav, the Slovak Republic

Introduction

The problem with agricultural products, including organic, has become relevant in connection with the introduction of a military position in Ukraine. Ukraine is an agrarian country that has carried out, carries out and will carry out the export of agricultural products to the EU countries. However, events in Ukraine over the past year have forced EU countries, including the Slovak Republic (hereinafter - SR), to reconsider their relationship to agriculture, including organic.

The SR is one of the EU member states, which also has organic agriculture (hereinafter - OA). Moreover, it is not the leading branch of the national economy for this country, development is observed here quite dynamically in various directions: legislative, financial, technical, etc. In modern conditions, the effectiveness of the current national legislation affects this or that direction.

---

* Ganna Gubina, PhD in Law, Assistant Professor of the Department of Economic Theory and Economics of the Enterprise, the Faculty of Economics and Management of the Odessa State Agrarian University, orcid: 0000-0002-7419-3007

1. The Slovak Republic legislation on organic agriculture

Nowadays, there are many definitions of OA at the legislative level, among scientists, as well as formed by international organizations, etc. Each of these definitions has many advantages and disadvantages. It is considered that the most successful definition for today is the following: organic (ecological, biological) agriculture is a method of farming, where there is no full use of synthetic materials or their share is no more than 1%. This definition is not static and needs to be revised constantly, because, for example, technological requirements change.

The formation of the SR's legislation regarding the OA began in 1991, when the first documents regulating this process appeared here. Based on the analysis of such documents and legal acts adopted later, it can be stated that the legal base of the SR regarding the OA has passed through several stages of its formation and development (Table 1). The criterion for identifying such stages was the adoption and operation of a new OA's law, which was the foundation in this period. The author's main positive and negative aspects of each basic document valid in a particular period are highlighted in Table 1. Other legal acts adopted with each of these laws have not been considered or studied in this direction.

Table 1. Basic documents of the Slovak Republic governing the OA

Period, years	Basic current document on the OA	+	-
1991-22.07.1998	Regulatory Standard «Rules of Organic Agriculture on the Territory of the Slovak Republic», Concept of Organic Agriculture in Slovakia ¹	- an attempt to present the first document regarding the OA, consistent with the principles and rules of the international organization IFOAM; - to form the prospects for the development of the OA in this country.	- they are not law
23.07.1998-31.07.2004	Act on organic agriculture and organic food production № 224/1998 ^{2,3}	- the first Act on the OA; - covers all possible directions regarding the OA; - there are definitions of concepts (for example, «organic agricultural production», «bio products», «organic food», «organic producer», «traditional farming», «parallel farming»)	- there is no specification of the bodies for the supervision of organic agricultural production and production of organic food products; - two amendments made

- 1 PALŠOVÁ, L. – SCHWARCZOVÁ, L. – SCHWARCZ, P. – BANDLEROVÁ, A. 2014. The support of implementation of organic farming in the Slovak Republic in the context of sustainable development. In *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, volume 110, 24 January 2014, p. 520-529.
- 2 <https://www.organic-europe.net/country-info/slovakia.html> (accessed: 11.06.2023).
- 3 Act on organic agriculture and organic food production № 224/1998. Collection of laws of the Slovak Republic

Period, years	Basic current document on the OA	+	-
01.08.2004-31.05.2009	Act on Organic Agriculture № 421/2004 ⁴	- the first Act on the OA after Slovakia's entry into the EU; - compliance with a) Council Regulation (EEC) No 2092/91 of 24 June 1991 on organic production of agricultural products and indications referring thereto on agricultural products and foodstuffs; b) Commission Regulation (EEC) No 94/92 of 14 January 1992 laying down detailed rules for implementing the arrangements provided for in Regulation (EEC) No 2092/91 on organic production of agricultural products and indications referring thereto on agricultural products and foodstuffs; c) Commission Regulation (EC) No 1788/2001 of 7 September 2001 laying down detailed rules for implementing the provisions concerning the certificate of inspection for imports from third countries under Article 11 of Council Regulation (EEC) No 2092/91 on organic production of agricultural products and indications referring thereto on agricultural products and foodstuffs; - the state administration authorities in the field of organic agriculture are concretized; - no amendments to this legal act	- there are no definitions of concepts regarding the OA; - the title of the law is not directly related to the OA and covers a wider sphere
01.06.2009-31.12.2021	Act on organic agricultural production №189/2009 ⁵	- provides for new rules for the OA according to a) Regulation (EC) No 882/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on official controls performed to ensure the verification of compliance with feed and food law, animal health and animal welfare rules; b) Council Regulation (EC) No 834/2007 of 28 June 2007 on organic production and labelling of organic products and repealing Regulation (EEC) No 2092/91; - the state administration authorities in the field of organic agriculture are concretized	- there was one amendment to this act; - there are no definitions of concepts regarding the OA; - absence of a single legal act

4 Act on Organic Agriculture № 421/2004. Collection of laws of the Slovak Republic

5 Act on organic agricultural production №189/2009. Collection of laws of the Slovak Republic.

Period, years	Basic current document on the OA	+	-
01.01.2021- till present	Act on organic agricultural production № 282/2020 ⁶	<p>- introduces new provisions: proceedings on the authorization of non-ecological inputs, proceedings on the authorization of the temporary use of non-organic agricultural components in the production of processed food from organic agricultural production;</p> <p>- provides for the revised rules of the OA in accordance with the new EU legislation: a) Regulation (EU) 2017/625 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on official controls and other official activities performed to ensure the application of food and feed law, rules on animal health and welfare, plant health and plant protection products, amending Regulations (EC) No 999/2001, (EC) No 396/2005, (EC) No 1069/2009, (EC) No 1107/2009, (EU) No 1151/2012, (EU) No 652/2014, (EU) 2016/429 and (EU) 2016/2031 of the European Parliament and of the Council, Council Regulations (EC) No 1/2005 and (EC) No 1099/2009 and Council Directives 98/58/EC, 1999/74/EC, 2007/43/EC, 2008/119/EC and 2008/120/EC, and repealing Regulations (EC) No 854/2004 and (EC) No 882/2004 of the European Parliament and of the Council, Council Directives 89/608/EEC, 89/662/EEC, 90/425/EEC, 91/496/EEC, 96/23/EC, 96/93/EC and 97/78/EC and Council Decision 92/438/EEC (Official Controls Regulation)Text with EEA relevance;</p> <p>b) Regulation (EU) 2018/848 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on organic production and labelling of organic products and repealing Council Regulation (EC) No 834/2007;</p> <p>- the state administration authorities in the field of organic agriculture are concretized;</p> <p>- organizational provisions for organic agricultural production.</p>	

⁶ Act on organic agricultural production № 282/2020. Collection of laws of the Slovak Republic.

It seems that after the entry of the SR into the EU, the structure and provisions of the adopted laws were reduced. There is EU legislation which needs to be implemented in its national legislation. This trend has positive aspects (for example, the absence of the need to prescribe in detail all possible points on a specific issue, to adopt additional regulatory acts on unsettled points, a reference to current EU legislation is enough) and negative aspects (for example, to adopt a new regulatory act or amend the current one when changing EU legislation, the absence of terms' definitions used in national legislation).

2. The legal status of the bodies (public, private) involved in organic agriculture in the Slovak Republic

In the SR the Act on organic agricultural production № 282/2020 (hereinafter – Act № 282/2020) establishes the list of state administration authorities in the field of organic agriculture. They are Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic and the Central Agricultural Inspection and Testing Institute in Bratislava, which is subordinate to the latter. The powers of each of them fully correspond to the direction under consideration according to Act № 282/2020. However, as for inspection organizations. They remained only 2 in 2023 and are privately owned. Therefore, we observe the establishment of a monopoly by them (for example, setting prices for inspection services, depriving competitors among organic agricultural producers...). On the other hand, Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic and the Central Agricultural Inspection and Testing Institute in Bratislava can influence the activities of such inspection organizations. And, accordingly, it can be biased, i.e. the Central Agricultural Inspection and Testing Institute in Bratislava excludes the inspection organization from the register of inspection organizations, if there is no cooperation between them on official control and audit (§ 12 Act № 282/2020).⁷ Of course, this is not permissible. The verification of the inspection organizations' activities, although regulated at the legislative level, contains quite general provisions. In the author's opinion, this aspect should be clearly spelled out at the legislative level (for example, the conditions of verification, an independent body checks them...). It is seen that in the SR the structure of state administration bodies in the field of organic agricultural production is quite simple, understandable (Fig. 1), but requires some settlement at the legislative level regarding the above-mentioned aspects.

---

7 Act on organic agricultural production № 282/2020. Collection of laws of the Slovak Republic.

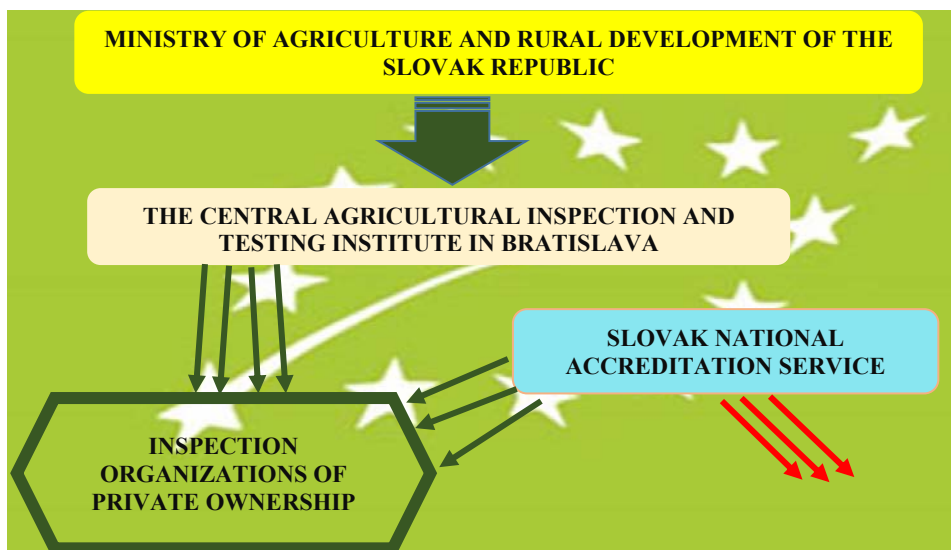

Fig. 1 System of state administration bodies in the field of organic agricultural production in the SR

Table 2. Organic area in the SR⁸

Year	Organic area (agricultural land), ha	Share of organic areas from total agricultural land, %
2002	49 999,00	2,31
2003	49992,00	2,34
2004	51186,00	2,39
2005	90206,00	4,8
2006	120409,00	5,71
2007	117906,00	6,09
2008	140755,00	7,27
2009	145490,00	7,51
2010	174471,00	9,01
2011	166700,00	8,79
2012	166700,00	8,79
2013	157848,00	8,33
2014	180307,35	9,51
2015	181882,00	9,47
2016	187024,00	9,75
2017	189148,00	9,9
2018	188986,00	9,85
2019	197565,00	10,31
2020	222896,00	11,67

8 <https://statistics.fibl.org/about.html> (accessed: 11.06.2023).

Any current legislation is evaluated by the effectiveness of its activities. Thus, the country has agriculture. It is 3% of GDP.⁹ At the same time, you can see the total area of land occupied by the OA and their share in the common agricultural land in Table 2. And the data show a constant positive trend to increase. Agriculture, including the OA, are not the leading sectors of the national economy for this country, do not have a significant impact on the country's economy. However, in our opinion, the adopted and current legislation on the OA in each certain period of time is effective. This conclusion is based on the figures from Table 2.

Conclusion

As a result, of the analysis carried out regarding the OA (legislation, bodies) in the SR, the following should be noted. Given that agriculture is not the main, leading direction in this country, the current situation is generally positive. This conclusion was formulated based on the following factors. Firstly, changes in national legislation or the adoption of a new law occur in most cases due to changes in EU legislation. Secondly, there is always the only basic legal act, i.e. the law regulating the OA in the SR. Thirdly, the system of state administration bodies in the studied direction in this country is generally structured. Each of the bodies performs the tasks assigned to it in accordance with the current legislation, except for the Slovak National Accreditation Service.

However, there is also a negative point: the presence of inspection organizations of private ownership. In our opinion, such legal entities work more efficiently and independently when they are state and independent.

Bibliography:

- Act on organic agriculture and organic food production № 224/1998. Collection of laws of the Slovak Republic.
- Act on organic agriculture № 421/2004. Collection of laws of the Slovak Republic.
- Act on organic agricultural production №189/2009. Collection of laws of the Slovak Republic.
- Act on organic agricultural production № 282/2020. Collection of laws of the Slovak Republic.

Literature:

- Palšová, L. – Schwarczová, L. – Schwarcz, P. – BANDLEROVÁ, A. 2014. The support of implementation of organic farming in the Slovak Republic in the context of sustainable development. In *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, volume 110, 24 January 2014, p. 520-529. ISSN 1877-0428.

---

9 <https://svetkapitala.delo.si/b2b/odpiramo-vrata-tujine-gospodarstvo-na-slovaskem-2-5/> (accessed: 11.06.2023).

Internet sources

- <https://www.organic-europe.net/country-info/slovakia.html> (accessed: 11.06.2023).
- <https://statistics.fibl.org/about.html> (accessed: 11.06.2023).
- <https://svetkapitala.delo.si/b2b/odpiramo-vrata-tujine-gospodarstvo-na-slovaskem-2-5/> (accessed: 11.06.2023).

Summary: Organic Agriculture in the Slovak Republic: Efficiency of Legislation and Its Impact on the Economy

In the article, the author shows a chronological analysis of changes in the legislation on organic agriculture. He highlighted the positive and negative aspects of each of the laws. The author also presented a table of the impact of organic agriculture legislation in the Slovak Republic on its economy. The article presents the system of bodies responsible for organic agriculture, with an analysis of rationality, efficiency.

Ganna Gubina, PhD.
Odessa State Agrarian University
Faculty of Economics and Management
Department of Economic Theory and Economics of the Enterprise
99 Kanatnaya street
Odessa, Odessa Region, 65039
Ukraine
e-mail: guanayleo@gmail.com

Obsah článku podlieha licencií Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Ganna Gubina).

Teória a prax obecnej samosprávy

Igor Palúš*

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2023.10.4.142-154>

Abstrakt:

PALÚŠ, Igor: *Teória a prax obecnej samosprávy*. Autor v príspevku analyzuje vzťah teórie a praxe obecnej samosprávy aplikujúc ho na legislatívu dotýkajúcu sa obecných samospráv, pôsobnosť obce a fenomén malých obcí ako súčasti slovenskej obecnej samosprávy. Poukazuje na problémy dlhodobejšieho charakteru, i tie, ktoré priniesla pandémia Covid 19 a prebiehajúca energetická kríza. Naznačuje možné východiská z daného stavu, ktoré argumentačne zdôvodňuje. Osobitne zvyrazňuje požiadavku reformy obecného zriadenia, ktorú považuje za základ efektívneho fungovania územnej samosprávy ako jedného z princípov slovenského konštitucionalizmu.

Kľúčové slová:

štát, verejná moc, územná samospráva, legislatíva, pôsobnosť obce, malé obce, reforma obecného zriadenia

Theory and Practice of Municipal Self-government

Abstract:

PALÚŠ, Igor: *Theory and Practice of Municipal Self-government*. In the contribution, the author analyzes the relationship between theory and practice of municipal self-government, applying it to legislation affecting municipal governments, the scope of the municipality and the phenomenon of small municipalities as part of Slovak municipal self-government. He points to problems of a longer-term nature, including those brought about by the Covid 19 pandemic and the ongoing energy crisis. He indicates possible ways out of the given situation, which he justifies with arguments. He particularly emphasizes the demand for the reform of the municipal self-government, which he considers to be the basis for the effective functioning of local self-government as one of the principles of Slovak constitutionalism.

Key words:

state, public power, territorial self-government, legislation, scope of

Úvod

História spoločnej československej a neskôr samostatnej slovenskej štátnosti potvrdzuje, že pôsobenie obcí ako základných samosprávnych jednotiek preukázalo veľkú stabilitu v spravovaní záležitostí, ktoré im boli zverené. Obce majú aj v súčasnej dobe, pri vynaložení vlastného úsilia a pri vytvorení potrebných legislatívnych

---

* prof. JUDr. Igor. Palúš, CSc. Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě

a finančných podmienok zo strany štátu, predpoklady k dosiahnutiu nielen stability v prístupoch a realizácii samosprávy (i preneseného výkonu štátnej správy), ale aj predpoklady k dosahovaniu stability výsledkov. Toto konštatovanie obecné samosprávy potvrdili aj počas pandémie spôsobenej Covidom 19, keď preukázali značný stupeň aktivít s konkrétnymi pozitívnymi výsledkami, a to i napriek tomu, že im centrálna vláda svojim nekoncepčným a miestami zmätočným prístupom situáciu viac, či menej komplikovala. Zrejme nebola náhoda, ak v tejto dobe až 48% obyvateľov dôverovalo obciam a mestám, a iba 14% dôverovalo vláde, v širšom zmysle štátnej správe.¹

Obce predstavujú prvok medzi občianskou spoločnosťou a demokratickým štátom, pričom ich pozícia má schopnosť do budúcnosti ovplyvniť nielen charakter územnej samosprávy, ale aj povahu spoločnosti.² To však len za predpokladu, ak pomyselná postupnosť v línii teória (vychádzajúca z najnovších vedeckých poznatkov, ale aj skúsenosti iných demokratických štátov), legislatíva (zohľadňujúca teoretické poznatky a reagujúca na potreby slovenských obecných samospráv) a prax (pre ktorú najlepším pomocníkom je vynikajúca, či aspoň dobrá, teória pretavená do legislatívnej úpravy) budú tvoriť vzájomne prepojený a doplňujúci sa systém.

Obecné samosprávy prežívajú v posledných rokoch ťažké a komplikované obdobie, po pandémie nasledovala (a stále trvá) vojna na Ukrajine a s ňou spojená energetická kríza, pričom toto obdobie zároveň ukazuje, aký je reálny vzťah medzi štátom a územnou (osobitne obecnou) samosprávou, alebo inak, aký je rozdiel medzi teóriou obecnej samosprávy ako formou verejnej moci a jej praktickým fungovaním.

Cieľom príspevku je poukázať na uvedený rozdiel (rozdiely) a stručne ho (ich) analyzovať na príklade troch súvislostí – legislatívy dotýkajúcej sa obecnej samosprávy, pôsobnosti obcí a malých obcí ako súčasti slovenskej obecnej samosprávy.

Legislatíva a obecná samospráva

Najslabším ohnivkom pomysleného reťazca, ktorý sme v úvode spomenuli (teória, legislatíva, prax) je – podľa nášho názoru – legislatíva. Tá totiž vzniká v politickom prostredí, je výsledkom činnosti ľudí, ktorých zvykneme nazývať politikmi, hoci mnohí politikmi nie sú, resp. nie vždy dostatočne v odbornom zmysle vnímajú svoju pozíciu transformátora medzi vedeckými poznatkami a praxou obecných samospráv. Tento fakt však musíme hodnotiť negatívne, či aspoň rozpačito, pretože ak vychádzame z premisy, podľa ktorej obecná samospráva (v širšom zmysle územná samospráva) patrí medzi tie hodnoty, ktoré tvoria materiálne jadro ústavy, potom treba zdôrazniť, že práve toto jadro predstavuje mantinely ústavodarcu v tom zmysle, že mu zabráňuje, resp. znemožňuje odstrániť existujúci ústavný poriadok a jeho demokratickú podstatu formálno-legislatívnou cestou.³ Nazdávame sa však, že v súlade s podstatou materiálneho právneho štátu musí platiť aj opak, t. j. ústavodarca,

1 údaje sú prevzaté z denníka Pravda. *Pravda*, 17. 2. 2021, s.3.

2 PALÚŠ, I. a kol. *Formy uskutočňovania obecnej samosprávy*. Košice : UPJŠ v Košiciach, 2018, s. 10-11.

3 BALOG, B. *Materiálne jadro Ústavy Slovenskej republiky*. Prvé vydanie Žilina : EOROKÓDEX, 2014, s. 28-29.

a v rozsahu, ktorý určí, aj zákonodarca (v širšom zmysle všetky orgány verejnej moci), sú povinné chrániť a rozvíjať materiálne jadro ústavy, resp. princípy a hodnoty, ktoré sú jeho súčasťou.

Toto konštatovanie sa nutne vzťahuje aj na ústavný princíp územnej (obecnej) samosprávy.

Nestačí, aby ho ústavodarca chránil, ale rovnako je dôležité, aby ho zákonodarca prostredníctvom vykonávacích zákonov rozvíjal a precizoval. Inak povedané, ochranná funkcia materiálneho jadra ústavy musí byť vnímaná v spojitosti s rozvíjaním jej obsahu, t. j. s napĺňaním dynamickej funkcie ústavy v hraniciach, ktoré sama určuje, resp. je ich možné vyvodit' z jej obsahu.

Máme za to, že v naznačenom zmysle existujú na strane zákonodarcu zjavné rezervy, pričom sa to vzťahuje aj na najdôležitejší zákon dotýkajúci sa obcí, t. j. zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov (ďalej zákon o obecnom zriadení). Roky sa pri jeho niektorých novelách uplatňuje nesystémový praktikizmus, nerešpektovanie existujúcich miestnych spoločensko-politických, ekonomických a geografických podmienok, naopak v oveľa menšej miere sa uplatňujú vedecky zdôvodnené argumenty, ale aj skúsenosti iných demokratických štátov. Výsledkom je skutočnosť, že existuje celý rad tzv. legislatívnych medzier, či nejednoznačných ustanovení tohto zákona spôsobujúcich problémy v aplikačnej praxi obecných samospráv, resp. relativizujúcich efektívnosť v zákone obsiahnutých inštitútov.

Nie je priestor na podrobný rozbor naznačených nedostatkov (problémov), analyzovali sme ich vo viacerých samostatných publikačných výstupoch,⁴ preto niektoré z nich len stručne pripomenieme. Ide napr. o uplatňovanie vzájomných brzd a protiváh medzi starostom obce a obecným zastupiteľstvom, ktorých nedostatočná právna úprava môže viesť (vedie) k znefunkčneniu samosprávy, čo sa takmer vždy dotkne obyvateľov obce. Prvý prípad sa dotýka obecného zastupiteľstva, ktoré sa cielene a dlhšiu dobu (aj dlhodobo) nezájde tak, aby bolo uznášaniaschopné, čím naruší chod a funkčnosť celej obecnej samosprávy, a súčasná právna úprava neponúka efektívne riešenie takéhoto stavu, napr. v podobe ukončenia činnosti obecného zastupiteľstva pred ukončením jeho volebného obdobia (známeho z mnohých štátov Európskej únie). Druhý prípad je opačný, obecné zastupiteľstvo prelomí starostom uplatnené veto voči svojmu uzneseniu a starosta ho napriek tomu odmietne podpísať, resp. vykoná ho v rozpore s rozhodnutím zastupiteľstva. So sistačným právom starostu obce sa však spája aj iný teoreticko-aplikačný problém. Zákon jednoznačne nevymedzuje, či toto oprávnenie môže starosta uplatniť len voči uzneseniu obecného zastupiteľstva (čo je náš názor), alebo aj voči všeobecne záväznému nariadeniu obce.

Uvedomujeme si, že v naznačených prípadoch je riešenie možné na základe využitia právnych prostriedkov, ktorými sú protest prokurátora v rámci prokurátorského dozoru, a ak nevedie k vyriešeniu sporu, prichádza do úvahy rozhodnutie súdu na základe správnej žaloby podanej prokurátorom. Ide však

---

4 PALÚŠ, I. Sistačné právo starostu obce – slovenská teória a prax. In *Správni právo*. Roč. LIII. Č.7, 2020 s. 383-392; PALÚŠ, I. a kol. *Formy uskutočňovania obecnej samosprávy*. Košice : UPJŠ v Košiciach, 2018 s. 111-121.

o postup časovo náročný a zdĺhavý, a v tomto zmysle neefektívny a pritom by stačilo, aby právna úprava svojou precíznosťou a predvídavosťou urovnala možný spor bez využitia orgánov ochrany práva.

Okrem legislatívnych medzier a nejednoznačných ustanovení zákon o obecnom zriadení zakotvuje aj inštitúty, ktorých nedostatočná právna úprava značne relativizuje ich možné využitie. Na myslí máme, napr. miestne referendum, pri ktorom zákonná absencia záväznosti znižuje efektívnosť jeho využívania, ba možno povedať, že ho ako formu priamej demokracie znefunkčňuje. Obdobne sa dá hodnotiť aj inštitút tzv. nefunkčnej obce, ktorého legislatívna úprava nesie so sebou mnoho právnych i faktických problémov,⁵ ktoré jednou vetou možno charakterizovať ako neznalosť problematiky slovenského vidieka (vidieckych obcí) zo strany zákonodarcu. Potvrdením tohto konštatovania je fakt, že sa uvedený inštitút v komplexnej podobe nepodarilo ani raz uviesť do praxe, a jeho jediný prínos (ak taký výraz vôbec možno použiť) je dnes v tom, že obyvatelia obcí, ktorým reálne hrozí sa mu snažia vyhnúť (a úspešne) tak, že si orgány samosprávy obce zvolia, hoci o efektívnosti ich fungovania v niektorých prípadoch treba vážne pochybovať, skôr fungujú na „papieri“, než v reálnom živote.

Vládna koalícia, ktorá pôsobila od parlamentných volieb v roku 2020 až do mája 2023 žiadny z naznačených problémov neriešila (čo je vzhľadom na obdobie Covid 19 a následnú vojnu na Ukrajine do určitej miery pochopiteľné). Vniesla však do legislatívneho procesu výraznú politizáciu prejavujúcu sa v dvoch smeroch.

Tým prvým je časté využívanie, lepšie povedané zneužívanie, skráteného legislatívneho konania. Tento inštitút je v rokovacom poriadku Národnej rady SR jasne vymedzený, avšak vláda, ktorá jediná môže navrhnúť jeho využitie, si osvojila nezvyčajne extenzívny výklad jeho použitia, čoho potvrdením je fakt, že takmer ¼ schválených zákonov parlamentom od jari 2020 (teda od nástupu vládnej koalície) až do mája 2023, bola prijatá takýmto spôsobom. Niežby predchádzajúce vládne garnitúry tento inštitút nevyužívali (hlavne ako prostriedok, ktorým sa riešili resty v oblasti zákonodarstva), ale žiadna nie tak masovo. Uvedený inštitút sa využil aj vo vzťahu k územnej samospráve a nie vždy spôsobom, ktorý by ju posúval vpred, resp. riešil jej aktuálne problémy.

Legislatívu vzťahujúcu sa k územnej samospráve výraznejšie poznačil iný neduh, neochota vlády majúcej v rukách rozhodujúcu časť zákonodarnej iniciatívy, viesť diskusiu s tými subjektmi, ktorých sa navrhovaná a následne schválená legislatíva bude týkať, v našom prípade so samosprávami obcí a krajov. Výrazne sa to prejavilo počas pandemického obdobia, keď vláda navrhovala a prijímala legislatívne opatrenia, ale i zákony prostredníctvom národnej rady, ktorých realizáciu zabezpečovali samosprávy obcí a stalo sa, že boli postavené pred hotovú vec, bez možnosti sa k danej problematike vyjadriť. Obecné samosprávy sa dostávali do situácie, keď boli na pochybách, či sú súčasťou občianskej spoločnosti a majú vládu za jej kroky pri prijímaní protipandemických opatrení kritizovať, alebo spolu s ňou sú súčasťou

---

5 PALÚŠ, I. Nefunkčná obec – progres alebo ďalšie problémy? In *Štát a právo*. Roč.07 č. 2-3, 2020, s. 108-117; TRELLOVÁ, L. Nefunkčnosť orgánov obecnej samosprávy. In *Central European Papers*. Roč. XI, č.1, 2023, s. 23-24.

verejnej moci (ako je aj pravda) a v tomto zmysle nesú za prijaté opatrenia a ich realizáciu spoluzodpovednosť. Lenže v takomto prípade sú partnerom vlády už v období prijímania legislatívnych opatrení.

Podobný postup však vláda opakovala aj po covidovom období. Príkladom takéhoto konania, resp. konania parlamentnej väčšiny, bolo prijatie tzv. prorodinného balíčka a zavedenie daňového bonusu, ktorých financovanie sa zabezpečovalo z prostriedkov, ktoré štát vzal územným samosprávam (tie to vyčíslili na 784 miliónov eur). K následnému prehadzovaniu zodpovednosti medzi štátom (vládou) a samosprávami nemuselo vôbec dôjsť, keby si vláda uvedomovala, že obecné samosprávy sú jej významným partnerom a je jej povinnosťou viesť s nimi sociálny dialóg, ktorý bude obsahom i formou kultivovaný a umožní súboj argumentov, na ktoré sa bude prihliadať pri tvorbe legislatívy. Ak sa totiž v oblasti legislatívy budú porušovať pravidlá, dôvodne možno očakávať, že s realizáciou prijatých zákonov (legislatívnych rozhodnutí) budú problémy.

Spoločným menovateľom takýchto prístupov k legislatívnej činnosti bola z hľadiska obsahu – absencia koncepcnosti a neraz aj výrazná absencia odbornosti, resp. obsahovej kvality, a z hľadiska času – zredukovanie normotvorby, prijímania zákonov či vládnych nariadení, na ad hoc marketingové rozhodnutia, často krát prijímané na poslednú chvíľu, ale neraz až po nej.

Pôsobnosť obce

Delenie pôsobnosti obce na samostatnú (pôvodnú) a prenesenú je organickou súčasťou dualizmu verejnej správy. Ak majú obidve súčasti miestnej správy fungovať na požadovanej úrovni je nutné, aby disponovali náležitými pôsobnosťami a právomocami. Rozhodovanie o pôsobnosti vykonávanej obcou na samostatnú pôsobnosť a prenesenú pôsobnosť má význam z niekoľkých hľadísk, medzi ktoré zaradíme hlavne:

- zodpovednosť za výkon verejnej správy zverenej obciam ako územnosprávnym a územnosamosprávnym jednotkám,
- rozsah oprávnení orgánov štátu zasahovať do činnosti obce pri plnení zverených úloh verejnej správy,
- financovanie,
- dozor štátu.⁶

Do samostatnej pôsobnosti obce sa spravidla zaradujú záležitosti dotýkajúce sa hlavne života obyvateľov obce, ktorých význam nepresahuje tento rámec. Obec túto pôsobnosť vykonáva vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť a prostredníctvom využitia vlastných finančných prostriedkov. Uskutočňuje ju svojimi orgánmi (starosta obce, obecné zastupiteľstvo), miestnym referendum alebo na zhromaždeniach obyvateľov obce.

Rozsah samostatnej pôsobnosti obce je stanovený hlavne v zákone o obecnom zriadení, pričom povinnosti a obmedzenia pri výkone obecnej samosprávy možno

---

6 PALÚŠ, I. a kol. *Ústavné právo Slovenskej republiky*. Košice : UPJŠ v Košiciach, 2016, s. 249 a nasl.; TRELLOVÁ, L. *Ústavnoprávne aspekty územnej samosprávy*. Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2018, s. 85 a nasl.

obci ukladať len zákonom a na základe medzinárodnej zmluvy podľa čl. 7 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej Ústava SR alebo ústava). Z uvedeného vyplýva, že ústavodarca nechce pripustiť zásahy výkonnej moci do samostatnej pôsobnosti takej dôležitej súčasti ústavného systému akou je obecná samospráva a jej orgány. V naznačenom zmysle je samostatnosť, samosprávnosť a nezávislosť obecnej samosprávy na výkonnej moci garantovaná samou ústavou a ňou je chránená aj pred neoprávnenými zásahmi štátu (čl. 67 ods. 2 a 3, čl. 127a ústavy).

Ak vychádzame z premisy, podľa ktorej realizáciou samostatnej pôsobnosti obce naplňajú svoju primárnu funkciu, t. j. zabezpečujú všestranný rozvoj územia a ochraňujú práva a záujmy svojich obyvateľov, potom obec pri naplňaní tejto funkcie pôsobí v pozícii poskytovateľa služieb svojim obyvateľom, pričom k mocenským prvkom svojho pôsobenia siaha len za účelom naplnenia zmienenej funkcie.

V naznačenom zmysle samostatná pôsobnosť z pohľadu sumáru slovenských obcí vykazuje rôznorodosť v jej obsahu i výsledkoch činnosti, ktorá je podmienená v zásade dvomi faktormi:

- osobnými a profesionálnymi schopnosťami volených predstaviteľov obcí (starostu obce a poslancov obecného zastupiteľstva),
- materiálnymi zdrojmi, resp. objemom dostupných materiálnych a finančných možností tej ktorej obce.

Samostatnosť obce pri výkone samosprávnej pôsobnosti však nie je absolútna. Štát si ponecháva dozor a kontrolu nad jej činnosťou v tejto oblasti z hľadiska ústavnosti a zákonnosti (§ 5 ods. 7 zákona o obecnom zriadení) v rozsahu vymedzenom, príslušnými zákonmi (napr. zák. č. 39/1993 Z. z. o Najvyššom kontrolnom úrade SR v znení neskorších predpisov, zák. č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov).

Do prenesenej pôsobnosti obce patria záležitosti, ktoré svojím významom presahujú rámec obce, a na ktorých má štát záujem ovplyvňovať ich výkon, napr. činnosti, ktorými môžu byť nejakým spôsobom dotknuté základné práva a slobody obyvateľov obcí.⁷ Prenesená pôsobnosť obce sa opiera o čl. 71 ods. 1 ústavy, podľa ktorého možno zákonom preniesť na samosprávne celky (teda aj obce) výkon určených úloh miestnej štátnej správy. Ide o jeden z univerzálnych prvkov ústavnoprávnej, ale aj administratívnej, regulácie, ktorý v právnej teórii označujeme ako „oblasť preneseného výkonu štátnej správy“. Ústava SR rieši tento prvok racionálne, európsky kompatibilne, v záujme rozvíjania územnej (obecnej) samosprávy ako formy realizácie verejnej moci v miestnych podmienkach. Pravdou však je, že obdobie pandémie a s ním spojená aplikačná prax, toto konštatovanie do určitej miery modifikovalo.

Zákonom prenesené úlohy miestnej štátnej správy na obce sa stávajú kompetenciou, ktorú obce realizujú samostatne, pričom takto uskutočňovaný výkon štátnej správy uhrádza štát a riadi i kontroluje vláda. Zákon stanovuje pre obce povinnosť riadiť sa v rámci preneseného výkonu štátnej správy a pri rozhodovaní o právach a povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb, zákonmi a inými

---

7 KOPECKÝ, M. *Správní právo. Obecní část*. Praha : C.H. Beck, 2019, s. 106; PALÚŠ, I. – SCISKALOVÁ, M. Municipal legislation in Czech Republic and the Slovak Republic (common and different). In *Central European Papers*. Roč. X, č. 1, 2022, s. 30 -31.

všeobecne záväznými právnymi predpismi, a podľa povahy vecí aj uzneseniami vlády a internými normatívnymi aktami ministerstiev a iných ústredných orgánov štátnej správy. V súlade s touto povinnosťou obce podliehajú pri výkone prenesenej pôsobnosti dozoru štátu v rozsahu vymedzenom osobitnými právnymi predpismi.

Takto zhruba vyzerá ústavnoprávna úprava pôsobnosti obce. Z hľadiska obsahového zamerania nášho príspevku je dôležité zodpovedať otázku, čo možno považovať za slabé miesta právnej úpravy, resp. na ktoré okolnosti je nutné upozorniť z hľadiska súčasného stavu a vývoja obecnej samosprávy. Najskôr považujeme za potrebné uviesť, že obce v súčasnosti vykonávajú viac ako štyritisíc kompetencií (agend). Obce vykonávajú verejnú moc v rámci preneseného výkonu štátnej správy a v rámci výkonu samosprávy v pomere 2:3, t. j. preneseného výkonu štátnej správy: výkonu samosprávy.⁸

Za základ pôsobnosti obce ako samostatnej územno-samosprávnej jednotky je treba považovať samostatnú pôsobnosť, keďže stále platí, že „samostatná pôsobnosť robí z obce obec, bez nej by klesala na štátny ústav“.⁹ Z uvedeného dôvodu, ale tiež s prihliadnutím na značné zastúpenie laického prvku v štruktúrach obecnej samosprávy, by samostatná pôsobnosť mala byť legislatívne vymedzená jednoznačne (aj v zmysle určenia, čo je v jej rámci právom a čo povinnosťou obce), aby pri jej realizácii v praxi (popri existencii prenesenej pôsobnosti) nevznikali aplikačné problémy, ktoré musia následne riešiť orgány práva, prokuratúra či súdy. Aj odlišným, či protichodným pôsobením týchto orgánov, resp. ich rozhodnutí, dochádza k nárastu právno-teoretických a právno-aplikačných nejasností.¹⁰

Obdobie pandémie ukázalo na potrebu legislatívne precizovať pozíciu obcí (v širšom zmysle pozíciu územno-správnych celkov) v oblasti ich samostatnej pôsobnosti počas krízových situácií, ktorým môže spoločnosť a štát v budúcnosti čeliť. Na myslí máme možnosť obecných samospráv konať promptne a efektívne (pri rešpektovaní všetkých princípov, na ktorých územná samospráva stojí, napr. princípu verejnosti, resp. účasti obyvateľov obcí na správe vecí verejných) ešte skôr, ako ich k tomu splnomocní štát prostredníctvom prenesenej pôsobnosti. Prirodzene je potrebné legislatívne sanovať finančné krytie takéhoto konania obecných samospráv.¹¹

Postcovidové obdobie obecných samospráv sa spája s ďalšími problémami ovplyvňujúcimi realizáciu samostatnej pôsobnosti obcí v dôsledku nedostatku finančných prostriedkov. Na myslí máme nielen sociálne opatrenia vlády financované

8 KUKLIŠ, P. O pôsobnosti obce. In *Právny obzor*. Roč. 105, č. 3, 2022, s. 228.

9 HOETZEL, J. Samospráva In Hácha, E. – Hoetzel, J. – Weyr, F. – Laštovka, K. (eds). *Slovník veřejného práva československého. Svazek IV*. Brno : Polygrafia, 1938, s. 26.

10 HAŠANOVÁ, J. – DUDOR, L. Teoretické a praktické problémy interpretácie rozsahu samosprávnej a delegovanej pôsobnosti obce. In *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie „Teória a prax verejnej správy“ organizovanej pri príležitosti 15. výročia Fakulty verejnej správy v dňoch 11.- 12. 9.2013*. Košice: UPIŠ v Košiciach, Fakulta verejnej správy, 2013, s. 218-225; TOMAŠ, L. Charakter pôsobnosti slovenskej územnej samosprávy (2. časť). In *Justičná revue*. Roč. 71, č. 8-9, 2019, s. 8-9; PALÚŠ, I. Sistačné právo starostu obce – slovenská teória a prax. In *Správni právo*. Roč. LIII. Č.7, 2020 s. 388.

11 PALÚŠ, I. Verejná správa a jej funkcie v čase pandémie (so zameraním na Slovenskú republiku). In *Verejná správa a sociálna politika*. Roč. I, č. 2., s. 71-72.

z prostriedkov obecných samospráv, ale aj (či hlavne) energetickú krízu súvisiacu s vojnou na Ukrajine, ktorá výrazne zasiahla do rozpočtov obecných samospráv, pričom v prípade malých obcí priam likvidačne. Príde nám v tejto situácii nedôstojné (ale i rozporné s teóriou verejnej moci), aby obce a mestá v snahe získať finančné prostriedky na zabezpečenie úloh v rámci samostatnej pôsobnosti, stáli – takpovediac v predklone pred centrálnou vládou, či dokonca domáhali sa svojich požiadaviek formou protestných zhromaždení.

Riešenia, prostredníctvom ktorých sa obce snažia získať chýbajúce financie, napr. zvyšovaním miestnych daní a poplatkov, nie sú adekvátnou náhradou a v konečnom dôsledku sa môžu obrátiť proti obciam a ich obyvateľom. Proti obyvateľom v tom zmysle, že vládou vyvolaný nárast miestnych daní a poplatkov môže postihnúť práve najchudobnejšie domácnosti, a proti obciam (mestám) tým, že bude narastať počet neplatičov daní a poplatkov, ktorý sa už dnes naprieč Slovenskom ráta na desaťtisíce, a exekučné vymáhanie ich povinnosti bude stáť obecné kasy ďalšie výdavky. Toto všetko zhorší vzťahy medzi samosprávou a obyvateľmi, ale i medzi obyvateľmi navzájom.

Ak už hovoríme o energetickej kríze a jej riešení, v širšom zmysle o financovaní obecných samospráv, nemôžeme nepripomenúť, že obecná samospráva je súčasťou výkonu verejnej moci práve tak, ako štátna správa, pričom pozícia obidvoch zložiek je v zmysle teórie verejnej moci rovnaká. Táto východisková premisa akoby v praktickom živote neplatila, obecná samospráva (ale aj krajská) zápasí s finančnými problémami ako sme ich vyššie naznačili, na druhej strane, ministerstiev, či iných ústredných orgánov štátnej správy, ale aj okresných úradov, akoby sa tieto finančné problémy netýkali, resp. určite nie v rozsahu a spôsobom ako obecných samospráv.

Problémy, a nie malé, sú spojené aj s prenesenou pôsobnosťou obcí už len preto, že v mnohých prípadoch predstavuje výraznú komplikáciu z hľadiska zodpovednostných vzťahov. Určenie zodpovednosti za riešenie problémov verejnej správy vo veciach prenesenej pôsobnosti je náročné, keďže samosprávy môžu poukazovať na nevytvorenie dostatočných predpokladov tejto pôsobnosti zo strany štátu, a orgány štátnej správy môžu hovoriť o nedostatku možností faktického ovplyvňovania preneseného výkonu štátnej správy, ktoré realizujú územné (obecné) samosprávne orgány vo svojej réžii personálne i organizačne.¹²

V procese decentralizácie verejnej správy prešlo (a prechádza) na obce niekoľko stoviek kompetencií, avšak bez toho, aby takýmto legislatívnym krokom predchádzala seriózna analýza odpovedajúca na otázku, či sú všetky obce tieto kompetencie schopné personálne a finančne zabezpečiť na požadovanej úrovni. Prax v mnohých prípadoch potvrdzuje, že nie, resp. so značnými starosťami prejavujúcimi sa najmä v rozhodovacej činnosti obecných samospráv alebo nekvalitným poskytovaním služieb. Problémy majú hlavne malé (a ešte menšie) obce, ktorých je v slovenských podmienkach veľa, pričom ich počet rokmi narastá (pozri ďalej).

Teoretické východisko, podľa ktorého by mal byť výkon prenesenej pôsobnosti celoslovensky zhodný, možno akceptovať iba z pohľadu zhodnosti úloh, ktoré majú

---

12 MATULA, M. *Proměny funkce veřejné správy*. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni. 2017, s. 106-107.

obce v rámci tejto pôsobnosti zabezpečovať. Určite nie z pohľadu personálnych možností, kde je prvok laickosti v činnosti niektorých obecných úradov neprehliadnuteľný. Žiaľ, nerovnosť je aj v oblasti finančného krytia preneseného výkonu štátnej správy zo strany štátu. Ústava SR síce hovorí, že ho uhradza štát (čl. 71 ods. 1 ústavy), avšak prax je celkom iná. Možno súhlasiť so zisteniami autorov obsiahnutými v materiáli „Výkon a financovanie prenesených kompetencií“, podľa ktorých predstava o tom, že štát uhradza náklady na prenesený výkon štátnej správy, je fikcia.¹³

Štát nemá vypracovaný mechanizmus, na základe ktorého by bolo možné určiť, koľko finančne stojí prenesený výkon tej ktorej oblasti štátnej správy na obce, resp. na základe akých kritérií sa obciam finančné prostriedky pridelujú (prirodzene existujú aj výnimky, napr. odmeňovanie členov okrskových volebných komisií). Prax vyzerá tak, že štát poskytne (alebo aj neposkytne) úhradu na základe vlastného uváženia a následne už nezisťuje, či tento obnos na realizáciu prenesených kompetencií postačuje. Len pre zaujímavosť uvádzame, že podľa zistení obsiahnutých vo vyššie spomínanom materiáli, najväčšie resty má štát v oblasti školstva (osobitne základného školstva), ktoré je najdrahšou oblasťou preneseného výkonu štátnej správy na obce.

Z obsahu čl. 71 ods. 2 ústavy zároveň vyplýva, že prenesený výkon štátnej správy riadi a kontroluje vláda. V skutočnosti však výkon kontroly z úrovne vlády, prípadne ústredných orgánov štátnej správy, je v reálnej podobe problematický, vlastne absentuje. Na mysl máme kontrolný systém funkčný, vychádzajúci z určitých vopred stanovených kritérií, hodnotiaci efektívnosť preneseného výkonu štátnej správy, poukazujúci na existujúce problémy a nedostatky, v tomto zmysle adresný a vyhodnocovaný. A práve taký neexistuje.

Malé obce ako súčasť obecnej samosprávy

Malé obce sú typickou súčasťou slovenskej vidieckej štruktúry, ktorá má svoje historické súvislosti. Slovenská republika je vidiecka krajina, v ktorej podstatnú časť samospráv tvoria obce (asi 800 obcí má menej ako 250 obyvateľov, avšak medzi nimi je príliš veľa takých, kde sa počet obyvateľov ráta na desiatky). Počet malých obcí rokmi stúpa, čo súvisí s nedostatkom pracovných príležitostí v jednotlivých oblastiach Slovenska (osobitne na území stredného a východného Slovenska) a následným vyludňovaním vidieckych sídiel.

Napriek tejto skutočnosti problémom slovenskej obecnej samosprávy nie sú samotné malé obce. Problémom je neochota (nechceme pripustiť, že neschopnosť) príslušných štátnych orgánov a inštitúcií začleniť tieto obce do systému obecnej (územnej) samosprávy tak, aby boli jej rovnocennou a efektívnou súčasťou, osobitne z pohľadu výkonu pôsobností, ktoré im z právnej úpravy prislúchajú. Inými slovami, reforma obecného zriadenia (v širšom zmysle komunálna reforma), ktorá by mohla

---

13 MEDERLY, P. – KRAJČÍR, Z. – SLÁDEKOVÁ, J. – PILÁT, E. – PLAI, Ľ. – ČERŇANSKÁ, J. – MARUŠINEC, J. – LENČEŠOVÁ, S. – UBRAŽI, T. – PÍPIŠKOVÁ, I. – BENNEROVÁ, R. *Výkon a financovanie prenesených kompetencií. Národný projekt Modernizácia miestnej územnej samosprávy*. Bratislava : Združenie miest a obcí Slovenska, 2019, s. 110.

daný problém riešiť stále neprichádza, hoci sa o nej dlhé roky hovorí, objavuje sa v programoch politických strán pred voľbami, dostane sa do programových vyhlásení vlád, ale konkrétny výsledok je v nedohľadne. Zlou správou je, že neprichádza čo i len hľadanie čiastkových riešení s akými sa možno stretnúť v iných štátoch V4 (napr. spoločné obecné zastupiteľstvá a spoločné obecné úrady a ich podpora zo strany štátu v Maďarsku, možnosť zvoliť za starostu obce aj osobu, ktorá nemá v obci trvalý pobyt, ale spĺňa iné, najmä odborné, kritériá – v Poľsku, delenie obcí pri výkone prenesenej pôsobnosti, známe ako „dvojkové“ a „trojkové“ obce – v Česku).

Slovenská legislatíva dotýkajúca sa obecnej samosprávy rieši za posledné roky čiastkové problémy, ktoré – takpovediac – horia, chýba jej koncepčný a obsahovo vyvážený prístup opierajúci sa o serióznu analýzu existujúcich prvkov a súvislostí tvoriacich obsah obecnej samosprávy. Súčasťou takto ponímaného obsahu je nepochybne požiadavka reformy obcí, resp. obecného zriadenia. Obec je základom územnej samosprávy (čl. 64 ústavy), obce majú svoj historický pôvod, povedané slovami De Tocoquevilla „*obce sú jediné združenie, ktoré je také prirodzené, že všade tam, kde sa ľudia spájajú, obec vzniká sama od seba*“.¹⁴

My dodávame, že tak ako obec prirodzene vzniká, tak aj prirodzene funguje dovtedy, kým v nej funguje život, kým v nej žijú ľudia. Faktické fungovanie obce nemožno zamieňať s nespôsobilosťou obce plniť samosprávne funkcie vyplývajúce pre ňu zo zákona. Aj preto nepovažujeme inštitút tzv. nefunkčnej obce za prostriedok riešenia problému malých obcí v Slovenskej republike. Štát a v jeho mene zákonodarca sa má usilovať o to, ako predchádzať situáciám, na základe ktorých by sa uplatnil inštitút nefunkčnej obce, nie legislatívne hľadať cestu pre jeho realizáciu.

Ak chceme reformovať územnú samosprávu ako princíp slovenského konštitucionalizmu, najskôr je nutné realizovať reformu obcí (obecného zriadenia) ako územno-samosprávnych jednotiek, vrátane vymedzenia ich ústavnoprávneho postavenia a pôsobností, ktoré dokážu vykonávať. Následne riešime problémy verejnej správy na vyšších úrovniach, „prekresľujeme hranice okresov a krajov“, diskutujeme o ich počte a pôsobnosti i právomoci. Je nepochybné, že funkčné obecné zriadenie vytvára predpoklady pre efektívny výkon verejnej správy na úrovni okresu (obec ako súčasť štátnej správy) a na úrovni samosprávneho kraja (obec ako súčasť územnej samosprávy).

V prostredí obecných samospráv sa postupne vytvárajú dve protichodné tendencie, ktoré demonštrujú rozdiel medzi teóriou a praxou obecnej samosprávy. Na jednej strane narastá počet malých obcí, ktoré nedokážu riadne zabezpečiť plnenie svojich kompetencií a niektoré z nich sú na hrane funkčnosti svojho samosprávneho pôsobenia, na druhej strane decentralizácia verejnej moci znamená nielen zvyšovanie početnosti úloh, ktoré musia obce realizovať, ale zároveň znamená zvyšovanie nárokov na odborné a profesionálne predpoklady volených funkcionárov obecnej samosprávy, t. j. starostu obce a poslancov obecného zastupiteľstva. Máme za to, že riešenie tejto dilemy nie je možné v rámci súčasných legislatívnych podmienok.

---

14 DE TOCOQUEVILLE, A. *O demokracii v Amerike* (slovenský preklad). Bratislava : Kaligram, 2006, s. 160.

Subjektom, ktorý musí nájsť riešenie komplexného charakteru, nie čiastkové, akým je spomínaná nefunkčná obec, je štát. Štát a jeho sociálno-ekonomická politika spôsobili a spôsobujú nárast malých obcí, resp. obcí, ktoré postupne vymierajú. Za tejto situácie je to znovu štát, ktorý musí sanovať fungovanie obecných samospráv v takej podobe, aby napĺňali svoju funkciu, t. j. dokázali uplatňovať svoje ústavné právo na samosprávu so všetkými náležitosťami predstavujúcimi jeho obsah.

V obidvoch naznačených prípadoch ide o deficit štátu, resp. štátnej moci. Vznik obcí je proces historický, avšak ich rozvíjanie ako subjektov verejnej moci je výsledkom (aj) sebaobmedzenia štátu, ktorý v procese decentralizácie verejnej moci preniesol na obce celý rad kompetencií, a teda je povinný vytvoriť podmienky na to, aby ich obce mohli efektívne uskutočňovať (zabezpečiť). Štát sa nemôže tváriť, že daný stav sa ho netýka, prípadne spoliehať na to, že ho vyrieši čas alebo prax.

Nechceme polemizovať o tom, ako by reforma obecného zriadenia mala vyzeráť, resp. aké možné riešenia prichádzajú do úvahy. Zdá sa nám však, že Slovensko nie je pripravené na plošné zlučovanie obcí, vytváranie obecných zväzov (zväzov obcí). Táto alternatíva by bola zrejme politicky len ťažko priechodná, a podľa našich skúsenosti by narazila aj na odpor obcí. Skôr sa prikláňame k hľadaniu efektívnych foriem medziobecnej spolupráce, ktoré by boli precízne legislatívne upravené a zo strany štátu finančne podporované tak, aby boli pre obce akceptovateľné v zmysle prinášania reálnych výhod pre ich rozhodovaciu činnosť i poskytovanie služieb.

Pre využitie tejto alternatívy by bolo nanajvýš aktuálne odstupňovanie obecných kompetencií, ale spolu s ním aj prijatie tzv. existenčného minima pre každú obec, aby mala istotu, že pod konkrétny finančný obnos – rešpektujúci jej kompetencie a komunitné funkcie – neklesne.¹⁵ Za takýchto okolností by však bolo oprávnené očakávanie, že obce budú schopné svojimi aktivitami realizovanými v rámci zákonných možností, získať aj ďalšie finančné prostriedky potrebné na ich rozvoj. Kombinácia garantovaného finančného minima a aktívne konanie obcí v záujme svojho napredovania, by sa museli vzájomne dopĺňať (podmieňovať).

Záver

V príspevku sme načrtli niektoré problémy, s ktorými sa dnes borí obecná samospráva. Všímali sme si legislatívu dotýkajúcu sa obecnej samosprávy, pôsobnosť obcí a pozornosť sme stručne zamerali aj na malé obce ako fenomén slovenskej obecnej samosprávy. Cez obsah týchto súvislostí sme sa snažili upozorňovať na vzťah medzi teóriou obecnej samosprávy ako formou verejnej moci a jej praktickým fungovaním. Pri každej z uvedených súčastí nášho skúmania sme naznačili možnosti riešenia existujúcich problémov, preto v závere len stručne zosumarizujeme.

Bezprostredne je potrebné riešiť stabilitu finančného zabezpečenia obcí, aby mohli plniť kompetencie (úlohy) v rámci svojej pôsobnosti, avšak toto riešenie nemôže mať podobu troch, či šiestich mesiacov, ale musí predstavovať funkčný systém do budúcnosti. Finančná konsolidácia chodu obecných samospráv vytvára pre fungovanie obcí založené na plánovaní ich rozvoja, realizovaní projektov využívaním

---

15 KALIŇÁK, M. Agenda živý vidiek. In *Pravda*, 27.4.2021, s. 19.

európskych rozvojových fondov, ale aj vytváraní finančných rezerv pre mimoriadne, resp. krízové situácie. V tejto súvislosti je žiadúce znižovať byrokraciu spojenú so získavaním finančných prostriedkov z európskych fondov a celý proces prispôbiť personálnym a finančným možnostiam obcí.

Legislatíva dotýkajúca sa obcí musí mať koncepčný charakter, v rámci ktorého sa žiada komplexný prístup vnímania problémov súvisiacich s fungovaním obecnej samosprávy. Vzhľadom na nestabilné obdobie v akom sa nachádza európska, a s ňou i slovenská spoločnosť, sa v legislatíve, ale i bežnej činnosti obecnej samosprávy žiada výraznejšie pracovať s alternatívami možného vývoja, v tomto zmysle využívať prognostické úvahy opierajúce sa o vedecké poznatky z oblasti teórie verejnej moci, ale aj overené skúsenosti z iných demokratických štátov, pokiaľ ich možno využiť v našich podmienkach.

Je najvyšší čas predstaviť kontúry reformy obecného zriadenia, jej oporné body a ich zdôvodnenie, viesť o nich diskusiu so všetkými subjektmi, ktorých sa dotkne (za účasti predstaviteľov teórie a vedeckého bádania), čo však neznamená, že všetkým účastníkom z prostredia územnej samosprávy je nutné vyhovieť. Obsahom reformy by však malo byť jasné a kontrolovateľné vymedzenie pozície štátu a obecnej samosprávy ako subjektov verejnej moci v rovine ich vzájomnej súčinnosti a spolupráce, v rovine rozhodujúceho postavenia štátu, ale aj v rovine, keď štát vystupuje voči obecnej samospráve ako povinný subjekt.

Literatúra:

- BAČÍKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – ŠTEVČEK, M. – FILOVÁ, A. a kol. 2018. *Správny súdny poriadok*. Komentár. Bratislava : C.H.Beck. 2018.
- BALOG, B. 2014. *Materiálne jadro Ústavy Slovenskej republiky*. Prvé vydanie. Žilina : EUROKÓDEX. 2014.
- DE TOCQUEVILLE, A. 2006. *O demokracii v Amerike* (slovenský preklad). Bratislava : Kaligram. 2006.
- HAŠANOVÁ, J. – DUDOR, L. 2013. Teoretické a praktické problémy interpretácie rozsahu samosprávnej a delegovanej pôsobnosti obce. In *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie „Teória a prax verejnej správy“ organizovanej pri príležitosti 15. výročia Fakulty verejnej správy v dňoch 11.- 12. 9.2013*. Košice : UPJŠ v Košiciach, Fakulta verejnej správy. 2013.
- HOETZEL, J. 1938. Samospráva. In Hácha, E.- Hoetzel, J. – Weyr, F. – Laštovka, K. (eds). *Slovník veřejného práva československého. Svazek IV*. Brno : Polygrafia. 1938.
- KALIŇÁK, M. 2021. Agenda živý vidiek. In *Pravda*, 27.4.2021.
- KOPECKÝ, M. 2019. *Správni právo. Obecná časť*. Praha : C.H.Beck. 2019.
- KUKLIŠ, P. 2022. O pôsobnosti obce. In *Právny obzor*. Roč. 105. č.3.
- MATULA, M. 2017. *Proměny funkce veřejné správy*. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni. 2017.
- MEDERLY, P. – KRAJČÍR, Z. – SLÁDEKOVÁ, J. – PILÁT, E. – PLAI, Ľ. – ČERŇANSKÁ, J. – MARUŠINEC, J. – LENČEŠOVÁ, S. – UBRAŽI, T. – PIPIŠKOVÁ, I. – BENNEROVÁ, R. 2019. *Výkon a financovanie prenesených kompetencií. Národný projekt Modernizácia miestnej územnej samosprávy*. Bratislava : Združenie miest a obcí Slovenska. 2019.

- MIKULE, V. 2003. K ústavním základům územní samosprávy. In Kysela, J. (eds): *Deset let Ústavy České republiky, východiska, stav, perspektivy*. Praha : Eurolex Bohemia. 2003.
- PALÚŠ, I. a kol. 2016. *Ústavné právo Slovenskej republiky*. Košice : UPJŠ v Košiciach, Fakulta verejnej správy. 2016.
- PALÚŠ, I a kol. 2018. *Formy uskutočňovania obecnej samosprávy*. Košice : UPJŠ v Košiciach, Fakulta verejnej správy. 2018.
- PALÚŠ, I. 2020. Nefunkčná obec. – progres alebo ďalšie problémy? In *Štát a právo*. Roč. 07, č. 2 – 3.
- PALÚŠ, I. 2020. Sistačné právo starostu obce – slovenská teória a prax. In *Správni právo*. Roč. LIII, č. 7.
- PALÚŠ, I. 2021. Verejná správa a jej funkcie v čase pandémie (so zameraním na Slovenskú republiku). In *Verejná správa a sociálna politika*. Roč. I, č. 2.
- PALÚŠ, I. – SCISKALOVÁ, M. 2022. Municipal legislation in the Czech Republic and the Slovak Republic (common and different). In *Central European Papers*. Roč. X, č. 1
- TOMAŠ, L. 2019. Charakter pôsobnosti slovenskej územnej samosprávy (2. časť). In *Justičná revue*. Roč. 71, č. 8-9.
- TRELLOVÁ, L. 2018. *Ústavnoprávne aspekty územnej samosprávy*. Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o. 2018.
- TRELLOVÁ, L. 2023. Nefunkčnosť orgánov obecnej samosprávy. In *Central European Papers*, roč. XI, č.1.

Summary: The Contribution Analyzes the Relationship between the Theory of Municipal Self-government and Its Practical Application.

The author examines it through three areas - legislation affecting municipal self-government, independent and transferred jurisdiction of municipalities, and small municipalities as a phenomenon of Slovak municipal self-government. The author proposes possible solutions to existing problems and justifies them argumentatively.

prof. JUDr. Igor Paluš, CSc.
Slezská univerzita v Opavě
Fakulta veřejných politik
Bezručovo nám. 885/14
Opava
Česká republika
email: igor.palus@fvp.slu.cz

Obsah článku podlieha licenci Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Igor Paluš).

Prípustnosť vzniku nároku na dovolenku v období neplatného skončenia pracovného pomeru

Denisa Rudžiková*

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2023.10.4.155-163>

Abstrakt:

RUDŽIKOVÁ, Denisa: *Prípustnosť vzniku nároku na dovolenku v období neplatného skončenia pracovného pomeru*. Príspevok sa vo svojom úvode zaoberá analýzou právnej úpravy inštitútu dovolenky za kalendárny rok v práve EÚ a jeho výkladu optikou Súdneho dvora. Jeho nosná časť je venovaná najnovším rozhodnutiam Súdneho dvora, ktoré sa zaoberajú možnosťou vzniku nároku na dovolenku v období neplatného skončenia pracovného pomeru. V závere autorka poukazuje na premietnutie analyzovaných rozhodnutí do práva Slovenskej republiky a na doterajšiu ustálenú rozhodovaciu prax súdov v tejto oblasti, ktorú komparuje so závermi prijatými v rozhodnutiach.

Kľúčové slová:

dovolenka, neplatné skončenia pracovného pomeru, vznik nároku, Súdny dvor EÚ

Admissibility of Entitlement to Leave During a Period of Invalid Termination of Employment

Abstract:

RUDŽIKOVÁ, Denisa: *Admissibility of Entitlement to Leave during a Period of Invalid Termination of Employment*. In its introduction, the paper analyses the legal regulation of the annual leave in EU law and its interpretation through the lens of the Court of Justice. The main body of the paper is devoted to the recent decisions of the Court of Justice dealing with the possibility of entitlement to leave during a period of invalid termination of employment. In the conclusion, the author points out the translation of the analysed decisions into the law of the Slovak Republic and the existing settled decision-making practice of the courts in this area, which she compares with the conclusions adopted in the decisions.

Key words:

leave, invalid termination of employment, accrual of entitlement, Court of Justice

---

* Mgr. Denisa Rudžiková, Katedra pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia, Právnická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Úvod

„Osem hodín práce, osem hodín odpočinku, osem hodín na to čo budeme chcieť!“

Tak znelo heslo, ktorým na prelome 19. a 20. storočia robotníci protestovali s cieľom dosiahnuť skrátenie denného pracovného času. Na ich označenie sa používalo aj pomenovanie osem hodinové hnutie. V tomto období bolo bežné, že pracovníci vykonávali prácu 12 až 18 hodín denne, 6 dní v týždni, čo malo zničujúce účinky na zdravie.¹ V súčasnosti si čoraz viac uvedomujeme, aké závažné negatívne dôsledky na fyzickom i duševnom zdraví zamestnancov, vyvoláva preťažovanie a nedostatok odpočinku.² Aj to prispelo k tomu, že právo na odpočinok sa v priebehu rokov, stalo základným právom zamestnancov. Za najvýznamnejšiu dobu odpočinku, najmä čo do dĺžky trvania, je možné považovať platenú ročnú dovolenku, ktorú zamestnancom garantuje európske i vnútroštátne právo. Zároveň je možné konštatovať, že inštitút dovolenky dlhodobo predstavuje stabilnú súčasť judikatúry Súdneho dvora Európskej únie (ďalej aj ako „SD EÚ“). Súdny dvor nám len za uplynulých 15 rokov ponúkol desiatky rozhodnutí, ktoré poskytujú výklad a konkretizujú zavedené dovolenkové právo. Niektoré z nich sa stali prelomovými a predstavujú významný výkladový prostriedok aj v ďalších rozhodnutiach. V nasledujúcom článku sa zameriame na analýzu novoprijatých rozhodnutí SD EÚ, ktoré sa zaoberajú otázkou, či môže nárok na dovolenku vzniknúť aj počas obdobia, keď pracovník³ skutočne nepracoval, v dôsledku neplatného skončenia pracovného pomeru zamestnávateľom a ich premietaniu do slovenskej legislatívy.

-
- 1 GATTIE, F. This week in labor history: remembering the adamsons act. In *National Employment Law Project* [online]. 2018.
  - 2 Bližšie pozri napr.: SEILEROVÁ, M. The Consequences of Psychosocial Risks in the Workplace in Legal Context. In *Central European Journal of Labour Law and Personnel Management* [online]. 2 (1), s. 47-60. 2019 doi: 10.33382/cejllpm.2019.02.04
CHYLOVÁ, M. – ŽUĽOVÁ, J. Vplyv pracovného prostredia na vznik duševných porúch. In *Psychiatria pre prax* [online]. Roč. 21, č.2, 2020, s. 62-66.
DOLOBÁČ, M. – SEILEROVÁ, M. *Ochrana (duševného) zdravia zamestnanca v informačnom veku*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018, 168 s.
  - 3 Smernica 2003/88/ES výslovne neupravuje svoj osobný rozsah. Ten však vieme odvodiť z termínu pracovník, ktorý používa. Súdny dvor Európskej únie vo svojej judikatúre zaujal stanovisko, že pojem pracovník nemožno chápať restriktívne, ale jeho definícia je potrebná na základe objektívnych kritérií, ktoré charakterizujú pracovnoprávny vzťah. Konkrétne v rozsudku Isère uviedol, že pojem pracovník predstavuje autonómny pojem práva EÚ. To znamená, že má samostatný význam, ktorý je vlastný právu EÚ a podľa vnútroštátnych právnych predpisov sa nesmie vykladať odlišne. Pracovnoprávny vzťah pritom charakterizuje okolnosť, že určitá osoba vykonáva po určitú dobu v prospech inej osoby a pod jej vedením činnosti, za ktoré poberá odmenu. Bližšie: Rozsudok Súdneho dvora zo 14. októbra 2010, Union syndicale Solidaires Isère proti Premier ministre a iní, Vec C-428/09 - Union syndicale Solidaires Isère - bod 28.

1. Právo na dovolenku v práve EÚ optikou neplatne skončeného pracovného pomeru

Na úvod je potrebné poznamenať, že právo na platenú dovolenku za kalendárny rok je potrebné považovať za mimoriadne dôležitú zásadu sociálneho práva únie a je aj výslovne zakotvené v článku 31 ods. 2 Charty základných práv Európskej únie, ktorej priznáva článok 6 ods. 1 Zmluvy o EÚ rovnakú právnu silu ako zakladajúcim zmluvám.⁴ Právo na ročnú dovolenku je ďalej bližšie konkretizované v článku 7. Smernice 2003/88/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 4. novembra 2003 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času (ďalej aj ako „smernica“ alebo „smernica 2003/88/ES“). Samotné znenie smernice je strohé (čo je možno aj samotným dôvodom vyššieho počtu rozhodnutí SD EÚ, ktoré sa dovolenkovým právom zaoberajú), a stanovuje povinnosť členským štátom prijať nevyhnutné opatrenia zabezpečujúce, že každý pracovník bude mať nárok na platenú ročnú dovolenku v trvaní najmenej štyroch týždňov v súlade s podmienkami pre vznik nároku a pre poskytnutie takej dovolenky, ustanovenými vnútroštátnymi právnymi predpismi a/alebo praxou. Zároveň stanovuje aj to, že namiesto minimálnej doby ročnej platenej dovolenky nemôže byť vyplatená peňažná náhrada, s výnimkou prípadov skončenia pracovného pomeru.⁵

V praxi sa však vyskytuje mnoho aplikačných problémov, ktoré smernica žiadnym spôsobom nereflektuje, a na ktoré poskytuje odpoveď až SD EÚ vo svojej rozhodovacej praxi. Jednou z oblastí, ktorá vyvoláva najviac protichodných názorov v odbornej verejnosti, je problematika samotného vzniku nároku na dovolenku a prípustnosť jej krátenia. Tak je tomu aj v prípade vzniku nároku na dovolenku v období neplatného skončenia pracovného pomeru. SD EÚ sa prvýkrát touto otázkou zaoberal v rozsudku z 25. júna 2020, v spojených veciach C-762/18 a C-37/19, kedy súd poskytol výklad toho, či pracovníkom vznikne nárok na dovolenku aj počas obdobia, keď pracovník skutočne nepracoval v dôsledku neplatného skončenia pracovného pomeru zamestnávateľom.

Pri zodpovedaní tejto otázky je potrebné v úvode pripomenúť, že zo znenia smernice 2003/88/ES a z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že hoci členským štátom prináleží definovať podmienky výkonu a uplatňovania práva na platenú dovolenku za kalendárny rok, členské štáty nemajú právomoc stanoviť nijaké ďalšie podmienky na samotný vznik tohto práva, ktoré vyplývajú priamo zo smernice.⁶ Cieľom poskytovania dovolenky za kalendárny rok je jednak umožniť pracovníkovi odpočinúť si od vykonávania úloh, ktoré mu ukladá pracovná zmluva, a jednak poskytnúť mu čas na oddych a zotavenie sa.⁷ SD EÚ vo svojej doterajšej judikatúre v tejto

---

4 Bližšie pozri: Rozsudok SD EÚ z 29. novembra 2017, King, C-214/16, EU:C:2017:914, bod 32 a citovaná judikatúra.

Rozsudok SD EÚ z 21. júna 2012, ANGED, C-78/11, EU:C:2012:372, bod 17 a citovaná judikatúra.

5 Smernica – čl. 7.

6 Rozsudok SD EÚ z 29. novembra 2017, King, C-214/16, EU:C:2017:914, bod 34 a citovaná judikatúra.

7 Rozsudok SD EÚ z 20. júla 2016, Maschek, C-341/15, EU:C:2016:576, bod 34 a citovaná judikatúra.

súvislosti zaujal jasné stanovisko, že tento účel, ktorý odlišuje nárok na platenú ročnú dovolenku od iných druhov dovolenky s iným účelom, je založený na predpoklade, že pracovník počas referenčného obdobia skutočne pracoval. Cieľ umožniť pracovníkovi oddýchnuť si totiž predpokladá, že tento pracovník vykonával činnosť, ktorá na účely zabezpečenia ochrany jeho bezpečnosti a zdravia podľa smernice 2003/88 odôvodňuje nárok na odpočinok a zotavenie sa.⁸ Právo na platenú dovolenku za kalendárny rok je preto v zásade viazané na skutočný výkon práce. Takýto prístup k poskytovaniu práva na ročnú dovolenku sa javí logickým, spravodlivým a smerujúcim k naplneniu hlavného cieľa poskytovania tejto doby odpočinku – umožniť pracovníkovi, ktorý skutočne vykonával prácu podľa pracovnej zmluvy, aby zregeneroval svoje sily. Pri použití tohto výkladu, by sme dospeli k záveru, že pracovníkovi, ktorý nepracoval v dôsledku neplatného skončenia pracovného pomeru zamestnávateľom, nevznikol ani nárok na dovolenku, keďže prácu nevykonával a teda jednoducho povedané, nepotrebuje ani čas na odpočinok.

Jedným dychom však treba dodať, že v rámci niekoľkých rozhodnutí SD EÚ sa vyprofiloval ustálený názor, že v určitých špecifických situáciách, v ktorých pracovník nie je schopný plniť svoje úlohy, nárok na ročnú platenú dovolenku vznikne, aj bez toho, aby pracovník skutočne pracoval. Je to tak najmä v prípade pracovníkov, ktorí nie sú prítomní v práci a nevykonávajú pracovné úlohy počas referenčného obdobia z dôvodu práceneschopnosti zo zdravotných dôvodov.⁹ Najpodstatnejšia čas argumentácie, ktorú SD EÚ pri tomto odchýlení sa od zásady, podľa ktorej musí byť nárok na dovolenku za kalendárny rok určený v závislosti od skutočne odpracovanej doby, je skutočnosť, že pracovnú neschopnosť z dôvodu choroby nemožno v zásade predvídať a táto neschopnosť je nezávislá od vôle pracovníka a musí byť započítaná do doby výkonu zamestnania.¹⁰ SD EÚ sa preto v analyzovanom rozsudku z 25. júna 2020 zamerlal na posúdenie toho, či zásady vyplývajúce z predchádzajúcej judikatúry týkajúcej sa práva na platenú dovolenku pracovníka za kalendárny rok, ktorý z dôvodu choroby nemohol uplatniť svoje právo na uvedenú dovolenku počas referenčného obdobia a/alebo obdobia na prenesenie dovolenky stanoveného vnútroštátnym právom, možno *mutatis mutandis* uplatniť na situáciu, v ktorej pracovník, ktorý dostal protiprávnu výpoveď, a následne opätovne nastúpil do zamestnania v súlade s vnútroštátnym právom, v nadväznosti na zrušenie jeho výpovede rozhodnutím súdu, počas obdobia odo dňa protiprávneho prepustenia do dňa jeho opätovného nastúpenia do zamestnania pre svojho zamestnávateľa skutočne nepracoval. Súd v rozsudku prijal z časti prekvapivé stanovisko, keď dospel k záveru, že v takýchto situáciách, ide v zásade o porovnateľnú skutočnosť, ktorú nemožno predvídať a je nezávislá od vôle pracovníka. Preto musí byť obdobie odo dňa protiprávneho prepustenia do dňa opätovného nastúpenia pracovníka do zamestnania, v nadväznosti na zrušenie

8 Rozsudok SD EÚ zo 4. októbra 2018, Dicu, C-12/17, EU:C:2018:799, bod 28 a citovaná judikatúra.

9 Bližšie pozri: Rozsudok SD EÚ z 24. januára 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, bod 20 a citovanú judikatúru a Rozsudok SD EÚ zo 4. októbra 2018, Dicu, C-12/17, EU:C:2018:799, bod 29 a citovanú judikatúru.

10 Bližšie pozri: najmä Rozsudok SD EÚ zo 4. októbra 2018, Dicu, C-12/17, EU:C:2018:799, bod 32 a citovanú judikatúru.

danej výpovede súdnym rozhodnutím, považované na účely stanovenia nároku na platenú dovolenku za kalendárny rok za skutočne odpracované obdobie. Zároveň stanovil, že ak pracovník opätovne nastúpil do zamestnania a znovu dostal výpoveď, môže sa na základe článku 7 ods. 2 smernice 2003/88 domáhať náhrady za dovolenku za kalendárny rok, ktorú nevyčerpal ku dňu tejto ďalšej výpovede, vrátane náhrady za obdobie odo dňa protiprávnej výpovede do dňa jeho opätovného nastúpenia do zamestnania.¹¹ Zásadným bodom rozhodnutia je aj konštatovanie súdu, že v takýchto prípadoch nie je možné, na rozdiel od prípadov, keď pracovník nevykonáva prácu z dôvodu pracovnej neschopnosti, obmedziť kumulovanie práv pracovníka na platenú dovolenku za kalendárny rok.¹² Uvedené znamená, že členské štáty musia pracovníkom priznať právo na dovolenku za celé obdobie neplatného skončenia pracovného pomeru, bez akejkoľvek možnosti jej krátenia.

K vyššie prezentovaným záverom dospel SD EÚ v rozsudku z roku 2020. Napriek tomu, slovenská legislatíva na uvedené závery žiadnym spôsobom nerefletovala. Naopak, v súdnej praxi naďalej pretrvával názor, že zamestnanec, ktorý sa domáha nároku z neplatného skončenia pracovného pomeru má v zmysle § 77 a nasl. zákona č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZP“) za dobu neplatného skončenia pracovného pomeru výlučne nárok na náhradu mzdy. V tejto súvislosti je možné poukázať, napr. na rozhodnutie Krajského súdu Trenčín, spis. zn. 19CoPr/4/2021, zo dňa 17.08.2022, v ktorom súd uviedol nesprávny názor, že „*po doručení okamžitého skončenia pracovného pomeru je nevyhnutné aplikovať § 79 ZP. Za dobu neplatného skončenia pracovného pomeru ZP ustanovuje výlučne nárok na náhradu mzdy, a v tom dôsledku žiadne ďalšie nároky (náhrada dovolenky, stravovanie a ďalšie) zamestnancovi nevznikajú.*“¹³ Judikatúra Slovenskej republiky tak zastávala názor, že zamestnanec počas doby neplatného skončenia pracovného pomeru nepracuje, teda mu nevznikne ani nárok na dovolenku, poťažmo že peňažná náhrada

11 Rozsudok SD EÚ z 25. júna 2020, v spojených veciach C 762/18 a C 37/19 – bod 65, 69-70.

12 Tamtiež - bod 71-77.

13 „*Je potrebné rozlišovať medzi nárokom na náhradu mzdy za obdobie do doručenia okamžitého skončenia pracovného pomeru žalobkyni a za obdobie od doručenia tohto skončenia. Neprideľovanie práce v období po doručení okamžitého skončenia pracovného pomeru žalobkyni (ktoré neskôr súd vyhlásil za neplatné) už zákon nedefinuje ako prekážky v práci na strane zamestnanca, ale je potrebné aplikovať ustanovenia § 79 Zákonníka práce (nároky z neplatného skončenia pracovného pomeru). Toto rozlišovanie nemá síce vplyv na výšku náhrady mzdy (v oboch prípadoch ide o náhradu mzdy v sume priemerného zárobku zamestnanca), má však vplyv na ďalšie nároky zamestnanca. Doba, keď zamestnanec nepracuje pre prekážky v práci, sa totiž podľa § 144a ods. 1 písm. a) Zákonníka práce posudzuje ako výkon práce. Za dobu výkonu práce pritom zamestnancovi vzniká nárok nielen na mzdu, ale aj na ďalšie nároky, ako sú dovolenka, stravovanie, prípadne aj ďalšie nároky dohodnuté v pracovnej zmluve alebo v kolektívnej zmluve, vrátane príspevkov na doplnkové dôchodkové sporenie. Naopak - ako správne uviedol súd prvej inštalácie, za dobu neplatného skončenia pracovného pomeru Zákonník práce ustanovuje výlučne nárok na náhradu mzdy, žiadne ďalšie nároky (náhrada dovolenky, stravovanie a ďalšie) zamestnancovi nevznikajú.“ – Rozsudok Krajského súdu Trenčín, spis. zn. 19CoPr/4/2021, zo dňa 17.08.2022.*

mzdy, ktorá sa poskytne zamestnancovi v zmysle § 79 ZP, predstavuje dostatočnú kompenzáciu všetkých jeho nárokov.

2. Rozsudok SD EÚ z 12. októbra 2023, vo veci C 57/22

Nesprávnosť a rozpor tejto právnej praxe s právom EÚ definitívne potvrdil nový rozsudok SD EÚ z 12. októbra 2023, vo veci C-57/22, v ktorom sa SD EÚ zaoberal spresňujúcim výkladom článku 7 ods. 1 smernice i vyššie uvedeného rozhodnutia z roku 2020. Návrh na začatie prejudiciálneho konania podal Najvyšší súd Českej republiky po tom, čo sa rozhodol prerušiť konanie vo veci žalobkyne, ktorá sa po svojom opätovnom nástupe do zamestnania obrátila na zamestnávateľa so žiadosťou, aby si mohla vyčerpať svoju dovolenku za kalendárny rok, ktorá jej vznikla a nebola vyčerpaná za obdobie neplatného skončenia pracovného pomeru, čo jej nebolo umožnené. Zamestnankyňa sa preto svojich práv domáhala v súdnom konaní. Najvyšší súd Českej republiky vo svojom návrhu upozornil SD EÚ na zákonné znenie i ustálenú vnútroštátnu judikatúru (ktorá je v záveroch takmer totožná s tou Slovenskou) podľa ktorej, sa obdobie počas ktorého je prepustenie zamestnanca napadnuté na súde, riadi osobitným režimom, z ktorého vyplýva, že počas posudzovaného obdobia zamestnanec nemá nárok ani na náhradu mzdy v prípade prekážky v práci, ani na takúto náhradu za nevyčerpanú dovolenku. Taktiež priznal, že sa táto vnútroštátna judikatúra na prvý pohľad zdá byť v rozpore s rozsudkom z 25. júna 2020, podľa ktorého Súdny dvor rozhodol, že článok 7 smernice 2003/88 bráni vnútroštátnej judikatúre, podľa ktorej protiprávne prepustený pracovník nemá nárok na platenú dovolenku za kalendárny rok za obdobie odo dňa prepustenia do jeho opätovného nastúpenia do zamestnania, avšak podľa jeho názoru, medzi vnútroštátnou právnou úpravou dotknutou v tomto rozsudku a českou právnou úpravou dotknutou vo veci samej, existujú také rozdiely, že riešenie prijaté v uvedenom rozsudku nemožno uplatniť na spor vo veci samej, keďže jeho uplatnenie by malo za následok vytvorenie nerovnováhy na úkor záujmov zamestnávateľa.¹⁴ Rozhodujúcim hlavným rozdielom malo byť priznávanie peňažnej náhrady za obdobie neplatného skončenia pracovného pomeru, ktorej účelom je sanovať vzniknutú situáciu.

SD EÚ vo svojom novom rozhodnutí zdôraznil, že na vznik nároku na dovolenku za kalendárny rok, nemá žiaden vplyv poskytovanie náhrady odmeny, ktorá je pracovníkovi poskytovaná za obdobie odo dňa prepustenia do dňa jeho opätovného nastúpenia do zamestnania, keďže cieľom tejto náhrady odmeny je odškodniť pracovníka za odmenu, ktorá mu nebola vyplatená z dôvodu protiprávneho prepustenia.¹⁵ Vo vzťahu k nerovnováhe voči zamestnávateľom dodal, že prináleží práve zamestnávateľovi, aby dbal na to, aby umožnil pracovníkovi výkon práva na dovolenku za kalendárny rok, a keďže týmto svojím konaním pracovníkovi neumožnil výkon jeho práva na platenú dovolenku za rok, je povinný znášať následky.¹⁶

14 Rozsudok SD EÚ z 12. októbra 2023, YQ proti Ředitelství silnic a dálnic ČR, Vec C-57/22 – bod 8,9, 12, 14, 15.

15 Tamtiež – bod. 43

16 Bližšie pozri: Rozsudok SDEÚ z 22. septembra 2022, Fraporta St. Vincenz-Krankenhaus, C-518/20 a C-727/20, EU:C:2022:707, bod 40, ako aj citovaná judikatúra.

Súd teda jednoznačne prioritizoval právo na platenú dovolenku pracovníka pred ochranou záujmov zamestnávateľa. Je však diskutabilné, či je tento prístup spravodlivý a v súčasnej ekonomickej situácii aj udržateľný. Je takýmto spôsobom naozaj správne „trestať zamestnávateľa“ za neplatné skončenie pracovného pomeru so zamestnancom? Dosiahnutie právoplatného rozhodnutia o neplatnosti skončenia pracovného pomeru, v podmienkach Slovenskej republiky nezriedka trvá aj niekoľko rokov. Za toto obdobie suma, ktorú môže zamestnanec požadovať od zamestnávateľa vo forme náhrady za nevyčerpanú dovolenku ľahko narastie do značnej výšky. Problémy to môže zamestnávateľom spôsobiť napríklad aj v prípadoch hromadného prepúšťania. Uvedená kombinácia skutočností, dokáže poľahky priniesť pre zamestnávateľa až likvidačné výdavky. Je právo pracovníkov na platenú ročnú dovolenku skutočne potrebné prioritizovať až v takej miere? Prikláňame sa k názoru, že by bolo spravodlivejšie, ak by SD EÚ aj v týchto prípadoch pripustil aspoň možnosť limitácie kumulovania vzniknutých nárokov, ako je to v prípade dočasnej pracovnej neschopnosti, čím by vo vzťahu k zamestnávateľom zmiernil možné negatívne účinky.

Záver

Záverom je tak dôležité opätovne zvýrazniť, že SD EÚ nepochybne jasne potvrdil, že ustálená súdna prax Slovenskej republiky, podľa ktorej zamestnanec, ktorý dostal protiprávnu výpoveď a následne opätovne nastúpil do zamestnania v dôsledku zrušenia jeho prepustenia súdnym rozhodnutím, nemá nárok na platenú dovolenku za kalendárny rok za obdobie odo dňa prepustenia do dňa jeho opätovného nastúpenia do zamestnania, z dôvodu, že počas tohto obdobia tento zamestnanec pre zamestnávateľa skutočne nepracoval, keďže mu tento zamestnávateľ nepridelil prácu, a že počas uvedeného obdobia už má v súlade s vnútroštátnym právom nárok na náhradu mzdy, je v rozpore s právom EÚ. Nedodržiavanie požiadaviek európskeho práva v oblasti práva na ročnú dovolenku sa v podmienkach Slovenskej republiky stalo znepokojivou pretrvávajúcou dlhoročnou tradíciou. Závažné nedostatky právnej úpravy nájdeme už pri stanovení osobného rozsahu tohto práva. Zatiaľ čo smernica 2003/88/ES, z ktorej by mala vychádzať aj slovenská právna úprava, priznáva právo na každoročnú platenú dovolenku na základe existencie pracovnoprávneho vzťahu, ZP priznáva právo na dovolenku, len zamestnancom v pracovnom pomere. A contrario, osoby, ktoré vykonávajú prácu na základe dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, podľa slovenského práva nemajú na dovolenku nárok, čo je v priamom rozpore s právom EÚ. Ďalším závažným nedostatkom právnej úpravy, je podmienenie vzniku nároku na dovolenku za kalendárny rok, výkonom práce v dĺžke 60 dní v kalendárnom roku. Zo smernice 2003/88/ES a judikatúry SD EÚ jasne vyplýva, že členské štáty, nesmú viazať vznik nároku na dovolenku, na žiadne iné podmienky, okrem podmienky existencie pracovnoprávneho vzťahu. Zamestnancom nárok na dovolenku v zmysle práva EÚ, vzniká od prvého dňa vzniku pracovnoprávneho vzťahu, preto táto požiadavka predstavuje zásah do práv zamestnancov. Uvedené platí i o právnej úprave dovolenky za odpracované dni, ktorá viaže jej vznik na podmienku odpracovania minimálne 21 dní v príslušnom kalendárnom roku. Diskutabilnou je aj možnosť krátenia dovolenky, v ktorej je právo EÚ mimoriadne zdržanlivé a ktoré,

na druhej strane, ZP umožňuje. V tejto súvislosti máme na mysli predovšetkým možnosť zamestnávateľa krátiť dovolenku, ako formu sankcie za zmeškanie pracovnej zmeny, ktorú taktiež považujeme za rozpornú s právom EÚ. Len čas ukáže, či rozhodnutie z októbra 2023 zásadným spôsobom zmení doterajšiu rozhodovaciu prax súdov SR alebo sa pridá na zoznam tých, ktoré SR v praxi dlhodobo prehliada.

Literatúra:

- DOLOBÁČ, M. – SEILEROVÁ, M. 2018. *Ochrana (duševného) zdravia zamestnanca v informačnom veku*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018, 168s. ISBN 978-80-8152-689-3.
- GATTIE, F. 2018. This Week in Labor History: Remembering the Adamson Act. In *National Employment Law Project* [online]. 2018 [cit. 13. okt. 2023]. Dostupné z: <https://www.nelp.org/blog/this-week-in-labor-history-remembering-the-adamson-act/>
- CHYLOVÁ, M. – J. ŽUĽOVÁ. 2020. Vplyv pracovného prostredia na vznik duševných porúch. In *Psychiatria pre prax* [online]. Roč. 21, č.2, 2020, s. 62 – 66. Dostupné z: https://www.solen.sk/storage/file/article/PSY_2_2020_final%20-%20Chylova.pdf
- SEILEROVÁ, M. 2019. The Consequences of Psychosocial Risks in the Workplace in Legal Context. In *Central European Journal of Labour Law and Personnel Management* [online]. 2 (1), s. 47-60. 2019, doi: 10.33382/cejllpm.2019.02.04. Dostupné z: <https://ideas.repec.org/a/akq/journal/333822019214.html>

Právne predpisy:

- Charta základných práv Európskej únie (2016/C 202/02)
- Smernice 2003/88/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 4. novembra 2003 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času
- Zákon č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov

Súdne rozhodnutia:

- Rozsudok Krajského súdu Trenčín, spis. zn. 19CoPr/4/2021, zo dňa 17.08.2022
- Rozsudok Súdneho dvora (druhá komora) zo 14. októbra 2010. Union syndicale Solidaires Isère proti Premier ministre a iní. Vec C-428/09 - Union syndicale Solidaires Isère
- Rozsudok Súdneho dvora (piata komora) z 21. júna 2012. Asociación Nacional de Grandes Empresas de Distribución (ANGED) proti Federación de Asociaciones Sindicales (FASGA) a i. Vec C-78/11 – ANGED
- Rozsudok Súdneho dvora (piata komora) z 29. novembra 2017. Conley King proti The Sash Window Workshop Ltd a Richard Dollar. Vec C-214/16 – King
- Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) z 24. januára 2012 Maribel Dominguez proti Centre informatique du Centre Ouest Atlantique a Préfet de la région Centre. Vec C-282/10 - Dominguez
- Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) zo 4. októbra 2018. Tribunalul Botoșani a Ministerul Justiției proti Marii Dicuovej. Vec C-12/17 – Dicu
- Rozsudok Súdneho dvora z 12. októbra 2023. YQ proti Ředitelství silnic a dálnic ČR. Vec C-57/22.

- Rozsudok Súdneho dvora z 20. júla 2016. Hans Maschek proti Magistratsdirektion der Stadt Wien – Personalstelle Wiener Stadtwerke. Vec C-341/15 – Maschek.
- Rozsudok Súdneho dvora z 22. septembra 2022, Fraport a St. Vincenz-Krankenhaus, C-518/20 a C-727/2.
- Rozsudok Súdneho dvora z 25. júna 2020, v spojených veciach C-762/18 a C-37/19.

Summary: Admissibility of Entitlement to Leave during a Period of Invalid Termination of Employment

The author's contribution highlights the important position of paid annual leave for employees in EU law. In particular, she focused on the analysis of two recent decisions dealing with the possibility of accrual of the right to leave during a period of invalid termination of employment. Both judgments analysed concluded that during a period of invalid termination of employment, employer must allow the employee to take the annual leave, even though they did not perform work during the reference period. The employer must allow the employee to take that leave on his return to work or, if the employment relationship is terminated again, the employee will be entitled to monetary compensation. In the conclusion of the paper, the author points out that the Slovak legislation on the right to leave is contrary to EU law in a number of areas and also that the Slovak case law is in gross contradiction with the conclusions of the CJEU adopted in the analysed decisions.

Mgr. Denisa Rudžiková
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Právnická fakulta, Katedra pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia
Kováčska 26
040 01 Košice - Staré Mesto
Slovenská republika
e-mail: denisa.rudzikova@student.upjs.sk

Obsah článku podlieha licencií Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Denisa Rudžiková).

Súdny prieskum procesov konania pred rozhodcom v kolektívnych pracovnoprávných vzťahoch¹

Marek Švec*

Andrea Olšovská**

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2023.10.4.164-188>

Abstrakt:

ŠVEC, Marek – OLŠOVSKÁ, Andrea: *Súdny prieskum konania pred rozhodcom v kolektívnych pracovnoprávných vzťahoch*. Právne výklady k postaveniu a k procesu rozhodovania rozhodcu v kolektívnych pracovnoprávných vzťahoch nadobúdali rôzny obsah v závislosti od toho, ako sa subjekt rozhodcu postupne inkorporoval do rôznych pracovnoprávných inštitútov. Od jeho jednoznačného súkromnoprávného postavenia pri riešení kolektívneho sporu podľa § 13 zákona o kolektívnom vyjednávaní (spor o uzatvorenie kolektívnej zmluvy alebo jej dodatku) až po úvahy k jeho verejnoprávnenému postaveniu pri riešení kolektívneho sporu podľa § 3a zákona o kolektívnom vyjednávaní (spor o odborovú organizáciu oprávnenú rokovať a uzatvárať kolektívnu zmluvu) alebo podľa § 14 zákona o kolektívnom vyjednávaní (spor o plnenie záväzkov z kolektívnej zmluvy, z ktorých nevyplývajú nároky jednotlivým zamestnancom), pri súčasne nevyjasnenom právnom statuse pri riešení kolektívnych sporov podľa § 230a Zákonníka práce (spor o pôsobenie odborovej organizácie u zamestnávateľa), § 240 ods. 3 Zákonníka práce (spor o rozdelenie pracovného voľna na činnosť odborovej organizácie) alebo §142a Zákonníka práce (podanie žiadosti o poskytnutie podpory v čase skrátenej práce). Autori sa v predkladanom článku snažia na podklade vlastnej aplikačnej praxe, relevantných nových súdnych rozhodnutí a pracovnoprávnej doktríny ponúknuť pohľad na ambivalentné postavenie rozhodcu v kolektívnych pracovnoprávných vzťahoch a následne pokúsiť sa určiť vývoj *de lege ferenda* tohto pracovnoprávného inštitútu.

Kľúčové slová:

rozhodca, odborová organizácia, zástupca zamestnancov, pluralita, súkromnoprávny spor.

---

* doc. JUDr. Marek Švec, PhD., LL.M., univ. prof., funkčné miesto profesora v odbore Pracovné právo, Katedra občianskeho a pracovného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

** prof. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD, funkčné miesto profesora v odbore Pracovné právo, Katedra pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia, Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

1 Vedecký článok bol spracovaný v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA č. 1/0013/23 „Európske mimikry algoritmického riadenia obsahu pracovnoprávného vzťahu v slovenskej právnej úprave v dôsledku transpozície prameňov európskeho pracovného práva a revidovaného uplatnenia GDPR“, zodpovedný riešiteľ doc. JUDr. Marek Švec, PhD., LL.M., univ. prof.

Judicial Review of Procedure before an Arbitrator in Collective Labour Relations

Abstract:

ŠVEC, Marek – OLŠOVSKÁ, Andrea: *Judicial Review of Proceedings before an Arbitrator in Collective Labour Relations*. Legal interpretations on the status of the arbitrator and the arbitrator's decision making in collective labour relations have taken on different content depending on how the arbitrator has been gradually incorporated into different labour law institutions. This has ranged from its clear private law status in resolving a collective dispute under § 13 of the Collective Bargaining Act (a dispute over the conclusion of a collective agreement or an amendment thereto), to considerations of its public law status in resolving a collective dispute under § 3a of the Collective Bargaining Act (a dispute over the trade union authorised to negotiate and conclude a collective agreement) or § 14 of the Collective Bargaining Act (a dispute over the fulfilment of the obligations under a collective agreement), which do not give rise to claims against individual employees) to its unclear legal status in resolving collective disputes under § 230a of the Labour Code (dispute over the operation of a trade union at the employer), § 240 para. 3 of the Labour Code (dispute over the allocation of time off for trade union activities) or § 142a of the Labour Code (application for support during short-time working). In the present article, the authors try to offer a view of the ambivalent position of the arbitrator in collective labour relations on the basis of their own application practice, relevant new court decisions and labour law doctrine and, consequently, to determine the future development *de lege ferenda* of this labour law institute.

Key words:

arbitrator, trade union, employee representative, plurality, private law dispute.

Úvod

Názov predloženého vedeckého príspevku vyjadruje pomerne zásadné poslanstvo aplikačnej praxe pre oblasť kolektívnych pracovnoprávných vzťahov, osobitne v oblasti pôsobenia rozhodcu v kolektívnych pracovnoprávných sporoch. Súčasná pracovnoprávna úprava totiž nedostatočne a nejednoznačne zakotvuje status rozhodcu, s čím následne súvisí otázka charakteru jeho rozhodnutí a možností podať voči nemu opravné prostriedky.

Alibizmus sa zákonodarca pri riešení pomerne nových situácií, v ktorých sa vyskytuje rozhodca a nie je dostatočne zakotvený jeho právny rámec, snaží skryť pod kreovanie nových pracovnoprávných inštitútov, v ktorých ústrednú úlohu má zohrávať rozhodca ako subjekt *sui generis*. Vnimanie subjektu *sui generis* sa teda odvíja od toho, že chýba upravené jeho komplexné postavenie a tento prístup vychádza z právnej teórie či súdnej praxe. Historicky bol inštitút rozhodcu konštituovaný ako súčasť riešenia prípadných kolektívnych sporov, ktoré potenciálne mohli vzniknúť v procese kolektívneho vyjednávania alebo po jeho skončení neplnením si záväzkov vyplývajúcich z kolektívnej zmluvy v rámci vtedajšieho novo prijatého zákona

o kolektívnom vyjednávaní.² Principiálne tak inštitút rozhodcu logicky a systematicky nadviazal na inštitút sprostredkovateľa a doplnil tak prípadnú formu riešenia kolektívneho sporu medzi zamestnávateľom a odborovou organizáciou v procese kolektívneho vyjednávanía ako zmierlivého riešenia v opozite voči ďalšej forme riešenia kolektívneho sporu v podobe práva na štrajk alebo práva na výluky. Hoci táto právna úprava neurčila či rozhodca je inštitútom verejného alebo súkromného práva, v rámci vyššie uvedených sporov výraznejšie polemiky nevznikli.

1. Kolektívny spor o reprezentatívnu odborovú organizáciu

Nárast plurality odborových organizácií predovšetkým po roku 2000 však priniesol takmer neriešiteľný problém u tých zamestnávateľov, u ktorých pôsobilo viacero odborových organizácií, nedošlo medzi nimi k dohode a zamestnávateľa nevedeli ako a s ktorou odborovou organizáciou majú spolupracovať. Vznikol tak problém spočívajúci v určení oprávneného subjektu – konkrétnej odborej organizácie, voči ktorej mal zamestnávateľ realizovať svoje povinnosti (vykonávať svoje kompetencie) vzhľadom na skutočnosť, že tieto odborové organizácie nekonali spoločne a vo vzájomnej zhode.³ Prijatou právnou úpravou v roku 2007 bolo zverené rozhodovanie o tom, s ktorou odborovou organizáciou (ktorá je reprezentatívna) má zamestnávateľ konať rozhodcovi. Hoci by na prvý pohľad predmetné riešenie dávalo zmysel s odôvodnením, že ak v právnom poriadku existuje určitý inštitút, ktorý má v pôsobnosti oprávnenie riešiť kolektívne spory, v ktorých ako účastníci (zmluvné strany) vystupujú tie isté subjekty pracovnoprávných vzťahov, teda odborové organizácie a zamestnávateľ, zdá sa pochopiteľným, aby táto osoba riešila aj iné druhy kolektívnych sporov priamo sa viažuce na tieto subjekty, ako len tie, ktoré mu tradične do pôsobnosti patrili.

Prvotným právnym nedostatkom, ktorý bol v zásade príčinou neskôr vzniknutého stavu deštrukcie kolektívnych pracovnoprávných vzťahov pri existujúcej pluralite pôsobenia odborových organizácií u zamestnávateľa, bolo že právna úprava ZoKV, ale ani novoprijatého zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „ZP“) neobsahovala žiadny mechanizmus riešenia situácie, ak sa viaceré odborové organizácie pôsobiace u zamestnávateľa nedohodnú na spoločnom postupe a konaní vo vzájomnej zhode.

Pôvodná právna úprava pred prijatím ZP vychádzala zo zákona č. 120/1990 Zb., ktorým sa upravujú niektoré vzťahy medzi odborovými organizáciami

---

2 Zákona č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „ZoKV“).

3 Musíme si totiž uvedomiť, že práve obdobie po roku 2000 je charakterizované nástupom rôznych fenoménov a spoločenských javov od globalizácie až po liberalizačné tendencie, v ktorých sa začína výraznejšie prejavovať individualizmus zamestnancov a vyjadrenie nespokojnosti s pôvodným prístupom k úprave pracovných a mzdových podmienok „tradičnými“ aktérmi predovšetkým na podnikovej úrovni (k tomuto pozri UHLEROVÁ, M. *Odbory na Slovensku po roku 1989 v kontexte sociálneho partnerstva*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, 2012, s. 64 a nasl.

a zamestnávateľmi⁴ (ďalej len ako „zákon o pluralite odborov“) a ktorá vyžadovala od odborových organizácií potrebu dosiahnutiu konsenzu na spoločnom postupe a pokiaľ k takejto dohode neprišlo, bolo rozhodujúce stanovisko odborovej organizácie s väčším počtom členov u zamestnávateľa v zmysle ustanovenia § 2 ods. 1 zákona o pluralite odborov: „Ak v zamestnávateľskej organizácii pôsobia popri sebe viaceré odborové organizácie, musí zamestnávateľská organizácia v prípadoch týkajúcich sa všetkých alebo väčšieho počtu pracovníkov, keď všeobecne záväzné právne predpisy vyžadujú prerokovanie alebo súhlas odborového orgánu, plniť tieto povinnosti voči príslušným orgánom všetkých zúčastnených odborových organizácií, pokiaľ sa s nimi nedohodne inak. Ak sa orgány všetkých zúčastnených odborových organizácií nedohodnú v dobe najneskôr do 15 dní od požiadania, či súhlas udelia alebo nie, je rozhodujúce stanovisko orgánu odborovej organizácie s najväčším počtom členov v zamestnávateľskej organizácii.“⁵ Dôležitým bolo aj ustanovenia § 2 ods. 2 zákona o pluralite odborov, podľa ktorého „Ustanovenie prvej vety predchádzajúceho odseku sa obdobne použije aj pre dojednávanie kolektívnych zmlúv s tým, že v mene kolektívu pracovníkov môžu príslušné odborové orgány pôsobiace v zamestnávateľskej organizácii vystupovať a konať s právnymi dôsledkami pre všetkých pracovníkov len spoločne a vo vzájomnej zhode, pokiaľ sa medzi sebou a so zamestnávateľskou organizáciou nedohodnú inak.“⁶

Ani jeden z týchto uvádzaných platných a účinných predpisov pred prijatím ZP (teda zákon o pluralite odborov a ZoKV) však neobsahovali explicitný spôsob určenia príslušného odborového orgánu (odborovej organizácie), ktorá je voči zamestnávateľovi oprávnená realizovať priznané kompetencie zástupcov zamestnancov (príslušných odborových orgánov), ak nekonajú u zamestnávateľa spoločne a vo vzájomnej zhode.

Právny stav sa fakticky nezmenil ani po prijatí ZP, pretože ZP len do svojich ustanovení prijal princíp reprezentatívnosti príslušného odborového orgánu založeného na väčšom počte členov voči iným odborovým orgánom (odborovým organizáciám) zo zrušeného zákona o pluralite odborov a súčasne ZoKV zostal zachovaný v platnom znení.

Výsledkom recipovania takto nastaveného právneho stavu boli neriešiteľné nové praktické situácie spočívajúce v takmer pravidelnom vzniku nezhody medzi pluralitne pôsobiacimi odborovými organizáciami u jedného zamestnávateľa a stav právnej neistoty zamestnávateľa, ktorý nedokázal určiť, ktorá z odborových organizácií má u neho väčší počet členov a ktorý príslušný odborový orgán je teda príslušný na konanie voči nemu.⁷ Nový ZP vo svojej desiatej časti obsiahol prípadný vznik plurality

---

4 Porovnaj aj historické súvislosti konštituovania kolektívnych pracovnoprávných vzťahov: LACLAVÍKOVÁ, M. – GÁBRIŠ, T. Kolektívne pracovné právo a kolektívna zmluva v československom práve 20. a 30. rokov 20. storočia. In *Štát a právo = State and law : vedecko-teoretický časopis pre otázky vedy o štáte a práve v Slovenskej republike*. 2021, roč. 8, č. 4, s. 216-237.

5 Časová verzia predpisu účinná od 28.02.1996 do 31.03.2002.

6 Časová verzia predpisu účinná od 01.02.1991 do 27.02.1996.

7 Tento stav bol výsledkom určitého vnútorného prerodu a chaosu do vnútra odborových organizácií vzniknutých ako odpoveď na meniace sa spoločenské podmienky. V prvom rade odborové organizácie už nepredstavovali len tradičné organizácie patriace do určitého

pôsobenia odborových organizácií v novo koncipovanom ustanovení § 232 ods. 1 ZP, ktorý predpokladá, že ak sa viaceré odborové organizácie nedohodnú na spoločnom postupe, je pre zamestnávateľa záväzná stanovisko tej, ktorá má u zamestnávateľa najväčší počet členov. V predmetnom ustanovení však úplne absentuje úprava prípadnej absencie spoločného postupu medzi odborovými organizáciami, a to ani v podobe vzniku konania pred rozhodcom (ustanovenie s podobným obsahom sa objavilo až v roku 2007 ako §3a ZoKV a len pre účely kolektívneho vyjednávania).

Slovenský vývoj riešenia reprezentatívnosti odborovej organizácie sa vydal trochu inou cestou ako český právny poriadok (česká právna úprava bolo v danom čase porovnateľná s našou). Významné rozhodnutie⁸ v tomto prípade predstavuje nález Ústavného súdu Českej republiky s označením PL ÚS 82/06 z 12. marca 2008, ktorý označuje väčšinový princíp za diskriminačný a v rozpore s Ústavou Českej republiky, osobitne s čl. 27 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej aj ako „LZPS“).⁹ Podľa Ústavného súdu ČR text predmetného ustanovenia vylučuje zvýhodňovanie niektorej z odborových organizácií v podniku alebo v odvetví a ako také ho považuje za neprípustné. Riešenie potencionálneho konfliktu (stretu odborových organizácií/ odborovej plurality) prostredníctvom princípu majority považuje z ústavnoprávneho hľadiska za neakceptovateľné. Diskriminačný prvok identifikoval Ústavný súd ČR predovšetkým vo formulácii predmetného ustanovenia, ktoré podľa jeho názoru zakotvovalo pre konkrétne prípady nerovné postavenie medzi jednotlivými odborovými organizáciami.¹⁰ Zmieňované ustanovenie totiž umožňovalo, aby menšia

---

priemyselne orientovaného odborového zväzu vzniknuté transformáciou socialistických odborov, kde bola prísne hierarchizovaná vnútorná štruktúra a vzájomný vzťah člena a odborovej organizácie založený na úhrade členského poplatku zrážkou zo mzdy, ktorá súčasne slúžila ako identifikátor členstva zamestnanca v odborovej organizácii. Do pozície odborových organizácií sa dostávali (platí to aj v súčasnosti) organizácie, ktorých hierarchia a vzájomný vzťah k členom je neformálny a založený v zásade len na dojednaní si pracovných a mzdových podmienok v kolektívnej zmluve, bez potreby člena a záujmu zamestnancov o akékoľvek ďalšie služby či aktivity zo strany odborovej organizácie. Členský poplatok sa nevyberá buď žiadny alebo minimálny prostredníctvom osobného výberu či prevodu na účet, odborové organizácie nemajú konštituované žiadne odborové orgány s výnimkou jedného, ktorý má zabezpečiť nevyhnutnú komunikáciu so zamestnávateľom a počet členov či preukazovanie ich členstva je „strážnym“ tajomstvom. Čím viac antisystémovejšou je odborová organizácia, tým viac je akýkoľvek problém zistiť a overiť počet členov odborovej organizácie.

8 Porovnaj pôvodne uvádzaný kontext nález Ústavného súdu ČR – ŠVEC, M. *Flexicurita pre 21. storočie – šance a riziká*. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV, 2012, s. 213.

9 „Odborové organizácie vznikajú nezávisle na štátu. Omezovať počet odborových organizácií je neprípustné, rovnako ako zvýhodňovať niektoré z nich v podniku alebo v odvetví“ (čl. 27 ods. 2 LZPS).

10 „Nezbýva než znovu pripomenout, že ze základního ústavního principu rovnosti zejména vyplývá, že rozlišování v přístupu k určitým právům nesmí být svévolné a především sa nesmí s různými subjekty, nacházejícími se ve stejné nebo srovnatelné situaci, zacházet rozdílným způsobem, aniž by pro to existovaly objektivní a rozumné důvody. To lze vztáhnout ve smyslu předmětného článku Listiny základních práv a svobod i na právo koaliční.“ Bližšie - Nález Ústavného súdu Českej republiky č. 116/2008 z 12. marca 2008, bod 265. Pozri aj – BĚLINA, M. a kol. *Zákoník práce*. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 112.

odborová organizácia bola v prípade nesúhlasu s väčšinovým návrhom kolektívnej zmluvy vylúčená z ďalšieho kolektívneho vyjednávania o uzatvorení kolektívnej zmluvy. Vylúčená odborová organizácia (prípadne organizácie) následne strácala akúkoľvek možnosť participovať v ďalšom procese kolektívneho vyjednávania a nemala možnosť ovplyvňovať jej obsah, či hájiť záujmy svojich členov.¹¹ Ústavný súd ČR ďalej uviedol, že „z princípu slobody odborového združovania plynie i rovnosť odborových organizácií tak, že žiadna odborová organizácia pôsobiaca u zamestnávateľa nesmie byť zvýhodnená pred ostatnými, a to ani vzhľadom k tomu, akých zamestnancov združuje, ani so zreteľom k počtu svojich členov“.¹² Český právny poriadok tak prípadný vznik kolektívneho sporu v popísanom zmysle nerecipoval a ani doteraz ho neupravuje v porovnaní so slovenským § 3a ZoKV minimálne pre účely kolektívneho vyjednávania.¹³

Pri takto nastavených faktických a spoločenských podmienkach sa začína odvíjať sága pôsobenia rozhodcu v kolektívnych pracovnoprávných vzťahoch, ktorého sa snaží slovenský zákonodarca naoktrojovať do každého pracovnoprávneho inštitútu, účelom ktorého by malo byť riešenie určitého sporu medzi zamestnávateľom a odborovými organizáciami, či už je to otázka plurality odborových organizácií, prípadne všeobecne pôsobenie zástupcov zamestnancov u zamestnávateľa. Uvedený prístup sa javí nie ako výsledok premysleného konania s cieľom obmedziť ingerenciu zákonodarcu do pôsobenia a samoregulácie vzniku a pôsobenia zástupcov zamestnancov na pracovisku, ale skôr ako výraz bezradnosti pri riešení predmetného problému s cieľom vyhnúť sa akémukoľvek obvineniu z porušenia medzinárodnoprávných dokumentov (najmä Dohovory MOP), ktorými je Slovenská republika viazaná. Ide najmä o Dohovor o vykonávaní zásad práva organizovať sa a kolektívne vyjednávať č. 98 z roku 1949,¹⁴ Dohovor o ochrane zástupcov pracovníkov v podniku a o uľahčení podmienok na výkon ich činností, ktoré sa im poskytujú č. 135 z roku 1971,¹⁵ Dohovor o podpore kolektívneho vyjednávania č. 154 z roku 1981,¹⁶ Dohovor o ochrane práva organizovať sa a o postupoch pri určovaní podmienok zamestnania vo verejnej službe č. 151 z roku 1978¹⁷ a podobne.¹⁸

2. Ďalšie spory, ktoré rozhoduje rozhodca

Pôvodný zmysel činnosti rozhodcu len v rámci určitej fázy procesu kolektívneho vyjednávania v § 13 ZoKV pri riešení kolektívneho sporu o uzatvorenie kolektívnej

11 ŠVEC, M. *Kolektívne pracovné právo v európskych súvislostiach*. Plzeň : Aleš Čeňek s r.o., 2010. s. 181-186. (autor kapitoly Mgr. Jan Horecký).

12 Nález Ústavného súdu Českej republiky č. 116/2008 z 12. marca 2008, bod 264.

13 Porovnaj znenie § 286 zákona č. 262/2006 Sb. Zákoník práce

14 Ženeva, 1. júla 1949, 18. júla 1951, 1. januára 1993, č. 470/1990 Zb., 33. bod oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z.

15 Ženeva, 23. júna 1971, 30. júna 1973, 17. septembra 2010, č. 16/2010 Z. z.

16 Ženeva, 19. júna 1981, 11. augusta 1983, 17. septembra 2010, č. 14/2010 Z. z.

17 Ženeva, 27. júna 1978, 25. februára 1981, 22. februára 2011, č. 171/2010 Z. z.

18 MADLEŇÁK, A. – ŽUĽOVÁ, J. *The right to privacy in the context of the use of social media and geolocation services*. Budapešť : Wolters Kluwer Hungary, 2019, s. 89.

zmluvy alebo jej dodatku s odkazom na § 8 ods. 5 ZoKV sa tak dostáva do novej reality. Objavuje sa pôsobenie rozhodcu aj v iných pracovnoprávných inštitútoch, ktoré priamo nesúvisia s procesom kolektívneho vyjednávania, ale so vznikom akejkoľvek nehody medzi účastníkmi kolektívnych pracovnoprávných vzťahov. Došlo tak v roku 2007 k prijatiu ustanovenia § 3a ZoKV, v rámci ktorého má rozhodca určovať odborovú organizáciu oprávnenú rokovieť a uzatvárať so zamestnávateľom kolektívnu zmluvu (§3a ods. 4 ZoKV¹⁹ – tzv. **kolektívny spor o reprezentatívnu odborovú organizáciu**),²⁰ a ktorému sme sa venovali v predchádzajúcej časti článku.

Následne sa v roku 2012 pôsobenie rozhodcu rozšírilo aj do oblasti hmotnoprávneho zabezpečenia zástupcov zamestnancov koncipovaním nového ustanovenia § 240 ods. 3 ZP²¹ (**rozhodca určuje rozdelenie pracovného voľna na činnosť zástupcov zamestnancov medzi zástupcov zamestnancov pôsobiacich u zamestnávateľa**).²²

---

19 §3 ods. 4 ZoKV: „Spor o určenie odborovej organizácie oprávnenej na uzatvorenie kolektívnej zmluvy rieši rozhodca zapísaný v zozname rozhodcov vedenom na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) podľa tohto zákona. Ak sa zmluvné strany na osobe rozhodcu nedohodnú, na žiadosť ktorejkoľvek zo zmluvných strán ho určí ministerstvo.“

20 Zákon č. 328/2007 Z. z.

21 § 240 ods. 3 ZP: „Zamestnávateľ poskytne členovi odborového orgánu na činnosť odborovej organizácie, členovi zamestnaneckej rady na činnosť zamestnaneckej rady alebo zamestnaneckému dôverníkovi na jeho činnosť pracovné voľno s náhradou mzdy na čas dohodnutý medzi zamestnávateľom a odborovou organizáciou alebo zamestnávateľom a zamestnaneckou radou alebo zamestnaneckým dôverníkom. Ak k dohode nedôjde, zamestnávateľ poskytne na základe rozdelenia pracovného voľna podľa šiestej vety členom odborového orgánu na činnosť odborovej organizácie a členom zamestnaneckej rady na činnosť zamestnaneckej rady alebo zamestnaneckému dôverníkovi na jeho činnosť pracovné voľno s náhradou mzdy mesačne v úhrne v rozsahu určenom ako súčin priemerného počtu zamestnancov pracujúcich u zamestnávateľa počas predchádzajúceho kalendárneho roka a časového úseku 15 minút. Ak zamestnávateľ v predchádzajúcom kalendárnom roku nezamestnával zamestnancov, vychádza sa z počtu zamestnancov k poslednému dňu kalendárneho mesiaca, ktorý predchádza kalendárnemu mesiacu, v ktorom sa pracovné voľno poskytuje. Ak u zamestnávateľa pôsobí viacero zástupcov zamestnancov, písomne oznámia zamestnávateľovi rozdelenie pracovného voľna podľa prvej vety alebo druhej vety. Ak sa zástupcovia zamestnancov nedohodnú na rozdelení pracovného voľna, o rozdelení pracovného voľna rozhodne rozhodca, ktorého si určia; za čas do písomného oznámenia rozdelenia pracovného voľna zamestnávateľovi nepatrí zástupcom zamestnancov pracovné voľno. O rozdelení pracovného voľna medzi jednotlivých členov odborového orgánu rozhodne odborový orgán a medzi jednotlivých členov zamestnaneckej rady rozhodne zamestnanecká rada; toto rozdelenie odborový orgán a zamestnanecká rada písomne oznámia zamestnávateľovi. V kolektívnej zmluve alebo v dohode so zástupcami zamestnancov sa dohodnú podmienky, za ktorých patrí odborovej organizácii, zamestnaneckej rade alebo zamestnaneckému dôverníkovi peňažná náhrada za nevyčerpané pracovné voľno podľa prvej vety a druhej vety.“

22 Zákon č. 361/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Trend vnútorného vývoja odborových organizácií a rast plurality ich pôsobenia u zamestnávateľov pokračuje pomerne razantným tempom, a to aj v závislosti od zlepšovania podmienok hmotnoprávneho zabezpečenia odborových organizácií na pracovisku, prichádza predovšetkým po roku 2018 k vzniku odborových organizácií, ktoré majú s pôsobením zástupcov zamestnancov v historicko-právnom kontexte spoločné len označenie a ich cieľom je len získanie hmotnoprávneho zabezpečenia u zamestnávateľa ako výkon kompetencií zástupcov zamestnancov.²³

Keďže zákonodarca pridržiavajúc sa svojho predchádzajúceho prístupu nemal odvahu na prijatie akejkoľvek regulácie, ktorá by priniesla minimálne podmienky a charakteristiku pôsobenia odborových organizácií, čo by v konečnom dôsledku vyhovovalo aj tradičným odborovým organizáciám, vytvoril v roku 2021 ďalší pracovnoprávny inštitút so zapojením rozhodcu v podobe nového § 230a ZP²⁴ (**spor**

23 Príkladov pre potvrdenie možno nájsť niekoľko, pričom ide najmä o „schránkové“ odborové organizácie založené jednou fyzickou osobou a/alebo jej rodinnými príslušníkmi, ktoré oznámili pôsobenie u stoviek rôznych zamestnávateľov bez toho, aby tieto organizácie mali u zamestnávateľov svojich členov alebo mali akýchkoľvek vzťah s danými zamestnávateľmi. Tento prístup vychádza už zo spomínanej absencie akejkoľvek regulácie vnútorných pomerov odborovej organizácie v právnom poriadku SR, vrátane potreby akéhokoľvek minimálneho nastavenia podmienok identifikácie člena odborovej organizácie, a to najmä za predpokladu, ak je neskôr na túto skutočnosť naviazaný rozsiahly komplex oprávnení i podmienok pre ich hmotnoprávne zabezpečenie. Nehovoriac už o povinnosti zamestnávateľa realizovať výkon povinností voči reprezentatívnej odborovej organizácie, pričom chybné určenie tejto odborovej organizácie s najväčším počtom členov u zamestnávateľa môže mať pracovnoprávne následky vrátane možnosti neplatnosti právnych úkonov napr. v podobe skončenia pracovného pomeru s odkazom na § 74 ZP.

24 § 230a ZP: „§ 230a Spor o pôsobenie odborovej organizácie u zamestnávateľa
(1) Ak má zamestnávateľ alebo odborová organizácia, ktorá u zamestnávateľa pôsobí, pochybnosť o tom, či medzi zamestnancami v pracovnom pomere sú členovia odborovej organizácie, ktorá ho písomne informovala o začatí svojho pôsobenia, ide o spor o pôsobenie odborovej organizácie u zamestnávateľa. Spor o pôsobenie odborovej organizácie u zamestnávateľa rieši rozhodca, na ktorom sa strany sporu dohodnú. Ak sa strany sporu na osobe rozhodcu nedohodnú, na žiadosť ktorejkoľvek zo strán sporu ho určí ministerstvo práce zo zoznamu rozhodcov, ktorý vedie podľa osobitného predpisu, ak rozhodca súhlasí s prijatím riešenia sporu o pôsobenie odborovej organizácie u zamestnávateľa.
(2) Rozhodca informuje strany sporu a zamestnávateľa, ak zamestnávateľ nie je stranou sporu, o prijatí riešenia sporu o pôsobenie odborovej organizácie u zamestnávateľa.
(3) Zamestnávateľ je povinný poskytnúť rozhodcovi v lehote ním určenej zoznam zamestnancov v pracovnom pomere. Odborová organizácia je povinná poskytnúť rozhodcovi v lehote ním určenej zoznam zamestnancov v pracovnom pomere u zamestnávateľa, ktorí sú jej členmi, a ich členstvo v odborovej organizácii preukázať. Strany sporu sú povinné rozhodcovi poskytnúť ďalšiu potrebnú súčinnosť. Neposkytnutie súčinnosti podľa prvej vety až tretej vety ide na ťarchu strany sporu, ktorá ju neposkytla. Rozhodca je povinný zachovať mlčanlivosť o skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel pri riešení sporu o pôsobenie odborovej organizácie u zamestnávateľa.
(4) Rozhodca do 30 dní od prijatia riešenia sporu o pôsobenie odborovej organizácie u zamestnávateľa oznámi stranám sporu a zamestnávateľovi, ak nie je stranou sporu, či medzi zamestnancami v pracovnom pomere sú členovia odborovej organizácie.

o pôsobenie odborovej organizácie u zamestnávateľa).²⁵ V rámci tejto kompetencie má rozhodca rozhodovať o tom, či medzi zamestnancami zamestnávateľa sú aj členovia odborovej organizácie, o ktorej je pochybnosť v zmysle citovaného zákonného ustanovenia, či takýchto skutočných členov aj má, a to všetko už za spomínaného predpokladu absencie akejkoľvek právnej úpravy alebo postupu, ako má rozhodca k tomuto záveru dospieť, aké dokumenty a prečo má vlastne posudzovať a pod.²⁶

V jednotlivých novo vzniknutých pracovnoprávných inštitútoch so zapojením rozhodcu možno nájsť spoločný cieľ, a to riešenia kolektívneho sporu (ktorého výsledok je daný nielen pre oblasť kolektívneho pracovného práva, ale aj s dosahom pre oblasť individuálnych pracovnoprávných vzťahov).

Ďalším je relatívne nové ustanovenie s pomerne zaujímavou úlohou rozhodcu, z roku 2021, a to ustanovenie § 142a ZP²⁷ (**spor o podanie žiadosti o poskytnutie**

---

(5) Rozhodcovi patrí za riešenie sporu o pôsobenie odborovej organizácie u zamestnávateľa odmena, na ktorej sa strany sporu dohodnú. Ak sa strany sporu nedohodnú na odmene podľa prvej vety, rozhodcovi patrí za riešenie sporu o pôsobenie odborovej organizácie u zamestnávateľa odmena 500 eur. Odmenu rozhodcu uhrádza zamestnávateľ alebo odborová organizácia, ktorá vyslovila pochybnosť podľa odseku 1. Ak rozhodca oznámi stranám sporu, že medzi zamestnancami v pracovnom pomere nie sú členovia odborovej organizácie, zamestnávateľ alebo odborová organizácia, ktorá vyslovila pochybnosť podľa odseku 1, majú právo na náhradu odmeny, ktorú vyplatili rozhodcovi, od tejto odborovej organizácie.

(6) V období 12 mesiacov odo dňa, keď rozhodca oznámil podľa odseku 4, že medzi zamestnancami v pracovnom pomere nie sú členovia odborovej organizácie, sa táto odborová organizácia nepovažuje za odborovú organizáciu, ktorá pôsobí u tohto zamestnávateľa.

(7) Odborová organizácia, ktorá podľa oznámenia rozhodcu podľa odseku 4 nemá medzi zamestnancami v pracovnom pomere členov, môže jedenkrát počas 12 mesiacov od dňa tohto oznámenia požiadať rozhodcu zo zoznamu rozhodcov, ktorý vedie ministerstvo práce podľa osobitného predpisu, o opätovné posúdenie, či má medzi zamestnancami v pracovnom pomere členov. Ak rozhodca žiadosť podľa prvej vety prijme, na posudzovanie rozhodcu sa primerane vzťahujú odseky 2 až 4. Rozhodcovi patrí za posúdenie podľa prvej vety odmena 1000 eur; odmenu uhrádza odborová organizácia.“

25 Zákon č. 76/2021 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

26 Tieto otázky nie sú primárnym záujmom autorov v tomto článku, ale bližší výklad možno nájsť – ŠVEC, M. – TOMAN, J. a kol. *Zákonník práce. Zákon o kolektívnom vyjednávaní. Komentár. 2., doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2023, s. 1214 a nasl., resp. OLŠOVSKÁ, A. a kol. *Kolektívne pracovné právo s praktickými príkladmi*. Bratislava : Friedrich Ebert Stiftung, zastúpenie v SR, 2017, s. 204 a nasl. Podobné skúsenosti uvádza aj doc. KRIŽAN - KRIŽAN, V. O aplikačných nedostatkoch právnej úpravy konania o určenie odborovej organizácie oprávnenej na uzatvorenie kolektívnej zmluvy. In *Autonómia záujmovej korporácie vo verejnom a súkromnom práve : zborník referátov z medzinárodnej vedeckej konferencie : 12. november 2021 Trnava, Slovenská republika*. Trnava : Právnická fakulta, 2022, s. 159-178.

27 § 142a ZP:

(1) O spor o podanie žiadosti o poskytnutie podpory v čase skrátenej práce ide, ak nedošlo k dohode podľa § 142 ods. 5 medzi

a) zamestnávateľom a zástupcami zamestnancov alebo

podpory v čase skrátenej práce ako osobitného druhu prekážky v práci na strane zamestnávateľa v nadväznosti na osobitný zákon č. 215/2021 Z. z. o podpore v čase skrátenej práce a o zmene a doplnení niektorých zákonov). V tomto prípade možno konštatovať, že klasické pôsobenie rozhodcu ako určitého arbitra v kolektívnom vyjednávaní absentuje, a ide skôr o snahu zákonodarcu „prehodiť“ zodpovednosť za vyriešenie sporu medzi zamestnávateľom a zástupcami zamestnancov o to, či sú splnené podmienky na uplatnenie tohto osobitného druhu prekážky v práci na strane zamestnávateľa na zástupcov zamestnancov. Situácia vo vzťahu k pôsobnosti rozhodcu je o to tristnejšia, že rozhodca má predmetný spor riešiť aj pri absencii pôsobenia zástupcov zamestnancov u zamestnávateľa, pretože jeho kompetencia v uvedenom pracovnoprávnom inštitúte je daná aj za predpokladu, že sa zamestnávateľ nevie dohodnúť na uplatnení predmetnej prekážky ani so zamestnancami. V tomto

---

b) zamestnávateľom a zamestnancom; ak nedošlo k dohode s viacerými zamestnancami, ide o jeden spor.

(2) Spor o podanie žiadosti o poskytnutie podpory v čase skrátenej práce rieši rozhodca, na ktorom sa strany sporu dohodnú, ak ide o spor podľa odseku 1 písm. a), alebo

b) ktorého na žiadosť zamestnávateľa bezodkladne určí ministerstvo práce zo zoznamu rozhodcov, ktorý vedie podľa osobitného predpisu, ak sa strany sporu podľa odseku 1 písm.

a) na osobe rozhodcu nedohodnú alebo ak ide o spor podľa odseku 1 písm. b) a ak rozhodca súhlasí s prijatím riešenia sporu o podanie žiadosti o poskytnutie podpory v čase skrátenej práce.

(3) Rozhodca informuje o prijatí riešenia sporu o podanie žiadosti o poskytnutie podpory v čase skrátenej práce

strany sporu podľa odseku 1 písm. a),

b) zamestnávateľa, ak ide o spor podľa odseku 1 písm. b); zamestnávateľ je povinný o prijatí riešenia sporu o podanie žiadosti o poskytnutie podpory v čase skrátenej práce rozhodcom informovať zamestnanca.

(4) Strany sporu o podanie žiadosti o poskytnutie podpory v čase skrátenej práce sú povinné rozhodcovi poskytnúť potrebnú súčinnosť; ak ide o spor podľa odseku 1 písm. b), zamestnávateľ je povinný predložiť rozhodcovi stanovisko zamestnanca.

(5) Rozhodca posúdi opodstatnenosť dôvodov zamestnávateľa na podanie žiadosti o poskytnutie podpory v čase skrátenej práce a opodstatnenosť nesúhlasu zástupcov zamestnancov alebo zamestnanca.

(6) Rozhodca do desiatich dní od prijatia riešenia sporu o podanie žiadosti o poskytnutie podpory v čase skrátenej práce oznámi

a) stranám sporu podľa odseku 1 písm. a), či súhlasí s podaním žiadosti o poskytnutie podpory v čase skrátenej práce,

b) zamestnávateľovi, ak ide o spor podľa odseku 1 písm. b), či súhlasí s podaním žiadosti o poskytnutie podpory v čase skrátenej práce vo vzťahu k jednotlivým zamestnancom; zamestnávateľ je povinný túto skutočnosť oznámiť zamestnancovi.

(7) Súhlas rozhodcu s podaním žiadosti o poskytnutie podpory v čase skrátenej práce nahrádza dohodu podľa § 142 ods. 5.

(8) Rozhodcovi patrí za riešenie sporu o podanie žiadosti o poskytnutie podpory v čase skrátenej práce odmena, na ktorej sa rozhodca dohodne so zamestnávateľom. Ak sa rozhodca nedohodne so zamestnávateľom na odmene, rozhodcovi patrí odmena 600 eur. Odmenu rozhodcu uhrádza zamestnávateľ.“

prípade sa naplno prejavil spomínaný alibistický prístup zákonodarcu k riešeniu nového problému, ktorý jednoducho vyriešil zakomponovaním úlohy rozhodcu, ktorý v podstate rieši situácie, ktoré nemajú nič spoločné s klasickým kolektívnym vyjednávaním.

3. Rozhodnutie rozhodcu

Podstatou načrtnutých problémov s rôznymi úlohami rozhodcu, ktorého pôvodný zmysel existencie sa viazal výlučne a bezprostredne na proces kolektívneho vyjednávanía, čomu zodpovedalo aj jeho právnoteoretické ukotvenie v pôvodnej právnej úprave ZoKV. ZoKV upravuje nielen zapojenie a kompetencie rozhodcu (§13 a § 14 ZoKV) v procese kolektívneho vyjednávanía, ale v konečnom dôsledku aj jeho vzťah k iným účastníkom tohto konania vrátane možnosti týchto subjektov namietat' alebo rozporovať jeho závery v procese kolektívneho vyjednávanía a konečnom obsahu kolektívnej zmluvy.²⁸

Zapojenie rozhodcu do iných pracovnoprávných inštitútov, napriek ich možnému spoločnému vecnému základu (§3a ZoKV a § 230a ZP) vytvára rozpory nielen s inými pracovnoprávnymi inštitútmi, ale otvára aj otázky o právnom ukotvení a charaktere rozhodcu v iných právnych inštitútoch ako je len proces kolektívneho vyjednávanía.

Musíme si totiž uvedomiť, že jediná hmotnoprávna úprava postavenia a činnosti rozhodcu sa nachádza v predmetných zákonných ustanoveniach bez potrebnej konkretizácie, pričom vo vzťahu k stranám sporu sa ich vzájomný vzťah charakterizuje ako povinnosť sporových strán poskytnúť rozhodcovi súčinnosť. V prípade rozhodcu ide teda o fyzickú osobu, ktorá je vybratá prostredníctvom výberového konania Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR podľa §10a ZoKV, pričom však nemá žiadne donucovacie právomoci či administratívny aparát, ktoré by mu napomáhali pri výkone jeho rozhodovania. V prípade zabezpečovania podkladov pre rozhodnutie alebo priebeh samotného procesu je rozhodca plne závislý na predložených dokumentoch zo strany sporových strán, pričom nevie v žiadnom ohľade preveriť ich pravdivosť alebo hodnovernosť, prípadne si ich poskytnutie vynútiť zo strany sporových strán. Obdobne príslušné zákonné ustanovenia neupravujú ani samotný priebeh konania pred rozhodcom, formu a náležitosti jeho rozhodnutia.

Samotné zapojenie rozhodcu do iných pracovnoprávných inštitútov je o to rozporupľnejšie, že proces jeho výberu prebieha podľa § 10a ZoKV, vrátane obsahu posúdenia kompetentnosti fyzickej osoby stať sa rozhodcom, resp. sprostredkovateľom práv v procese kolektívneho vyjednávanía podľa ZoKV a nemá žiadnu väzbu na posúdenie jeho spôsobilosti pre iné pracovnoprávne inštitúty, napr. aj overovanie počtu členov odborovej organizácie. Mnohí rozhodcovia nemajú žiadnu predchádzajúcu osobnú skúsenosť s odborovými organizáciami alebo vnútornými pomermi odborových organizácií a nemajú preto ako objektívne posúdiť rôzne nuansy ich nastavenia aj s ohľadom na načrtnutý problém identifikácie člena odborovej organizácie. To pochopiteľne vytvára prirodzenú snahu ďalších účastníkov týchto

---

28 Porovnaj kontext - ŽUĽOVÁ, J. – BARINKOVÁ, M. *Niekoľko poznámok k porozumeniu Zákonníka práce*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2019, s. 67.

pracovnoprávných vzťahov, aby rozhodnutie rozhodcu rôznymi formami rozporovali vrátane podávania žalôb na súde a snažili sa o jeho zvrátenie.

Výsledkom tohto stavu je opačná snaha rozhodcov a ich podporovateľov ukotviť rozhodcu do takého právneho stavu, ktorý by akékoľvek tieto snahy eliminoval a vylúčil spochybňovanie ich rozhodnutia bez ohľadu na proces, ako k predmetnému rozhodnutiu dospeli. Vzhľadom na aktuálne súdne rozhodnutia a právne závery z nich plynúce, ide o Pyrrhovo víťazstvo druhého názorového prúdu s vylúčením súdneho prieskumu rozhodnutia rozhodcu v konkrétnych pracovnoprávných inštitútoch s analogickým využitím aj v iných prípadoch.

Hoci by sa na prvý pohľad zdalo, že ide o pozitívny vývoj právnej úpravy, opak je pravdou. Za aktuálneho právneho stavu vytvoreného súdnymi rozhodnutiami²⁹ sú rozhodcovia v zásade nedotknuteľní, čo do právneho záveru svojich rozhodnutí bez viazanosti na obsah samotného procesného postupu. Musíme si totiž uvedomiť, že v zmysle uvádzaných súdnych rozhodnutí nie je proti rozhodnutiu rozhodcov vo väčšine prípadov (s výnimkou podľa § 14 ZoKV) podať opravný prostriedok a preskúmať ich rozhodnutie, a to ani čo do vedenia samotného procesu, ako aj konečného rozhodnutia. Je preto na zváženie, či by nemal byť kreovaný opravný prostriedok minimálne v tých prípadoch, ak je zjavná pochybnosť o tom, či rozhodca rozhodol na základe hodnoverných dôkazov a podkladov a či rozhodnutie v takomto prípade nevychádza z objektívne zisteného stavu a nemá povahu svojvôle v rozpore s najlepším záujmom účastníkov sporu (keďže rozhodca vychádza výlučne z podkladov poskytnutých zmluvnými stranami a nedisponuje žiadnym aparátom alebo donucovacou právomocou zabezpečiť si vlastné podklady, je táto situácia *de lege ferenda* viac ako možná). To však priamoúmerne vytvára ich dominantný vplyv na obsah a charakter kolektívnych pracovnoprávných vzťahov bez možnosti účastníkov tento ich obsah ďalej ovplyvňovať a záleží len a výlučne na osobe rozhodcu, akým spôsobom a za akých predpokladov rozhodne, akými úvahami a motiváciami bude vedený. Bez akéhokoľvek naznačenia negatívnej konotácie však možno skonštatovať, že rozhodcovia získali nepatričný vplyv na obsah kolektívnych pracovnoprávných vzťahov, a to najmä pri zohľadnení situácie, že ide aktuálne o 13 fyzických osôb,³⁰ ktoré popri výkone rozhodcovskej činnosti sú mnohí aktívne činní v prostredí individuálnych a kolektívnych pracovnoprávných vzťahov buď ako advokáti, zástupcovia zamestnávateľov alebo zástupcov zamestnancov. Je preto na zváženie, či je tento systém dlhodobo udržateľný a aké sú možnosti jeho modifikácie k väčšej miere objektivity a nezávislosti rozhodovania, určenia podmienok procesu rozhodovania, vrátane potreby regulácie charakteru podkladov a dokumentov, ktoré ma rozhodca posudzovať a na základe ktorých má dospieť k svojmu rozhodnutiu.

29 Označenie a výklad k jednotlivým súdnym rozhodnutiam je predmetom ďalšej časti predkladaného vedeckého článku.

30 Zoznam rozhodcov s licenciou pre rok 2022-2024. Dostupné na internete: <https://employment.gov.sk/files/sk/praca-zamestnanost/vztah-zamestnanca-zamestnavateľa/kolektívne-pracovnopravne-vztahy/kolektívne-spory/zoznam-sprostredkovateľov-rozhodcov-riesenie-kolektívnych-sporov-obdobie-2013-2015/web-zoznam-sprostredkov-rozhodcov-2022-2024.pdf>

4. Preskúmateľnosť rozhodnutia rozhodcu a jeho status v kolektívnych pracovnoprávných vzťahoch v dôsledku súdnych rozhodnutí

Ak by sme mali pred uvedením samotných súdnych rozhodnutí, ktoré z dôvodu ich dôležitosti uvádzame rozsiahlejšie, sumarizovať existujúci právny stav,³¹ aj s ohľadom na uvádzané pracovnoprávne inštitúty, v ktorých vystupuje rozhodca ako osoba príslušná pre riešenie vzniknutého sporu, môžeme dospieť k záveru, že len v jednom z uvádzaných pracovnoprávných inštitútoch sa pripúšťa možnosť explicitného preskúmania rozhodnutia rozhodcu, a to podľa § 14 ZoKV pri kolektívnom spore o neplnenie záväzkov z kolektívnej zmluvy, z ktorých nevyplývajú nároky jednotlivým zamestnancom. Iné prípady súdneho prieskumu rozhodcu, v ktorých by sa posudzoval súd rozhodnutia rozhodcu s príslušnými všeobecne záväznými právnymi predpismi, objektívnosť jeho rozhodnutia alebo samotný proces vedúci k rozhodnutiu (napr. posudzovanie predložených podkladov sporovými stranami), právny poriadok nepripúšťa.

V ostatných uvedených oblastiach pôsobenia rozhodcu možnosť preskúmania jeho rozhodnutia alebo formalizovaných výsledkoch jeho konania podľa osobitných predpisov daná nie je (v ustanovení § 3a ZoKV sa neoznačuje výsledok konania pred rozhodcom ako rozhodnutie, ale vydanie dokladu oprávňujúceho príslušnú odborovú organizáciu alebo príslušné odborové organizácie na rokovanie a uzatváranie kolektívnej zmluvy, fakticky to však môžeme vnímať ako určité rozhodnutie).

V nadväznosti na absenciu zákonného ustanovenia (s výnimkou spomínaného § 14 ZoKV) pripúšťajúceho určitý opravný prostriedok, návrh na zrušenie alebo zmenu rozhodnutia rozhodcu adresovaný súdu alebo inému orgánu neúspešní účastníci konania pred rozhodcom podávajú súdne žaloby na zrušenie rozhodnutia rozhodcu **s právnou argumentáciou spočívajúcou v právnom charaktere postavenia rozhodcu ako orgánu verejnej moci**, ktorý disponuje zostatkovou verejnou mocou a autoritatívne rozhoduje o právach a povinnostiach účastníkov kolektívneho sporu. Takúto právnou argumentáciu možno opakovane nájsť v žalobách účastníkov súdnych sporov pri konaní rozhodcu podľa § 13 ZoKV, ale v ostatnom období aj v žalobách proti konaniu rozhodcu podľa § 3a ZoKV zo strany neúspešných (nereprezentatívnych) odborových organizácií, ktorým nebol vydaný doklad o možnosti rokovať a uzatvárať

---

31 § 14 ZoKV: „(1) Súd zruší na návrh zmluvnej strany rozhodnutie rozhodcu o plnení záväzkov z kolektívnej zmluvy, ak je v rozpore s právnymi predpismi alebo kolektívnymi zmluvami.

(2) Návrh na zrušenie rozhodnutia podľa odseku 1 môže zmluvná strana podať do 15 dní od jeho doručenia. Príslušným je okresný súd, v ktorého obvode má sídlo zmluvná strana, proti ktorej tento návrh smeruje. Proti rozhodnutiu vo veci nie je prípustné odvolanie ani obnova konania.

(3) Ak súd zrušil rozhodnutie rozhodcu, rozhodne o spore ten istý rozhodca; ak s tým nesúhlasí aspoň jedna zo zmluvných strán alebo ak to nie je z iných dôvodov možné, postupuje sa podľa § 13 ods. 2. Pri novom rozhodovaní je rozhodca viazaný právnym názorom súdu.

(4) Ak v lehote uvedenej v odseku 2 nebol podaný návrh na zrušenie rozhodnutia rozhodcu o plnení záväzkov z kolektívnej zmluvy na súde alebo ak súd takému návrhu nevyhovел, je rozhodnutie rozhodcu o plnení záväzkov z kolektívnej zmluvy vykonateľné podľa osobitného predpisu.“

kolektívnu zmluvu so zamestnávateľom. Uvedený záver pôsobí paradoxne, pretože osoba rozhodcu vystupuje ako súkromná osoba, len s určitými kompetenciami vyplývajúcimi explicitne z niekoľko mála zákonných ustanovení, ako taká nemá žiadny administratívny aparát, kompetencie či výšku odmeny, ktorá by takéto možné riziko nasledujúce po rozhodnutí zahŕňala (napr. v prípade sporu v zmysle § 3a ZoKV podľa súčasného nastavenia odmien rozhodcov podľa Vyhlášky Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 315/2009 Z. z. o výške odmeny sprostredkovateľovi a rozhodcovi a výške a spôsobe úhrady nákladov konania pred rozhodcom táto neprekročí 400€ spolu s nákladmi na dopravu bez ohľadu na dobu a dĺžku konania pred rozhodcom)

Právna argumentácia, ktorá sa po prvýkrát objavila v pomerne prelomovom (a vlastne aj prvom súdnom konaní v slovenskom právnom poriadku) ku konaniu rozhodcu podľa § 13 ZoKV,³² je v podstate založená na právnom závere Ústavného súdu ČR s označením IV. ÚS 402/01³³ vo väzbe na iný nález Ústavného súdu ČR s označením I. ÚS 41/98.³⁴ V prvom náleze Ústavný súd ČR s odkazom na ten predchádzajúci konštatoval, že „**Rozhodce podle zákona o kolektivním vyjednávání naplňuje kvalifikační podmínky „orgánu veřejné moci“ tak, jak je vymezován konstantní judikaturou Ústavního soudu. Veřejnou mocí se rozumí taková moc, která autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech subjektů, ať již přímo nebo zprostředkovaně. Subjekt, o jehož právech nebo povinnostech rozhoduje orgán veřejné moci, není v rovnoprávném postavení s tímto orgánem a obsah rozhodnutí tohoto orgánu nezávisí od vůle subjektu. Institut „veřejné moci“ je vnímán jako institut zahrnující přímou „moc státní“ a dále „zbývající veřejnou moc“.** Státní mocí disponuje sám stát a zabezpečuje ji prostřednictvím svého zvláštního státního aparátu. Tzv. zbývající veřejná moc je v příslušném rozsahu svěřena subjektům nestátního charakteru ke správě veřejných záležitostí, je od státní moci v jistém smyslu odvozena a nemůže s ní být v rozporu. S veřejnou mocí přitom souvisí neoddelitelně nerovnost v postavení subjektů ve vztazích touto mocí ovládaných.“

Varianty použitia predmetného právneho záveru Ústavného súdu ČR sú takmer totožné, pričom sa opierajú nielen o analogické použitie k § 14 ZoKV (riešenie kolektívnych sporov upravených v ZoKV), ako aj v autoritatívnom rozhodovaní rozhodcu, kedy je ustanovený určením zo strany Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ak sa zmluvné strany nedohodli na osobe rozhodcu, má túto kompetenciu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR s výnimkou sporu podľa § 13 ZoKV – v prípade sporu o uzavretie kolektívnej zmluvy pri nedohode sporových strán nemožno inštitút rozhodcu využiť, keďže v tomto prípade kompetencia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR neexistuje).

To, čo možno považovať za prelomové, je uvádzané v rozhodnutí Krajského súdu v Prešove a za určujúce aj pre neskorší vývoj a ďalšie súdne rozhodnutia. Krajský súd v Prešove, podobne ako aj Ústavný súd ČR, rozlíšil medzi dvomi druhmi kolektívnych

32 Rozhodnutie Krajského súdu v Prešove zo dňa 19. februára 2014, sp. zn. 5S/12/2013.

33 Nález Ústavného súdu ČR č. 402/01 z dňa 29. 8. 2001 (U 32/23 SbNU 375 postavení rozhodce podle zákona o kolektivním vyjednávání – zákon č. 2/1991 Sb. jakožto orgánu veřejné moci).

34 Nález Ústavného súdu ČR, sp. zn. I. ÚS 41/98, publikovaný v Sbíre nálezů a usnesení, sv. 12, č. 147, vydání 1., Praha, C.H.Beck 1999.

sporov upravenými v § 10 ZoKV, pričom postavenie rozhodcu v oboch týchto sporoch aj s ohľadom na relevantnú právnu úpravu je odlišné. Spor o uzatvorenie kolektívnej zmluvy a jeho vyriešenie prostredníctvom inštitútu rozhodcu podľa § 13 ZoKV (uzavretie kolektívnej zmluvy) má však preukázateľne odlišný charakter od kolektívneho sporu podľa § 14 ZoKV (ne/plnenie záväzkov), ktoré explicitne súdny prieskum pripúšťa.

Kolektívne vyjednávanie a kolektívna zmluva predstavujú dvojstranný právny vzťah (právny úkon), ktorých obsah vychádza z individuálnej autonómie vôle zmluvných partnerov a z princípov zmluvnej voľnosti. Podľa súdu *„Rozhodca vo veci riešenia a rozhodovanie v spore o uzatvorenie kolektívnej zmluvy vstupuje do tohto konania na základe vzájomnej dohody účastníkov sporu a ich žiadosti, na základe ktorej deklarujú vôľu že sa rozhodli spor o uzatvorenie kolektívnej zmluvy vyriešiť v konaní pred rozhodcom, ktorého si sami vybrali. Postavenie rozhodcu má v tomto prípade súkromnoprávny charakter. Teda pri rozhodovaní sa neriadi výlučne hmotným právom, ale aj určitou zásadou spravodlivosti. Tomuto konaniu chýba teda obligatornosť“*³⁵ v porovnaní so sporom o plnenie záväzkov z kolektívnej zmluvy. Individuálna autonómie vôle zmluvných strán sa odvíja aj od spôsobu ustanovenia rozhodcu do sporu (pozn. o uzatvorenie kolektívnej zmluvy), ktorý je vždy závislý od dohody zmluvných strán vo vzťahu ku konaniu pred rozhodcom i dohode na osobe rozhodcu. Chýba tak onen verejnoprávny prvok v podobe ingerencie štátu, ktorý nemá kompetenciu určiť rozhodcu v prípade nedohody zmluvných strán i spomínaný obligatórny charakter konania, t.j. keď sa sporové strany nedohodnú na osobe, konanie sa aj tak uplatní (dohoda je nahradená rozhodnutím MPSVaR pri spore o plnení záväzkov z kolektívnej zmluvy).

Právny výklad k postaveniu rozhodcu ako orgánu *sui generis* v spore o uzatvorenie kolektívnej zmluvy alebo jej dodatku bol potvrdený aj v rozhodnutí Najvyššieho súdu SR (8Sžo/34/2014), ktorý ako odvolací orgán vychádzal zo sporu KS Prešov v spore 5 S 12/2013. Krajský súd v Prešove v predmetnom rozhodnutí (okrem toho, že postavenie rozhodcu má súkromnoprávny charakter ak ide o spor o uzavretie kolektívnej zmluvy) explicitne uviedol aj to, že *„zákon o kolektívnom vyjednávaní zveril súdu právomoc preskúmať rozhodnutie rozhodcu v spore o plnenie z kolektívnej zmluvy a prisúdil mu tak postavenie v rozhodovaní o tomto spore ako orgánu verejnej správy, inak je to v prípade sporu o uzavretie kolektívnej zmluvy. Postavenie orgánu verejnej moci sui generis má aj rozhodca v zmysle zákona o kolektívnom vyjednávaní, pretože autoritatívne rozhoduje a právach a povinnostiach subjektov (strán kolektívnej zmluvy), ktoré s ním nie sú v rovnom postavení, obsah tohto rozhodnutia nezávisí od vôle týchto subjektov, toto rozhodovanie je súčasťou právomoci rozhodcu zakotvené zákonom o kolektívnom vyjednávaní a účasti v rozhodovaní pred rozhodcom, je nutnou podmienkou pre rozhodovanie sporov týchto subjektov vo veci plnenia záväzkov z kolektívnej zmluvy. Zákon o kolektívnom vyjednávaní teda v spore o uzavretie kolektívnej zmluvy a vzhľadom na jeho súkromnoprávny charakter nepovažuje rozhodcu za organ verejnej správy, a preto ani nepripustil*

35 Rozhodnutie Krajského súdu v Prešove zo dňa 19. februára 2014, sp. zn. 5S/12/2013.

*možnosť preskúmania rozhodnutia rozhodcu v tomto spore a podania oprávneho prostriedku. Z ustanovenia § 13 ods. 6 jednoznačne vyplýva, že dorúčením rozhodnutia rozhodcu zmluvným stranám v spore o uzavretie kolektívnej zmluvy je táto zmluva uzavretá.*³⁶ Toto rozhodnutie Krajského súdu v Prešove možno považovať do určitej miery za určujúce pre neskorší vývoj v tom zmysle, že aj prostredníctvom súdnej praxe sa potvrdila diferenciacia medzi dvomi druhmi kolektívnych sporov podľa § 10 ZoKV, a rozdielnosť postavenia rozhodcu v oboch nich.³⁷

Odhliadnuc od relatívne jasnej právnej argumentácie súdov v prípade konania rozhodcu podľa § 13 ZoKV sa v ostatnom období, najmä od roku 2017 v zásade viedol najvýznamnejší teoretickoprávny i aplikačný problém o postavenie rozhodcu v konaní podľa § 3a ZoKV, v ktorom **rozhodca rieši kolektívny spor o určenie odborovej organizácie** oprávnenej rokovať so zamestnávateľom a uzatvárať kolektívnu zmluvu.³⁸ Právny stav konania pred rozhodcom podľa § 3a ZoKV je v porovnaní so znením § 13 ZoKV komplikovanejší v tom zmysle, že práve pri konaní podľa §3a ZoKV je daná kompetencia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR určiť rozhodcu, ak sa zmluvné strany nedohodli na jeho osobe. Argument o absencii predmetnej kompetencie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktorá bola základom pre uvádzanú súdnu argumentáciu vylúčenia preskúmania rozhodnutia rozhodcu podľa § 13 ZoKV, sa preto uplatniť nedá. Nižšie uvádzané súdne rozhodnutia preto založili vylúčenie súdneho prieskumu formálneho výsledku konania pred rozhodcom podľa §3a ZoKV na argumente súkromnoprávneho postavenia rozhodcu v predmetnom konaní a aj na absencii možnosti takéhoto preskúmania obsiahnutého v procesnoprávnom predpise správneho práva.

Argument súkromnoprávneho charakteru subjektu rozhodcu vychádza predovšetkým z uznesenia Krajského súdu v Prešove,³⁹ ktorý vo svojom rozhodnutí

36 Ibidem.

37 Naproti uvedenej diferenciacii ale napr. Dr. Šubrt uvádza, že „rozhodca je na rozdiel od zprostredkovateľa oprávnený spor riešiť z moci úradní.“ Porovnaj ŠUBRT, B. *Odbory, zamestnávateľ a právo*. Karviná : Nakladatelství Paris, 1995, s. 147. Nediferencuje tak postavenie rozhodcu v jednotlivých druhoch kolektívnych sporov, súčasne ale uvádza, že možnosť preskúmania rozhodnutia rozhodcu je len v prípade sporu o plnenie záväzkov z kolektívnej zmluvy, aj to len vo vymedzenom rozsahu, pričom túto skutočnosť odvádza od povinnosti zmluvných strán dohodnúť sa na osobe rozhodcu bez možnosti ingerencie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny rozhodcu do kolektívneho sporu určiť na základe žiadosti ktorejkoľvek alebo oboch zmluvných strán vzhľadom k súkromnoprávnejmu charakteru procesu kolektívneho vyjednávania.

38 Vyššia relevantnosť tohto kolektívneho sporu vyplýva z načrtnutého faktického vývoja v pluralite odborových organizácií, kde spravidla u zamestnávateľov, u ktorých už pôsobili tradičné odborové organizácie dlhšie obdobie, vznikali z rôznych dôvodov nové odborové organizácie snažiace sa o získanie vplyvu na úpravu pracovných a mzdových podmienok zamestnancov. Najvýznamnejším okamihom ich úspešnosti bolo práve získanie práva na kolektívne vyjednanie, pričom základnou reakciou tradičných odborových organizácií bolo následne podanie správnej žaloby na rozhodcu s rôznymi pripomienkami k jeho postupu práve s odkazom na jeho postavenie orgánu verejnej moci.

39 Rozhodnutie Krajského súdu v Prešove z 20. júna 2018, sp. zn. 5 S19/2017.

túto súkromnoprávnu povahu sporu podľa § 3a ZoKV potvrdil, pričom argumentuje najmä predchádzajúcou judikatúrou v SR a v ČR, a to najmä rozhodnutím Najvyššieho súdu SR⁴⁰ s odvolaním sa na už spomínané uznesenie Krajského súdu v Prešove,⁴¹ ktoré sa týkalo konania pred rozhodcom podľa § 13 ZoKV. Podobne Krajský súd v Prešove vychádza⁴² zo spomínaného uznesenie Ústavného súdu ČR.⁴³ Kompetenciu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR určiť rozhodcu pre rozhodnutie v spore o určenie oprávnenej odborovej organizácie viesť kolektívne vyjednávanie a uzatvoriť kolektívnu zmluvu podľa § 3a ods. 4 ZoKV (a rovnako tak na účely § 230a ods. 1 ZP a § 142a ods. 2 písm. b) ZP) následne v zmysle uvádzaných súdnych rozhodnutí nemožno vnímať ako výsledok ingerencie štátnej moci a zmeny súkromnoprávneho sporu na verejnoprávny, ale skôr ako sekundárne riešenie spočívajúce v ochrane základného práva zamestnancov buď na lepšie pracovné a mzdové podmienky, ktoré by mohlo byť ohrozené formálnym konaním niektorého z dotknutých subjektov z dôvodu účelovej nedohody na spoločnom postupe, alebo vo vzťahu k vyriešeniu právnej istoty zamestnávateľa, či bude realizovať participačné práva zástupcov zamestnancov s oprávneným subjektom (či entita, ktorá u neho pôsobí, má charakter odborovej organizácie).

Ďalej sa Krajský súd v Prešove vysporiadal aj s existenciou tzv. „zostatkovej verejnej moci“, ktorá by mohla súčasne implikovať obligatórnosť konania pred rozhodcom, na podklade ktorej by mohlo prísť k následnému posúdeniu rozhodcu ako orgánu verejnej moci a súčasne k narušeniu konceptu súkromnoprávnej povahy konania za prítomnosti rozhodcu podľa § 3a ZoKV. Krajský súd v Prešove uvádza, že *„spor o určenie odborovej organizácie oprávnenej na uzatvorenie kolektívnej zmluvy, ako to vyplýva už aj z jeho obsahu, vzniká v čase kolektívneho vyjednávania a prípravy uzatvárania kolektívnej zmluvy medzi zamestnávateľom a zamestnancami, resp. príslušnou odborovou organizáciou, ktorá u zamestnávateľa pôsobí. Kolektívna zmluva je dvojstranným právnym úkonom a jej obsah vychádza z autonómneho postavenia zmluvných partnerov a z princípov zmluvnej voľnosti. Teda v prípade uzatvárania kolektívnej zmluvy nie je prípustný zásah verejnej moci, ktorá autoritatívne rozhoduje o právach a povinnostiach subjektov, či už priamo alebo sprostredkované. Ak teda rozhodca rozhodoval v spore o určenie odborovej organizácie oprávnenej na uzatvorenie kolektívnej zmluvy a overoval počet členov odborových organizácií založených a pôsobiacich u zamestnávateľa, riešil spor súkromnoprávneho charakteru, ktorému chýbal prvok obligatórnosti“*. Krajský súd v Prešove ďalej uvádza, že *„zákon o kolektívnom vyjednávaní je zákonom lex specialis. V spore o určenie odborovej organizácie oprávnenej na uzatvorenie kolektívnej zmluvy podľa § 3a ZoKV, vzhľadom na jeho súkromnoprávny charakter nepovažuje rozhodcu za orgán verejnej správy, preto ani nepripustil možnosť preskúmania rozhodnutia rozhodcu v tomto spore podľa Správneho súdneho poriadku.“*⁴⁴

40 Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR z 31. marca 2016, sp. zn. 8 Sžo 34/2014.

41 Rozhodnutie Krajského súdu v Prešove z 19. februára 2014, sp. zn. 5 S12/2013–119.

42 Rozhodnutie Krajského súdu v Prešove z 20. júna 2018, sp. zn. 5 S19/2017.

43 Uznesenie Ústavného súdu ČR z 29. augusta 2011, sp. zn. IV. ÚS 402/01.

44 Rozhodnutie Krajského súdu v Prešove z 20. júna 2018, sp. zn. 5 S19/2017.

Omnoho výraznejší interpretačný a argumentačný rozmer v neprospech rozhodcu ako orgánu verejnej moci však nachádzame v najnovšom rozhodnutí Krajského súdu v Prešove,⁴⁵ ktorý rozhodoval opätovne po úspešnom podaní kasačnej sťažnosti, ktorou bolo predchádzajúce citované rozhodnutie Krajského súdu v Prešove zrušené a vrátené na opätovné konanie.⁴⁶ Krajský súd v Prešove vo svojom novom rozhodnutí uvádza, že „znenia zákona, § 13 a § 14, je zrejmé, že iba ustanovenie § 14 ZoKV v prípade sporu o plnenie záväzkov z kolektívnej zmluvy pripúšťa súdny prieskum rozhodnutia rozhodcu na návrh zmluvnej strany. Správny súd v tejto súvislosti dáva do pozornosti znenie dôvodovej správy k zákonu č. 125/2016 Z. z. o niektorých opatreniach v súvislosti s prijatím CSP, CMP a SSP, ktorým došlo k novelizácii zákona o kolektívnom vyjednávaní, kde je uvedené, že bolo potrebné upraviť osobitný postup konania o zrušenie rozhodnutia rozhodcu o plnení záväzkov z kolektívnej zmluvy na návrh zmluvnej strany. **Aj keď rozhodnutie, ktoré je predmetom súdneho prieskumu, v tomto konaní nie je rozhodnutím podľa § 14 zákona o kolektívnom vyjednávaní, je podľa názoru správneho súdu nevyhnutné poukázať komplexne na právnu úpravu zákona o kolektívnom vyjednávaní, jeho celkové členenie, druhy sporov, ktoré sú týmto zákonom upravené, a charakter týchto sporov, aby bolo zrejmé, aké rozdiely v týchto sporoch existujú, aká rozdielna je právna úprava podľa § 3a a § 14 zákona o kolektívnom vyjednávaní, aby bolo zrejmé, prečo správny súd považuje rozhodnutia podľa § 3a za rozhodnutie súkromnoprávnej povahy, nepreskúmateľné v správnom súdnictve. Zároveň zdôrazňuje, že rozhodnutia rozhodcu podľa § 14 tento zákon chápe ako rozhodnutia orgánu verejnej správy, preskúmateľné súdom, pričom je táto preskúmateľnosť výslovne určená zákonom; a to s určením vecnej príslušnosti okresného súdu za aplikácie zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok.**“⁴⁷

Krajský súd v Prešove tak vo vzťahu k akýmkoľvek úvahám o postavení rozhodcu ako orgánu verejnej moci a k preskúmateľnosti jeho konania explicitne uvádza, že „ak rozsiahla novelizácia procesnoprávných kódexov v roku 2015, s účinnosťou od 1. 7. 2016, upravila príslušnosť súdu na rozhodovanie, pričom výslovne uviedla, že je nevyhnutné upraviť právomoc súdu pri preskúmaní rozhodnutí rozhodcu podľa § 14 zákona o kolektívnom vyjednávaní, úmysel zákonodarcu sa javí byť nespochybniteľný. Súd preto nemôže analogicky, extenzívne rozširovať legislatívne znenie zákona a zveriť právomoc preskúmania správnym súdom aj iných rozhodnutí rozhodcu, ak to výslovne nevyplýva zo žiadneho ustanovenia

45 Rozhodnutie Krajského súdu v Prešove z 3. júna 2021, sp. zn. 5 S16/2020.

46 Na základe kasačnej sťažnosti žalobkyne Najvyšší súd SR uznesením z 28. novembra 2019, sp. zn. 8 Sžk 40/2018, zrušil uznesenie Krajského súdu v Prešove z 20. júna 2018, sp. zn. 5 S19/2017-186, a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie. Najvyšší súd SR zrušil uznesenie krajského súdu pre jeho nedostatočné odôvodnenie, ktoré spôsobilo jeho nepreskúmateľnosť, čo malo za následok vadu konania podľa § 440 ods. 1 písm. f) zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov. Krajský súd nesprávne argumentoval s odkazom na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 8 Sžo 34/2018, ktoré sa však týkalo rozhodovania rozhodcu podľa § 14 ZoKV, a tiež v rozhodnutí absentovalo, z akého ustanovenia ZoKV správny súd vychádzal pri vyslovení nepreskúmateľnosti rozhodnutia žalovaného v správnom súdnictve.

47 Rozhodnutie Krajského súdu v Prešove z 3. júna 2021, sp. zn. 5 S16/2020.

zákona o kolektívnom vyjednávaní. Takže napriek tomu, že ustanovenie § 3a výslovne nevyklučuje súdny prieskum rozhodnutia rozhodcu, nemožnosť súdneho prieskumu je zrejmý z tohto ustanovenia ako celku, v kombinácii s ostatnými ustanoveniami zákona o kolektívnom vyjednávaní (osobitne § 14). Z charakteru tohto sporu, všeobecne definovanému vzťahu medzi odborovými organizáciami, postavením rozhodcu pri rozhodovaní, je zrejmé, že rozhodca má v tomto spore postavenie súkromnoprávneho subjektu, keďže aj otázka určenia príslušnej odborovej organizácie je otázka súkromnoprávna, ktorá nemá verejnoprávny dopad. V zmysle § 3a ods. 4 zákona o kolektívnom vyjednávaní je výber rozhodcu na samotných odborových organizáciách. Pri rozhodovaní rozhodca nevychádza zo všeobecne záväzných právnych predpisov, riadi sa stanovami jednotlivých odborových organizácií, pričom vychádza z predložených listinných podkladov týchto odborových organizácií, na základe ktorých deklaratórne vysloví počet členov tej-ktorej odborovej organizácie. V zmysle uvedeného sporu odborových organizácií podľa § 3a zákona má nesporne súkromnoprávny charakter.“⁴⁸

Hoci obe popisované rozhodnutia Krajského súdu v Prešove uvádzajú pomerne jednoznačnú a argumentačne udržateľnú pozíciu vylúčenia súdneho prieskumu konania pred rozhodcom podľa § 3a ZoKV, definitívne sa táto otázka uzatvorila až v dvoch nových súdnych rozhodnutiach Najvyššieho správneho súdu SR, ktorý rozhodoval ako odvolací súd v dvoch rôznych konaniach s rovnakým vecným obsahom, ktorým bola snaha o zrušenie vydaného dokladu rozhodcom podľa § 3a ods. 5 ZoKV. V prvom uznesení Najvyšší správny súd SR⁴⁹ konštatuje, že „46. Takéto rozhodnutie žalovaného (rozumej rozhodcu v konaní podľa § 3a ZoKV) vskutku zakladá autoritatívne rozhodnutie rozhodcu - fyzickej osoby, ktoré sú adresáti rozhodnutia povinné rešpektovať a ktoré zakladá právo v prospech jednej z odborových organizácií pôsobiacich u zamestnávateľa kolektívne vyjednávať a uzavrieť kolektívnu zmluvu na úkor druhej z takýchto odborových organizácií, ktorá je rozhodnutím pochopiteľne dotknutá na svojich právach. Aby však išlo o orgán verejnej správy, ustanovenie § 4 písm. d) SSP zároveň vyžaduje, aby zákon zveril subjektu - fyzickej osobe rozhodovanie v oblasti verejnej správy.

47. Podľa právnej teórie: „Napriek spomínanému faktu, že ide o subjekty súkromného práva, môžu ako fyzické osoby, tak aj právnické osoby realizovať výkon verejnej správy. Zásadne pôjde o prenesený výkon štátnej správy, ktorý budú môcť realizovať spomínané subjekty na základe ustanovení osobitných zákonov, podľa ktorých sa zákonodarca rozhodol preniesť časť právomoci na ne pri výkone štátnej správy. Ide o činnosť, ktorú zvyčajne zo zákona robia orgány štátnej správy alebo samosprávy, teda verejnoprávne subjekty.“ (Správny súdny poriadok, 1. vydanie, 2017, BARICOVÁ, FEČÍK, ŠTEVČEK, FILOVÁ A KOL., § 4 SSP).

48. Kasačný súd má za to, že krajský súd správne právne posúdil vec, keď uzavrel, že z ustanovenia § 3a ZoKV vo väzbe na účel a celkovú systematiku

48 Rozhodnutie Krajského súdu v Prešove z 3. júna 2021, sp. zn. 5 S16/2020.

49 Uznesenie Najvyššieho správneho súdu SR zo dňa 27. júla 2022, sp. zn. 1Svk/16/2021 ako odvolací súd voči rozhodnutiu Krajského súdu v Prešove z 3. júna 2021, sp. zn. 5 S16/2020.

Zákona o kolektívnom vyjednávaní jednoznačne vyplýva, že rozhodca v spore o reprezentatívnu odborovú organizáciu rozhoduje ako súkromnoprávny subjekt a nie ako orgán verejnej správy. Aj ďalší účastník správne podotkol, že Zákon o kolektívnom vyjednávaní je súkromnoprávnym predpisom upravujúcim kolektívne pracovnoprávne vzťahy hmotnej a procesnej povahy medzi odborovými organizáciami a zamestnávateľmi ako subjektmi súkromného práva. Ustanovenie § 3a ZoKV upravuje postup v rámci procesu kolektívneho vyjednávania v prípade, že sa odborové organizácie nevedia dohodnúť na spoločnom postupe, a to zakotvením právnej možnosti jednej zo zmluvných strán obrátiť sa na Ministerstvo práce so žiadosťou o ustanovenie rozhodcu. Takto ustanovený rozhodca potom nezávisle overí počet členov každej z odborovej organizácií a určí organizáciu s najväčším počtom členov. **Uvedené rozhodovanie rozhodcu je preto potrebné chápať ako právnu možnosť strán vyriešiť si vzájomný čiastkový spor o určenie spôsobilého zmluvného subjektu v procese uzatvárania kolektívnej zmluvy. Nemožno ho považovať za výkon verejnej správy a najmä nie za prenesený výkon štátnej správy, ktorý by zákonodarca zákonom preniesol na rozhodcu z orgánov štátnej správy či samosprávy.**

49. Kasačný súd uznáva, že hoci kolektívne pracovnoprávne vzťahy sú upravené normami patriacimi pod odvetvie pracovného (súkromného) práva, je tu badateľná istá ingerencia štátu s cieľom zaručiť ochranu zamestnancov ako „slabších“ subjektov. Takáto ingerencia štátu spočívajúca v určení rozhodcu na podnet zmluvnej strany ministerstvom práce z ním vedeného zoznamu a zverení právomoci rozhodcovi nezávisle overiť počet členov odborových organizácií v procese kolektívneho vyjednávania však neznamená prenesenie výkonu verejnej správy. **Ide len o nástroj ochrany zamestnancov zakotvený zákonom, aby sa v dôsledku sporu predstaviteľov odborových organizácií neocitli v patovej situácii a neostali bez kolektívnej zmluvy, ktorá im vie poskytnúť viac práv než Zákonník práce.**

50. Kasačný súd ďalej uvádza, že postup rozhodcu nie je Zákonom o kolektívnom vyjednávaní procesne upravený tak, ako je upravené administratívne konanie, nevzťahuje sa na neho Správny poriadok, rozhodca nedisponuje nijakou donucovacou zložkou moci a nemôže stranám ukladať sankcie pri nerespektovaní jeho rozhodnutia. Rozhodca (ani Ministerstvo práce) nerozhoduje ex officio, ale vždy len na podnet jednej zo zmluvných/sporových strán. V tomto prípade Ministerstvo práce určilo rozhodcu na podnet zamestnávateľa (ktorý celkom oprávnené ako budúca zmluvná strana potrebuje vedieť, s kým má kolektívnu zmluvu uzatvárať), čo však rozhodne nemá také účinky, ako sa nazdáva sťažovateľ, t. j. žeby pre absenciu vôle odborových organizácií pri konštituovaní rozhodcu už muselo ísť o výkon verejnej správy.“

V druhom uznesení,⁵⁰ vydanom približne mesiac po tom prvom, Najvyšší správny súd SR posúdil predmetnú otázku rovnako s rovnakým odôvodnením ako v prípade predchádzajúceho rozhodnutia. „Správne súdy v správnom súdnictve preskúmajajú zákonnosť rozhodnutí, opatrení, iných zásahov, nečinností orgánov

---

50 Uznesenie Najvyššieho správneho súdu SR zo dňa 24. augusta 2022, sp. zn. 7Svk/24/2022 ako odvolací orgán proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave zo dňa 16. novembra 2021, sp. zn. 5S/75/2021-44.

verejnej správy a ďalšie veci ustanovené zákonom týkajúce sa činnosti orgánov verejnej správy. Spoločným menovateľom všetkých týchto predmetov prieskumu je, že ide o výsledky konania resp. nekonania orgánov verejnej správy pri výkone verejnej správy (tzv. generálna klauzula). Od tohto elementárneho vyjadrenia predmetu prieskumu možno potom odvodiť základné vymedzenie toho, čo správne súdy nepreskúmajú v zmysle § 7 SSP – ide o právne a iné akty či úkony subjektov, ktoré nie sú orgánmi verejnej správy, resp. tie právne akty orgánov verejnej správy, ktoré nie sú výsledkom výkonu verejnej správy a v ktorých teda absentuje vrchnostenský vzťah medzi orgánom verejnej správy a adresátom daného aktu. V prípade, že akt nie je vydaný orgánom verejnej správy, nie je dôvodné ďalej skúmať, podľa ktorého konkrétneho ustanovenia (tzv. negatívna enumerácia) nie je akt preskúmateľný; negatívna enumerácia sa uplatní len v prípade aktov vydaných orgánmi verejnej správy pri výkone verejnej správy. ... V danom prípade bolo potrebné posúdiť, či zákon o kolektívnom vyjednávaní v § 3a preniesol právomoc pri výkone štátnej správy na rozhodcu. ... Zákon o kolektívnom vyjednávaní je súkromnoprávny, konkrétne pracovnoprávny predpis a upravuje pracovnoprávne vzťahy. S odkazom na Zákonník práce možno odvodiť, že aj na zákon o kolektívnom vyjednávaní sa aplikuje Občiansky zákonník. Kolektívna zmluva (§ 2 ods. 1 cit. zákona v spojení s § 231 Zákonníka práce) je zmluva súkromného práva, na uzatváranie ktorej platia princípy Občianskeho zákonníka s výnimkou tých, kde je špeciálna právna úprava v zákone o kolektívnom vyjednávaní, príp. v Zákonníku práce. ... **Štát v určitých prípadoch vystupuje ako subjekt, ktorého súčinnosť je potrebná pri bipartitnom sociálnom dialógu zamestnancov a zamestnávateľov. Zákon o kolektívnom vyjednávaní sám pomenúva toto pôsobenie štátu ako súčinnosť a ustanovuje jej prípadný rozsah pri kolektívnom vyjednávaní (§ 1 ods. 3 zákona).** Jedným z týchto prípadov je určenie rozhodcu podľa § 3a, ktorý následne určí, ktorá odborová organizácia je oprávnená uzavrieť kolektívnu zmluvu pri spore o určenie odborovej organizácie oprávnenej na uzavretie kolektívnej zmluvy. ... Inštitút určenia nestranného rozhodcu ministerstvom bolo do zákona o kolektívnom vyjednávaní vložený vzhľadom na skutočnosť, že sa v aplikačnej praxi objavovali prípady, keď odborové organizácie nedospeli ku vzájomnej dohode o spoločnom postupe a zamestnávateľ nemal k dispozícii údaje o počte členov jednotlivých odborových organizácii a nemal tak vedomosť o tom, ktorá z viacerých odborových organizácii má väčší počet členov. Tým dochádza k ustanoveniu rozhodcu ako nezávislého subjektu od dotknutých subjektov (odborových organizácii) i od samotnej štátnej moci. **Vzhľadom na pôvodný súkromnoprávny charakter sporu, keď právo na združovanie sa v odborových organizáciách i neskorší výkon kompetencie odborových organizácii zamestnávateľa bezprostredne vyplýva zo záujmu fyzických osôb o zlepšenie svojich pracovných a mzdových podmienok, je inštitút rozhodcu koncipovaný ako mechanizmus, ktorý tento súkromnoprávny charakter narušiť nemá.** ..... Vo svojej podstate sa jedná o zisťovanie, ktorá z jednotlivých organizácii má väčší počet členov a to na základe písomných dôkazov predložených jednotlivými odborovými organizáciami. Rozhodca na základe podkladov prijme záver o tom, ktorá z odborových organizácii je väčšia a jeho záver má deklaratórny charakter, ktorý spočíva v potvrdení objektívneho stavu formou jeho overenia

na základe zistených skutočností. Rozhodca v tomto prípade nerozhoduje ako orgán verejnej správy, na ktorého by zákon o kolektívnom vyjednávaní preniesol decíznu (rozhodovaciú) právomoc rozhodovať v niektorej oblasti štátnej správy. Ako nezávislý subjekt určí len to, ktorá z potenciálnych zmluvných strán môže uzavrieť súkromnoprávnu zmluvu. Vo svojej podstate tak určí zmluvnú stranu, ktorá má oprávnenie vstúpiť do procesu uzatvárania kolektívnej zmluvy a uzavrieť ju s ďalšou zmluvnou stranou - zamestnávateľom. **Keďže rozhodca v tomto prípade nevystupuje ako orgán verejnej správy, jeho výstup (v zákone explicitne nazvaný ako doklad) nie je individuálnym správny aktom, ktorý by bolo možné preskúmať v správnom súdnictve.** Samotné určenie osoby rozhodcu ministerstvom nemožno považovať za prenesenie právomoci pri výkone štátnej správy na rozhodcu, pretože štát sám právomoc rozhodovať o osobe zmluvnej strany nemá. Ako bolo uvedené v bode 10., ide len o súčinnosť štátu pri kolektívnom vyjednávaní. Táto úloha štátu je pochopiteľná, keďže základným účelom kolektívneho vyjednávania je zmluvne zabezpečiť oprávnené požiadavky zamestnancov na zlepšenie svojich pracovných podmienok a štát **nemôže dopustiť zablokovanie rokovaní o kolektívnej zmluve nedosiahnutím dohody zmluvných strán o osobe rozhodcu.**“

Najvyšší správny súd SR tak navyše popri potvrdení súkromnoprávneho charakteru konania pred rozhodcom podľa § 3a ZoKV posunul právnu argumentáciu ešte ďalej, a to v zmysle posúdenia konania pred rozhodcom ako nástroja ochrany zamestnancov ako slabšej strany pracovnoprávneho vzťahu, ktorý sa uplatní v okamihu, ak by formálno-právna (procesnoprávna) otázka (teda nedohodnutie sa odborových organizácií na postupe v kolektívnom vyjednávaní) mala byť prekážkou dosiahnutia výhodnejšej právnej úpravy ich pracovných a mzdových podmienok. V tomto ohľade tak po prvýkrát v rámci právneho poriadku a súdnej praxe bolo zadefinované **postavenie rozhodcu ako subjektu napomáhajúceho procesu kolektívneho vyjednávania a výhodnejšej úpravy pracovnoprávnych nárokov zamestnancov**, a to navzdory konaniu účastníkov samotného procesu kolektívneho vyjednávania. Z teoreticko-právneho hľadiska by sme tak mohli dospieť k záveru, že súd povýšil právo zamestnancov na dosiahnutie lepších pracovných podmienok nad akúkoľvek formálnu prekážku, ktorá je alebo by bola spojená so samotným procesom kolektívneho vyjednávania alebo jeho obštruovania, napr. úmyselným nedohodnutím sa na spoločnom postupe v procese kolektívneho vyjednávania. Ak ale prijmeme právnu domnienku, ktorú uvádza súd pre účely nepreskúmateľnosti rozhodnutia rozhodcu podľa §3a ZoKV aj pri súčasnej existencii kompetencie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR určiť rozhodcu pri nedohode sporových strán na jeho osobe, obstojí predmetná argumentácia bezpochyby pri konaní pred rozhodcom podľa § 230a ZP, v rámci ktorého prichádza rovnako k overovaniu existencie členstva zamestnancov v odborovej organizácii vo viazanosti na možnosť neskoršieho využitia práva na kolektívne vyjednávanie bez relevance ich počtu (postačujú najmenej dvaja členovia bez viazanosti na ich skutočný kvantitatívny počet medzi zamestnancami zamestnávateľa), ale tento argument neobstojí v prípade konania pred rozhodcom podľa § 142a ZP, kde k overovaniu členstva zamestnancov neprichádza. V tomto ohľade bude relevantný pravdepodobne len argument o absencii možnosti takéto

rozhodnutie rozhodcu preskúmať v správnom práve a úvaha na právnom charaktere ZP ako *lex specialis* vo vzťahu ku konaniu k rozhodcovi podľa § 142a ZP, ktorý rovnako autoritatívne nerozhoduje o právach účastníkov, ale len overuje splnenie hmotnoprávných podmienok pre podanie žiadosti o poskytnutie podpory v čase skratenej práce a svojim rozhodnutím nahrádza súhlas zástupcov zamestnancov alebo zamestnancov.

Uvádzaný právny názor o vylúčení preskúmateľnosti konania rozhodcu podľa § 3a ZoKV bol v ostatnom období potvrdený aj súdmi nižšej inštancie. Odkázať možno na uznesenie Krajského súdu v Bratislave,⁵¹ ktoré v zásade s odkazom na uvádzané rozhodnutia Najvyššieho správneho súdu SR potvrdilo predmetný právny názor, pričom navyše Krajský súd v Bratislave uviedol, že „*Súd nemôže extenzívne rozširovať legislatívne znenie zákona a zveriť právomoc preskúmania aj iných rozhodnutí rozhodcu správnym súdom, ak to výslovne nevyplýva zo žiadneho ustanovenia zákona o kolektívnom vyjednávaní. Napriek tomu, že ustanovenie § 3a výslovne nevyučuje súdny prieskum rozhodnutia rozhodcu, nemožnosť súdneho prieskumu je zrejmá z tohto ustanovenia ako celku v kombinácii s ostatnými ustanoveniami zákona o kolektívnom vyjednávaní. Z týchto rozhodnutí (vyššie citované súdne rozhodnutia – pozn. autorov) vyplýva, že rozhodca vystupuje ako orgán verejnej správy v prípade rozhodovania sporov vo veci plnenia záväzkov z kolektívnej zmluvy podľa zákona o kolektívnom vyjednávaní, čo však nie je prípad podanej žaloby.*“

Záver

Ak by sme mali objektívne zhodnotiť aktuálny právny stav, mohli by sme konštatovať, že sa pre konania pred rozhodcom podarilo za posledných desať rokov vystavať argumentačnú líniu o vylúčení preskúmania formalizovaných výsledkov jeho konania súdom (prípadne iným orgánom) s výnimkou postupu podľa § 14 ZoKV, podľa ktorého sa návrh na súd v zásade pripúšťal od prijatia ZoKV v roku 1991. Pomerne exaktne bola vyriešená otázka negatívnej enumerácie, ktorú príslušné pracovnoprávne predpisy v relevantných ustanoveniach neobsahujú, teda príslušné zákonné ustanovenia nemusia explicitne obsahovať vylúčenie súdneho prieskumu konania pred rozhodcom, aby sme dospeli k záveru, že takýto súdny prieskum nie je možný, čo tak rovnako neznamena, že by zákonodarca mal v úmysle takýto súdny prieskum v uvedených prípadoch pripustiť. Tento takmer desaťročný výsledok „boja“ za nezávislosť rozhodcov však možno vnímať rozpačito. Na jednej strane môžu rozhodcovia pristúpiť pomerne individuálne k riešeniu sporov bez obavy, že by na nich boli opakovane podávané žaloby v prípade neuspokojenia konkrétneho účastníka sporového konania. Na druhej strane však právne závery súdnych rozhodnutí zverili rozhodcom zásadnú zodpovednosť za ďalší vývoj kolektívnych pracovnoprávných vzťahov nielen na podnikovej, ale aj na odvetvovej úrovni pri uzatváraní kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa. Táto zodpovednosť bola umocnená aj prijatím nového ustanovenia § 230a ZP, kde majú rozhodcovia dokonca možnosť rozhodnúť, že riadne

51 Uznesenie Krajského súdu v Bratislave zo dňa 27. apríla 2023, sp. zn. 1S/32/2022.

vidovaný subjekt podľa osobitného predpisu nemôže pôsobiť u zamestnávateľa ako odborová organizácia, pretože nesplnil hmotnoprávnu podmienku existencie členstva u zamestnancov konkrétneho zamestnávateľa. Ďalšou rovinou je to, že činnosť rozhodcov nie je dostatočne upravená, napr. v oblasti ochrany osobných údajov, možnosti preskúmať, či podklady predložené účastníkmi sú kompletne, pravdivé a pod. Je preto potrebné klásť na rozhodcov vysoké nároky nielen pri ich výbere, ale aj pri ich neskoršom určovaní do jednotlivých kolektívnych sporov, pretože následky nevhodného postupu alebo konečného rozhodnutia môžu, ale aj budú mať dopad, na tých najzraniteľnejších, ktorými sú zamestnanci. Presne tak, ako to niekoľkokrát uvádzal Najvyšší správny súd SR vo svojich rozhodnutiach.

Literatúra:

- KRIŽAN, V. 2022. O aplikačných nedostatkoch právnej úpravy konania o určenie odborovej organizácie oprávnenej na uzatvorenie kolektívnej zmluvy. In *Autonómia záujmovej korporácie vo verejnom a súkromnom práve : zborník referátov z medzinárodnej vedeckej konferencie : 12. november 2021 Trnava, Slovenská republika*. Trnava : Právnická fakulta, 2022, ISBN 978-80-568-0481-0, s. 159-178.
- LACLAVÍKOVÁ, M. – GÁBRIŠ, T. 2021. *Kolektívne pracovné právo a kolektívna zmluva v československom práve 20. a 30. rokov 20. storočia*. In *Štát a právo = State and law : vedecko-teoretický časopis pre otázky vedy o štáte a práve v Slovenskej republike*. ISSN 1339-7753, 2021, roč. 8, č. 4, s. 216-237.
- MADLEŇÁK, A. - ŽUĽOVÁ, J. 2019. *The right to privacy in the context of the use of social media and geolocation services*. Budapešť : Wolters Kluwer Hungary, 2019. 147 s. ISBN 978-96-329-5900-9.
- OLŠOVSKÁ, A. a kol. 2017. *Kolektívne pracovné právo s praktickými príkladmi*. Bratislava : Friedrich Ebert Stiftung, zastúpenie v SR, 2017, 306 s. ISBN 978-80-89149-54-4.
- ŠUBRT, B. 1995. *Odbory, zamestnávateľé a právo*. Karviná : Nakladatelství Paris, 1995, 283 s. ISBN nepridelené.
- ŠVEC, M. – TOMAN, J. a kol. 2023. *Zákonník práce. Zákon o kolektívnom vyjednávaní. Komentár. 2., doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2023, 2776 s. ISBN 978-80-571-0584-8.
- ŠVEC, M. 2012. *Flexicurita pre 21. storočie – šance a riziká*. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV, 2012, 248 s. ISBN 978-80-224-1237-7.
- UHLEROVÁ, M. 2012. *Odbory na Slovensku po roku 1989 v kontexte sociálneho partnerstva*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, 2012, 262 s. ISBN 978-80-557-0475-3.
- ŽUĽOVÁ, J. – BARINKOVÁ, M. 2019. *Niekoľko poznámok k porozumeniu Zákonníka práce*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2019. 133 s. ISBN 978-80-8152-798-2.

Summary: Judicial review of proceedings before an arbitrator in collective labour relations

The subject of the arbitrator was anchored in the original legislation as a certain arbitrator in collective labour disputes, in disputes over the conclusion of a collective agreement and in disputes over the performance of obligations under a collective agreement. Gradually, situations have arisen in practice which have affected the mutual functioning of the employer and the trade union where it has not been possible to reach an agreement. The legislator has chosen an unconventional approach, leaving the arbitrator, who is created on the basis of the Collective Bargaining Act and whose legal anchorage is insufficient for dealing with new situations (dispute over the representativeness of a trade union, determination of leave with pay for employee representatives, etc.), to decide on disputed situations. The lack of legal regulation brings with it uncertainty for all parties and raises questions as to what the status of the arbitrator actually is and what the nature of his or her decisions is. The article addresses these questions, in particular by looking at court decisions, which they also set out extensively.

doc. JUDr. Marek Švec, PhD., LL.M., univ. prof.
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Právnická fakulta, Katedra občianskeho a pracovného práva
Komenského 20
974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika
e-mail: msvec@umb.sk

prof. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD.
Trnavská univerzita v Trnave
Právnická fakulta, Katedra pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia
Hornopotočná 23
918 43 Trnava
Slovenská republika
e-mail: andrea.olsovska@truni.sk

Obsah článku podlieha licencií Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Marek Švec – Andrea Olšovská)

Pre-Trial Detention and It's Alternatives in Lithuania, Estonia, Romania and Slovakia

Gintaras Švedas*

Justyna Levon**

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2023.10.4.189-209>

Abstract:

ŠVEDAS, Gintaras – LEVON, Justyna: *Pre-Trial Detention and It's Alternatives in Lithuania, Estonia, Romania and Slovakia*. The article¹ deals with the regulation of grounds and duration of the pre-trial detention, as well as its alternative measures during pre-trial investigation stage in Estonian, Lithuanian, Romania and Slovak law. In addition, the article compares the available statistical data on the application of pre-trial detention and its alternative measures in the mentioned countries, as well as evaluates the significance of the trends of pre-trial detention and its alternative measures to the total number of imprisoned persons.

Key words:

Pre-trial detention; alternative measures; pre-trial investigation stage; Estonia; Lithuania; Romania; Slovakia

Introduction

Through the last 10 years Estonia and Lithuania (Baltic countries) made a noticeable step in decreasing the numbers of imprisoned persons. The number of incarcerated individuals in Estonia from 2012 to 2022 per 100,000 inhabitants decreased from 257 to 165 (i.e. by 36%); and in 2022 there were 2181 imprisoned persons.² In Lithuania, this rate during the same period decreased per 100,000 inhabitants from 334 prisoners to 191 (i.e. by 42.8%); and in 2022, there were 5086 imprisoned persons.³ Meanwhile the results in Slovakia and Romania (Central Europe states) in the context of the Baltic countries seem quite different. The number of incarcerated persons in Slovakia from

---

* Gintaras Švedas, Vilnius university, Law faculty, Professor of Criminal Justice Department, Habilitated doctor of law. <https://orcid.org/0000-0003-4238-3321>

** Justyna Levon, Vilnius university, Law faculty, Docent of Criminal Justice Department, Doctor of Social (Law) Sciences. <https://orcid.org/0000-0002-1270-5780>

1 The article is written as part of the research project "Alternatives to imprisonment in post-Soviet states", which is financed by the Research Council of Lithuania (project funding agreement No. S-LL-21-6) under the funding program of joint research projects of Lithuania and Poland (DAINA-2) supported by the Council.

2 Aebi, M. F.; Cocco, E.; Molnar, L. Prison Populations SPACE I – 2022. 231027_SPACE-I_2022_FinalReport.pdf (unil.ch)

3 Aebi, M. F.; Cocco, E.; Molnar, L. Prison Populations SPACE I – 2022. 231027_SPACE-I_2022_FinalReport.pdf (unil.ch)

2012 to 2022 per 100.000 inhabitants decreased from 204 to 186 (i.e. only by 9%); and in 2022, there were 10,153 imprisoned individuals.⁴ The number of incarcerated persons in Romania from 2012 to 2022 per 100,000 inhabitants decreased from 158 to 121 (i.e. by 23.8%); and in 2022, there were 23,010 imprisoned individuals.⁵

These results show that the number of imprisoned persons in Estonia and Lithuania during the ten-year period decrease is very similar and sufficiently significant. Meanwhile, in Romania (comparing with the Baltic countries), the decrease in the number of imprisoned persons is twice as low, and in Slovakia – as much as four times lower. The number of imprisoned persons is determined by various factors related not only to the imposition of imprisonment and arrest, but also to alternatives to a deprivation of liberty, conditional (early) release from imprisonment, etc. There is no doubt that the number of imprisoned persons is also affected by the application of provisional measures (especially pre-trial detention) during pre-trial investigation and trial stage. Pre-trial detention is the strictest provisional measure related to the deprivation of liberty. The application of such a measure during the pre-trial stage in a certain aspect affects the imposition of the deprivation of liberty punishment, because the time spent in pre-trial detention must be included in the imposed punishment. It is noteworthy that the application of pre-trial detention in the mentioned countries is also quite different, for example, in 2018, pre-trial detention was applied to 417 persons in Lithuania, 5900 – in Romania and 1124 – in Estonia, etc.

For some time now, various publications have analysed and compared the criminal policy of European countries in the area of alternatives to imprisonment, the prospects of prison overcrowding, etc.⁶ It should be noted that the practice of Lithuania and Estonia in applying non-custodial sanctions is often analysed at the international level, compared to other jurisdictions.⁷ On the other hand, a comparison of the regulation and application practice of the pre-trial detention and its alternatives in Baltic countries – Lithuania and Estonia with the practice of Central Europe states – Romania and Slovakia can be described as almost non-existent (or at least very rare).

The aim of this article is to compare the regulation of the pre-trial detention and its alternative measures in Lithuanian, Estonian, Romanian and Slovak law. Authors ask if

---

4 Aebi, M. F.; Cocco, E.; Molnar, L. Prison Populations SPACE I–2022. 231027_SPACE-I_2022_FinalReport.pdf (unil.ch)

5 Aebi, M. F.; Cocco, E.; Molnar, L. Prison Populations SPACE I–2022. 231027_SPACE-I_2022_FinalReport.pdf (unil.ch)

6 FLORE, D. – BOSLY, S. – HONHON, A. – MAGGIO, J. (eds.). *Probation Measures and Alternative Sanctions in the European Union*, Intersentia, 2012; BERNARDI A. (ed.), MARTUFI A. (coord.). *Prison overcrowding and alternatives to detention*. European sources and national legal systems, Jovene Editore, 2016; HEARD, C. *Alternatives to imprisonment in Europe: a handbook of good practice*. Antigone Edizioni, 2016; McNEILL, F. – ROBINSON, G. *Community Punishment: European Perspectives*. London : Routledge, 2016; etc.

7 For example: ROFRIGUES, A. M. – ANTUNES, M. J. – FIDALGO, S. – PINTO, I. H. – ISHIY, K. T. *Promoting Non-Discriminatory Alternatives to Imprisonment across Europe. Non-custodial sanctions and measures in the member states of the European Union comparative report*. E-BOOK_COMPARATIVE_STUDY.pdf (prialteur.pt). Instituto Jurídico da Faculdade de Direito da Universidade de Coimbra | University of Coimbra, 2022; etc.

there is a common Baltic way towards the reduction of incarceration rates particularly in pre-trial stage and it is of different nature compared with the Central European states – Romania and Slovakia practice. “Alternatives to pre-trial detention” in this article are understood as measures alternative to a pre-trial detention such as house arrest, bail, electronic monitoring, etc. In addition, in the context of this article for the comparison of statistical data, the total population of the countries is important, which on January 1, 2022, in Lithuania amounted to 2,662,000, Romania – 19,031,000, Slovakia – 5,460,000 and Estonia – 1,322,000 persons.

The article has been prepared also using the data provided to the authors in the (not-published yet) national reports written by the professor Jaan Ginter (2023-02-03) on Estonian regulation, professor Libor Klimek (2023-01-16) on Slovakia regulation, and professor Sergiu Bogdan (2023-01-10) on Romania regulation in the context of the DAINA-2 project – Polish-Lithuanian funding initiative – “Alternatives to deprivation of liberty in the post-soviet countries” (2021-2024).

1. The grounds and time-limits for the pre-trial detention

Traditionally, Codes or laws on criminal procedure provide provisional measures, which must prevent a suspect or accused person from performing certain actions that would hinder the normal course of the procedure and establishing the truth, as well as from committing new criminal acts.⁸ Pre-trial detention is the most severe provisional measure to be applied in pre-trial stage of the criminal procedure of Baltic countries – Estonia and Lithuania, and Central European states – Romania and Slovakia. It may be noted that pre-trial detention called differently in the states: detention in Lithuania and Slovakia, committal in custody – in Estonia, pre-trial arrest – Romania (hereinafter referred to as pre-trial detention). However, in all countries it means deprivation of liberty of the suspect or the accused.⁹

Deprivation of human liberty is generally governed by constitutional rules, for example Article 20 of the Constitution of Lithuania states that “no one may be arbitrarily apprehended or detained. No one may be deprived of his liberty otherwise than on the grounds and according to the procedures established by law.”¹⁰ Meanwhile, according to the Article 17(5) of the Constitution of the Slovak Republic, a person may be taken into a detention only for the reasons and for the time specified by law and on the basis of a court decision.¹¹ These constitutional provisions are detailed by

---

8 VINGILĖ, A. *Problematiniai kardomųjų priemonių taikymo aspektai. Mokslinių straipsnių rinkinys. Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*. 2013 (9), p. 309-325.

9 GODA, G. – KAZLAUSKAS, M. – KUČONIS, P. *Baudžiamojo proceso teisė*. Vilnius, 2011, p. 228.

10 Constitution of the Republic of Lithuania. The Constitution - Constitutional Court of The Republic of Lithuania (lrkt.lt)

11 Constitution of the Slovak Republic No. 460/1992 Coll. as amended by later legislation [Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov]. See, for example: DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky: Komentár* [Constitution of the Slovak Republic: Commentary], 2nd edition. Bratislava : C. H. Beck, 2019, 1792 pages; OROSZ, L. – SVAK, J. et al. *Ústava Slovenskej republiky: Komentár – Zväzok 2* [Constitution of the Slovak Republic: Commentary – Vol. II]. Bratislava : Wolters Kluwer, 2022, 840 pages.

criminal procedure laws, which were greatly influenced by the European Convention on Human Rights¹² (whose member states are Lithuania, Estonia, Romania and Slovakia), also jurisprudence of the European Court of Human Rights. Article 5 of the mentioned Convention provides that „[...] No one shall be deprived of his liberty save in the following cases and in accordance with a procedure prescribed by law: [...] (c) the lawful arrest or detention of a person effected for the purpose of bringing him before the competent legal authority on reasonable suspicion of having committed an offence or when it is reasonably considered necessary to prevent his committing an offence or fleeing after having done so.“ It is noteworthy that the Codes on Criminal Procedure (furthermore – also CCP) of all states provide that pre-trial detention may be imposed only if the collected facts indicate that the act for which the criminal prosecution was initiated was committed, has the characteristics of a crime and there is a reasonable suspicion that the criminal act was committed by the suspect or accused person. Moreover, Codes on Criminal Procedure may provide some additional requirements for the imposition of pre-trial detention, for example, in Lithuania pre-trial detention may be imposed only for a crime, which is punishable by more than one year of imprisonment and where a less severe provisional measure cannot achieve the purposes of the provisional measures; in Romania, any provisional measure (including pre-trial detention) must be proportional to the seriousness of the charges brought against the person such measure is taken for, and necessary for the attainment of the purpose sought when ordering it, etc.

The grounds for the pre-trial detention are essentially the same in all states, but their regulation method and detail differ. For example, in Estonia it is extremely short, since Article 130 of the CCP of Estonia states that “suspect or accused may be taken into custody [...] order if he or she is likely to abscond from the criminal proceedings or continue to commit criminal offences and taking into custody is inevitable.“ Meanwhile, in Lithuania, Slovakia and Romania, it is sufficiently detailed and comprehensive. For example, Article 122 of the CCP of Lithuania states that grounds for imposition of pre-trial detention shall be based on a reasonable belief that a suspect will:

(1) abscond/go into hiding from pre-trial investigation officers, a prosecutor or a court. Where there are reasonable grounds for believing that a suspect will abscond/go into hiding from pre-trial investigation officers, a prosecutor or a court, pre-trial detention may be imposed taking into account the suspect’s family status, permanent place of residence, employment relationship, state of health, previous convictions, relations abroad and other circumstances;

(2) interfere with proceedings. Where there are reasonable grounds for believing that a suspect will interfere with proceedings, pre-trial detention may be imposed if there is evidence that the suspect may, himself/herself or through other persons, attempt: (a) to influence victims, witnesses, experts, other suspects, accused persons or convicted persons; (b) to destroy, hide or forge the objects and documents relevant to the investigation and hearing of a criminal act in court;

(3) commit new crimes. Where there are reasonable grounds for believing that a suspect will commit new crimes, pre-trial detention may be imposed if there is evidence

---

12 European Convention on Human Rights. European Convention on Human Rights (coe.int)

that the person suspected of having committed one or more grave or serious crimes or the less serious crimes (such as theft, robbery, extortion of property and destruction of property) may commit new grave, serious or referred less serious crimes prior to the passing of a judgment, also if there is evidence that a person suspected of a threat or an attempt to commit a crime may commit the crime while not being in custody.

It is noteworthy that the Codes of Criminal Procedure of the states also provide for certain specific grounds for pre-trial detention. For example, in Lithuania the ground for imposition of pre-trial detention shall include a request to extradite a person to a foreign state or surrender him/her to the International Criminal Court or under a European Arrest Warrant, a request of a foreign state for temporary detention of the wanted person pending the receipt of a request to extradite the person or a European Arrest Warrant, and a request of a foreign state to place a convicted person on pre-trial detention pending a decision on recognition of a judgment of a foreign state's court and execution of a punishment. In Estonia, an accused person may be taken into custody by a court in order to secure execution or to ensure execution of imprisonment imposed by a judgment of conviction.

Meanwhile, the Codes of Criminal Procedure of Central European states provide grounds for pre-trial detention related to the accusation of committing certain crimes. For example, in Slovakia the ground for pre-trial detention is the fact that an accused is criminally prosecuted for criminal offenses of terrorism. In Romania pre-trial arrest of the defendant can also be ordered if the evidence generate reasonable suspicion that they committed specific offenses, such as: an offense with direct intent against life, an offense having caused bodily harm or death of a person, an offense against national security as under the Criminal Code and other special laws of Romania, an offense of drug trafficking, weapons trafficking, trafficking in human beings, acts of terrorism, a money laundering, counterfeiting of currency or other securities, blackmail, rape, deprivation of freedom, tax evasion, assault of an official, judicial assault, corruption, an offense committed through electronic communication means or another offense, for which the law requires a punishment of no less than 5 years of imprisonment and, based on an assessment of the seriousness of facts, of the manner and circumstances under which it was committed, or the entourage and the environment from where the defendant comes, of their criminal history and other circumstances regarding their person, it is decided that their deprivation of freedom is necessary in order to eliminate a threat to public order.

Pre-trial detention in all countries may be imposed at the motivated request of the prosecutor only by the order of judge (pre-trial judge) or court (in trial).

Meanwhile, the initial length of the pre-trial detention and its extension are regulated quite similarly, and the overall length of the pre-trial detention is regulated differently in all states. For instance, in Slovakia the length of custody within the framework of basic or extended period in pre-trial proceedings and custody within the court proceedings shall be limited to the necessary required time. The basic period of custody in the pre-trial proceedings is seven months. The extension of the term of custody may last up to seven months, however the term of custody in the pre-trial proceedings may not exceed: (a) seven months if a criminal prosecution for a minor offence is being conducted; (b) 19 months if a criminal prosecution for a crime is being

condukte; (c) 25 months if a criminal prosecution for a particularly serious crime is being conducted. However, the overall term of custody in the pre-trial proceedings together with the custody in the proceedings before the court shall not exceed: (a) 12 months if a criminal prosecution for a minor offence is being conducted; (b) 36 months if a criminal prosecution for a crime is being conducted; (c) 48 months if a criminal prosecution for a particularly serious crime is being conducted. Finally, if the criminal proceedings is held for particularly serious crime for which an imprisonment for 25 years or life imprisonment may be imposed or for criminal offences of terrorism, and it was not possible to complete the proceedings due to the complexity of the case or other serious reasons before the overall term of custody lapsed, and if release of the accused could frustrate or seriously prejudice the purpose of the criminal proceedings, the court may decide, even repeatedly, on prolongation of the overall term of custody in criminal proceedings for necessary time. The overall term of custody together with its all prolongations, however, must not exceed 60 months.

In Romania, during the criminal investigation, the term of a defendant's pre-trial arrest may not exceed 30 days. The extension of a defendant's pre-trial arrest term may be ordered for a maximum period of 30 days. The judge may also award, during the criminal investigation, further extensions; however, each such extension shall not exceed 30 days. The total duration of the defendant's pre-trial arrest during the criminal investigation cannot exceed a reasonable term, and can be no longer than 180 days. During the trial in first instance, the total duration of a defendant's pre-trial arrest may not exceed a reasonable period of time and cannot exceed half of the special maximum limit of imprisonment provided by law for the offense for which the court is examining the case. In all cases, the duration of pre-trial arrest in first instance may not exceed five years.

Meanwhile, in Estonia, a preliminary investigation judge may issue an authorisation for up to two months to hold the suspect or the accused in custody. The preliminary investigation judge also may extend the specified time limit based on a reasoned request of the prosecutor by up to two months. However, during pre-trial proceedings, a person suspected or accused of a criminal offence in the first degree may not be held in custody for more than six months and a person suspected or accused of a criminal offence in the second degree for more than four months. A suspect or accused who is a minor may not be held in custody during pre-trial proceedings for more than two months. In the case of particular complexity or extent of a criminal matter or in exceptional cases arising from international cooperation in criminal proceedings, a preliminary investigation judge may extend the above-mentioned time limits for holding in custody at the request of the Prosecutor General.

Furthermore, in Lithuania initially the pre-trial detention may not be imposed for a period longer than three months and two months for juveniles. An extension of the pre-trial detention is possible, but for a period not longer than up to six months. The six months period of the pre-trial detention can be extended: if the case is very complex or has a particularly large scope, the judge of a region court can grant incremental extensions of three months or two months for juveniles, but the overall duration may not exceed nine months for adults and six months for juveniles during the pre-trial investigation stage. In cases involving serious or grave crimes, as well as

in cases where suspects or accused persons are members of a group of accomplices, an organised group or a criminal association, or when persons are arrested or detained in a foreign State, the term of the pre-trial detention may not last for more than 18 months and 12 months for juveniles during the pre-trial investigation stage. Once the pre-trial investigation has been finished and procedure has progressed to the trial stage, the possibility of further extensions is without limit. On the contrary, during the entire criminal procedure, the pre-trial detention cannot last more than two-thirds of the maximum punishment of imprisonment, provided in the sanction of the Article of the Special part of the Criminal Code of Lithuania for the most serious crime that is under the investigation and trial.

A comparison of the legal regulation of grounds and length of the pre-trial detention of all states does not show significant fundamental differences. Meanwhile, the statistics of the application of the pre-trial detention (which is presented in the Table 1) show fairly significant differences between the Baltic countries and Central European states.

Table 1. Number of detained persons 2016-2021¹³

Year	Estonia Detained persons	Lithuania Detained persons	Slovakia Detained persons	Romania Detained persons
2013	773	1 102	1 288	1 989
2014	605	942	1 363	1 845
2018	391	611	1 516	1 978
2019	362	606	1 579	1 926
2020	466	726	1 631	2 045
2021	459	581	1 618	2 263

In Baltic countries, during 2013-2021 application of the pre-trial detention decreased almost twice, for example, in Lithuania from 1102 in 2013 to 581 in 2021. True, the application of the pre-trial detention grew by 28% (from 362 in 2019 to 466 in 2020) in Estonia and 19% (from 606 in 2019 to 726 in 2020) in Lithuania in 2020. Meanwhile, in Slovakia application of the pre-trial detention during 2013-2021 increased by even 25%, from 1288 in 2013 to 1618 in 2021. In Romania, the application of the pre-trial detention remained quite stable during this entire period, and the highest growth was in 2021 and amounted to about 10% (from 2045 in 2020 to 2263 in 2021).

In Estonia, the decrease of application of the pre-trial detention, according to J. Ginter, is determined by the expedition of pre-trial investigation and court proceedings as well as the stricter view of the courts on authorizing pre-trial detention. Moreover, recently courts have required more severe grounds for pre-trial detention from the Prosecutor's Office and this indicates that the old tradition of the Soviet period to keep persons waiting for their trial in prisons is wading away. Similar conclusions

¹³ The table was compiled by the authors according to the Council of Europe Annual Penal Statistics Annual reports – Council of Europe Annual Penal Statistics (unil.ch)

were made by scholars of Lithuania and Slovakia. For example, S. Bikelis states that statistical changes in Lithuanian practice in the use of pre-trial detention is a signal about changes unrelated to any legal reforms. Cultural changes between practitioners in the use of pre-trial detention had been noticed and this shift in judicial and prosecutorial attitude might be explained by the steady promotion of high standards in the precedents of the European Court on Human Rights and Lithuanian higher courts as well as internal communication within prosecutorial organization and academic discourse; the influx of the younger generation into the judiciary and the prosecution; and finally the effective implementation of the European Arrest Warrant system which has lowered the risk of a suspect's absconding.¹⁴ Meanwhile, L. Klimek indicates that, in Slovakia, the changes of the lesser application of pre-trial detention can be partially explained with a change of lawyer's generations also, since representatives of younger generations are eager to apply alternatives more often. In Romania, in the opinion of S. Bogdan, the application of pre-trial detention was mostly influenced by the new norms, which consisted of the removal of the issuing of the pre-trial detention by the Prosecutor himself, the entire procedure being placed in the jurisdiction of a judge.¹⁵ Additionally, the conditions for issuing the pre-trial detention were rewritten as to further accentuate the need of existing solid clues regarding the commission of a crime, compared to the old regulation, which only required reasonable suspicion.

On the other hand, statistics of number of imprisoned persons (including detainees) and its trends during 2013-2022 (which is presented in the Table 2) show that the application of the pre-trial detention does not significantly affect the total number of imprisoned persons in Baltic countries and Central European states.

Table 2. Total number of imprisoned persons (including detainees) 2013-2021¹⁶

Year	Estonia Imprisoned persons	Lithuania Imprisoned persons	Slovakia Imprisoned persons	Romania Imprisoned persons
2013	3 256	9 621	10 152	33 122
2014	2 962	8 977	10 179	31 637
2018	2 525	6 599	10 028	23 050
2019	2 399	6 485	10 294	20 689
2020	2 450	6 138	10 555	20 570
2021	2 341	5 320	10 489	21 774
2022	2 181	5 086	10 153	23 010

14 For more, see: BIKELIS, S. Suėmimo taikymo pokyėiai Lietuvoje: teisinė kultūros perspektyva. In *Kriminologijos studijos*, 2018, vol. 6.

15 Comparing the statistical data of 2003 and 2014, the number of pre-trial detainees in Romania was reduced by almost 50 percent (HALCHIN, D. Romanian prison system makes invaluable advances through foreign support. Romanian prison system makes invaluable advances through foreign support - JUSTICE TRENDS Magazine (justice-trends.press))

16 The table was compiled by the authors according to the Council of Europe Annual Penal Statistics Annual reports – Council of Europe Annual Penal Statistics (unil.ch)

As it was already mentioned, in Baltic countries, during 2012-2022, the total number of imprisoned persons decreased very significantly, somewhat lower – it was observed in Romania, while in Slovakia, it remained quite stable throughout this period. In absolute numbers, this decrease in the mentioned period amounted to 1,075 persons in Estonia, 4,535 persons – in Lithuania and 10,112 persons – in Romania. Meanwhile, the decrease in the application of the pre-trial detention was observed only in the Baltic countries and amounted to 324 persons in Estonia, 521 persons – in Lithuania. Thus, when evaluating the comparison of these trends in absolute numbers, it can be concluded that the application of the pre-trial detention did not have a significant impact on the reduction of the total number of imprisoned persons in Baltic countries (Estonia and Lithuania) and Central European states (Romania and Slovakia).

2. Alternatives to the pre-trial detention and their application

The Codes of Criminal Procedure of Lithuania, Estonia, Romania and Slovakia provide for a wider or narrower list of alternative provisional measures for pre-trial detention.

Article 120 of the CCP of Lithuania presents an exhaustive list of separate provisional measures (which may be called as alternatives to the pre-trial detention): an intensive supervision, a house arrest, a bail, an obligation to reside separately from the victim and (or) prohibition to approach the victim closer than a prescribed distance, a seizure of documents, a suspension of a special right, an injunction to report periodically to the police and a recognizance.¹⁷ A provisional measure for a soldier may be an observation by the command of the military unit where he/she is doing his/her service, and for a minor – a committal to the supervision of the parents, or foster parents or the administration of a children's institution.

Provisional measures may be imposed with a view of securing the presence of a suspect during the proceedings, unhindered pre-trial investigation, court hearing, the execution of the judgment and the prevention of commission of new criminal acts. Provisional measures may be imposed only where there is a probable cause that a suspect committed a criminal act. A prosecutor, a judge or the court, when deciding whether there is a need to impose a provisional measure and selecting its type, must take into account the gravity of the criminal act committed by a suspect, his/her personality, whether he/she has a permanent residence and a job or any other legal source of livelihood, his/her age, condition his/her of health, his/her marital status and other circumstances which might be pertinent when determining this issue. Several provisional measures less severe than the pre-trial detention may be imposed at the same time. Moreover, a more severe provisional measure may be imposed upon the suspect who violates an imposed provisional measure.

---

17 The Prosecutor General has adopted methodological recommendation on application of these provisional measures: Generalinio prokuroro įsakymas „Dėl Rekomendacijų dėl kardomųjų priemonių, išskyrus suėmimą, skyrimo ikiteisminio tyrimo metu tvarkos ir nustatytų sąlygų laikymosi kontrolės patvirtinimo“, TAR, 2015, No. 19096.

An intensive supervision, a house arrest and an obligation to reside separately from the victim and (or) prohibition to approach the victim closer than a prescribed distance may be imposed only by the ruling of the pretrial judge or the court; other provisional measures – by the prosecutor’s decision or the ruling of the judge or the court. It should be noted that in urgent cases such provisional measures as a seizure of documents, a suspension of a special right, an injunction to report periodically to the police, a recognizance, an observation by the command of military unit and a committal to the supervision of the parents, or foster parents or the administration of a children’s institution may be imposed by the decision of the pre-trial investigator. The pre-trial investigator must immediately inform the prosecutor about it. A provisional measure may also be imposed for an accused and the convicted person.

A house arrest shall be an obligation for a suspect during the prescribed time to stay at home, not to attend public places and not to have contacts with certain people. When applying this provisional measure, the term and conditions of house arrest shall be determined in the ruling of the judge or the court. Initially, the house arrest may not be imposed for a period longer than six months; this term may be extended for three months. Number of extensions is unlimited.

An intensive supervision shall be the control of the suspect by the electronic means of surveillance. Intensive supervision as a provisional measure may be applied in Lithuania from 2015.¹⁸ Initially, the intensive supervision may not be imposed for a period longer than six months; this term may be extended for three months. Number of extensions is unlimited. A suspect shall be informed that the pre-trial detention may be applied against him/her, for the breach of the conditions of intensive supervision. The suspect must be aware of the electronic monitoring device and adhere to the established schedule, also he/she is not allowed to remove, damage or destroy an electronic monitoring device.

A suspect may be obliged to reside separately from the victim and (or) prohibited to approach the victim closer than a prescribed distance.¹⁹ Moreover, the suspect may also be obliged not to communicate in any form and to seek contact with the victim and persons who are living with the victim or to visit the specified places where the victim or persons who are living with the victim are at present. The suspect must leave the house, where he/she lived with the victim.

---

18 Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 71, 75, 120, 121, 126, 132, 139, 179, 183, 218, 219, 233, 236, 261, 273, 279, 285, 286, 317, 319, 426, 427, 428, 429, 432 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 131(1), 430(1) straipsniais įstatymas. Valstybės žinios, 2013-07-13, Nr. 75-3769.

19 The obligation to reside separately from the victim was introduced to the list of provisional measures in 2004 (Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 120, 121, 126 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 132(1) straipsniu įstatymas. Valstybės žinios, 2004-11-26, Nr. 171-6307). Moreover, the obligation to reside separately from the victim was improved by determining that a person may be obliged to reside separately from the victim, and also may be prohibited to approach the victim closer than a prescribed distance (Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 120, 121, 126, 132(1), 139 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymas. TAR, 2015-05-18, Nr. 7564).

A bail shall be an amount of money paid by a suspect, his/her family members or relatives, also by other persons, enterprises or institutions into a deposit account of the prosecution office or the court. The amount of cash shall be determined by the official or the court, who imposes this provisional measure, taking into consideration the nature of the committed criminal act, the extent of the impending punishment, the financial situation of the accused and the person who gives bail and their character. When the bail is accepted, the person who pays must be informed that if the suspect does not fulfil his/her obligation the bail shall pass to the State.

A seizure of documents as a provisional measure may be applied by a decision of a prosecutor. The passport, the identity card, the driver's licence may be seized from the suspect. After the seizure of the documents, the suspect shall be issued a certificate stating which document has been taken from him/her.

The exercise of a special right is prohibited during the suspension of that special right. The suspension of the special right as a provisional measure was introduced in 2019.²⁰

A suspect may be obligated to report regularly to the police. The decision must contain the address of the police institution, the days of the week and the month, and the time when the suspect must report to the police institution.

A recognizance shall be a written obligation by a suspect not to leave his/her place of residence or temporary residence without permission to leave of a prosecutor, a judge or the court. The suspect may also be obliged not to visit certain places and not to communicate and to seek out contact with certain persons.

Placing of the suspect who is a soldier under the observation by the command of a military unit shall be application of measures provided by the military service statute²¹ with a view to ensuring a proper behaviour of the suspect and his/her appearance when summonsed by the pre-trial investigator, the prosecutor, the judge or the court.

A committal of a juvenile suspect into care of his/her parents, foster parents also placing him/her under observation by the administration of a children's institution shall be a written undertaking by any of the aforesaid persons or of the administration of a children institution to ensure a proper behaviour of a juvenile suspect and his/her appearance when summonsed by the pre-trial investigator, the prosecutor and the court.

Estonian law also introduces alternatives to pre-trial detention during pre-trial stage. For example, according to the Article 128 of the CCP, the most lenient alternative to pre-trial detention is a prohibition of departure from residence. Article 135 of the CCP also lets the judge or the court, with the consent of the suspect or accused to substitute cash bail for committal to custody. Cash bail means a sum of money paid, as a compliance enforcement measure, to a prescribed account by the suspect or accused or by another person on their behalf. When setting the amount of cash bail, the court has regard to the severity of the punishment that may be imposed, the extent of the harm caused by the criminal offence, and the financial situation of the

---

20 Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 120, 121 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 134(1) straipsniu įstatymas. TAR, 2019-01-21, Nr. 868.

21 Lietuvos Respublikos karo tarnybos statutas, *Valstybės žinios*, 2008, No. 30-1057.

suspect or accused. Moreover, Article 137¹ of the CCP provides that on an application of the suspect, the accused or the prosecutor, the judge or the court may also substitute pre-trial detention with the obligation to submit to electronic monitoring. Finally, there are also some measures to be applied only to specific subjects in Estonia. For example, Article 129 of the CCP states that if the suspect or accused is a member of the defence forces serving in compulsory military service may, by way of a preventive measure, be subjected to the supervision of the command staff of his or her military unit. Furthermore, where a minor is committed to custody, the court in accordance with Article 131 of the CCP may order the minor's committal to be substituted by placement in a closed children's institution and state, in the order, the closed children's institution where the minor who has been committed to custody is to be placed.

The Slovak law also introduces alternatives to pre-trial detention, which are of financial or non-financial nature. For example, the judge may decide on application of guarantee the essence of which is that the called "trustworthy person" or "citizens' interests association" guarantee for the further behaviour of the accused person. According to Article 80 of the CCP, the judge can also decide to replace the pre-trial detention with another measure, so called written promise, by which the accused undertakes to lead an orderly life. The content of this measure is the promise of the accused person that s(he) will not commit criminal act (offence) during his/her stay at liberty and that s(he) fulfil his/her obligations and accepts restrictions imposed by the court. Moreover, supervision by a probation and mediation officer is another alternative measure that can be applied by the judge instead of pre-trial detention in Slovakia. Article 80 of the CCP provides that it can be applied with or without e-monitoring. Finally, in accordance with Article 81 of the CCP, the judge in pre-trial proceedings can decide on the release of the accused person if a sum of money, the amount of which has been determined by the court, was deposited (e.g. bail).

The alternative measures to pre-trial detention in the Romanian legislation are house arrest, judicial control, and judicial control with bail. During the criminal investigation or trial, a prosecutor, judge or the court may order these measures against a defendant, if such preventive measures are necessary and sufficient for the attainment of the purpose set for the preventive measures.

While under judicial control, a defendant shall comply with the following obligations: (a) to appear before the criminal investigation body, the judge or the court any time they are called; (b) to inform forthwith the judicial bodies having ordered the measure or with which their case is pending on any change of domicile; (c) to appear before the law enforcement body appointed to supervise them by the judicial bodies having ordered the measure, according to the supervision schedule prepared by the law enforcement body or whenever they are called. Moreover, judicial bodies having ordered the measure may require that the defendant, during the judicial control, comply with one or more of the following obligations: (a) not to exceed a specific territorial boundary, set by the judicial bodies, without their prior approval; (b) not to travel to places set specifically by the judicial bodies or to travel only to places set by these; (c) to permanently wear an electronic surveillance system; (d) not to return to their family's dwelling, not to get close to the victim or the members of their family, to other participants in the committed offense, witnesses or experts or to other persons

specified by the judicial bodies and not to communicate with these in any way, be it directly or indirectly; (e) not to practice a profession, craft or activity during the practice or performance of which they committed the act; (f) to periodically provide information their living means; (g) to subject themselves to medical examination, care or treatment, in particular for the purpose of detoxification; (h) not to take part in sports or cultural events or to other public gatherings; (i) not to drive specific vehicles established by the judicial bodies; j) not to hold, use or carry weapons; (k) not to issue cheques.

During the criminal investigation, judicial control on bail may be ordered against a defendant, if the defendant, *inter alia*, deposits a bail the value of which is established by the judicial bodies. Bail shall be posted in the defendant's name, by depositing a set amount of money with the judicial bodies or by posting a property bond, in securities or real estate, within the limits of the set money amount, in favor of the same judicial bodies. The value of a bail is of at least RON 1,000 and is determined based on the seriousness of the accusation brought against the defendant, their material situation and their legal obligations.

When imposing house arrest, the judge or court must assess the threat level posed by the offense, the purpose of such measure, the health condition, age, family status and other circumstances related to the person against whom such measure is taken. House arrest may not be ordered against a defendant in whose respect there is a reasonable suspicion that he committed an offense against a family member and in relation to which the defendant previously received a final conviction for an escape offense. Article 221 of the CCP regulates the content of the house arrest, consisting of the obligation, for a determined period, not to leave the building where the defendant lives, without permission from the judicial bodies having ordered it. During house arrest, the defendant has the following obligations: (a) appear before criminal investigation bodies, the judge or the court (whenever they are called); (b) not to communicate with the victim or with members of their family, with other participants in the commission of the offense, with witnesses or experts, as well as with other persons established by the judicial bodies; (c) (if ordered) to permanently wear an electronic surveillance system.

In 2016, according to the Report of the European Union Agency for Fundamental Rights²², the lacking alternatives to pre-trial detention were social rehabilitation (Estonia, Romania, Lithuania and Slovakia), electronic monitoring (Estonia, Lithuania and Slovakia), seizure of documents (Estonia, Romania and Slovakia) and financial surety (Estonia and Romania). It should be noted that currently the laws of all countries provide for electronic monitoring as an independent provisional measure (Lithuania), a certain component of another provisional measure (Lithuania, Estonia, Romania) or a criminal law measure (Lithuania, Estonia, Slovakia). However, the application of this measure in all states is limited and does not meet planned expectations for various

---

22 Criminal detention and alternatives: fundamental rights aspects in EU cross-border transfer. European Union Agency for Fundamental Rights, 2016, p. 63. Criminal detention and alternatives: fundamental rights aspects in EU cross-border transfers (europa.eu) accessed on January 2, 2024.

reasons. For example, in Romania, it's provided, that in the context of provisional measures of judicial control, judicial control on bail and house arrest, the defendant could be forced to permanently wear an electronic surveillance system. However, S. Bogdan emphasized that, in the national legislation, at that time, there was no rule to explain exactly what these electronic surveillance systems are, how they work, or what they actually entail. Finally, these aspects were mostly clarified only 7 years later, when Law no. 146/2021 regarding electronic monitoring in the framework of criminal and executive proceedings came into force. It is expected that in Romania from a system-wide average of 3,300 inmates in open prisons, it is estimated that 300 working inmates will be subject to electronic monitoring. Moreover, electronic monitoring can have a significant impact on the remand population, since of the current 2,400 pre-trial detainees, up to 480 could receive a community or restraining order with electronic monitoring.²³

Meanwhile, in Slovakia, between 2016 and 2019 the number of persons controlled by electronic monitoring was more than 400 and the number of persons protected was more than 50. As regards the control of persons serving custodial sentence, in 2018 and 2019 the control concerned more than 500 persons.²⁴ In any case, in the opinion of L. Klimek, these results are better, but still not according to the original expectations.

Comparing the lists of alternative provisional measures mentioned above it seems that the Lithuanian law provides the biggest variety of alternatives to detention in pre-trial stage. The analysis also shows that in Slovakia all pre-trial measures can be applied only by a judge (similar as in Estonia) while in Lithuania and Romania some measures can be applied by the court, others by prosecutors and some even by pre-trial investigators. Finally, in Lithuania and Romania alternative measures to pre-trial detention are more often applied as primary measures, while in Estonia and Slovakia, they are usually applied as a measure changing an initially applied pre-trial detention.

The discussions as to the sufficiency of the existing measures in the analysed countries are of different nature. For example, in case of Lithuania the list of alternatives to pre-trial detention at the moment is sufficient, however, the existing provisional measures do not always function well in practice. Moreover, according to some authors, cases where no provisional measures are used in a pre-trial stage can be described as rare. This situation may be explained by the restrictive mentality of pre-trial investigators or prosecutors and, moreover, the situation may sometimes also be facilitated by regulation (some alternative measures to pre-trial detention may be applied even by pre-trial investigators (i.e. decision of the court or prosecutor are not needed)).²⁵

---

23 HALCHIN, D. Romanian prison system makes invaluable advances through foreign support. Romanian prison system makes invaluable advances through foreign support - JUSTICE TRENDS Magazine (justice-trends.press)

24 KLATIK, J. – VIRDZEK, T. – VALENTINOVIČ, Z. – BORSEKOVA, K. – KIKA, M. *Elektronický monitoring na Slovensku: výsledky národného prieskumu a odporúčania pre tvorcov politik a prax* [Electronic Monitoring in Slovakia: Results of a National Survey and Recommendations for Policy Makers and Practitioners]. Banská Bystrica : Belianum, 2020, 138 pages.

25 BIKELIS, S. – PAJAUJIS, V. DETOUR. *Towards Pre-trial Detention as Ultima Ratio*. 2nd Lithuanian National Report on Expert Interviews. Vilnius : Teisės institutas, 2017, p. 20-21.

Meanwhile, in the opinion of J. Ginter, there is still a place for the introduction of new alternative measures to pre-trial detention into the Estonian law. For example, in some situations, in which the main reason for pre-trial detention would be preventing absconding for some suspects and accused persons confiscation of travel documents could be used as an alternative to pre-trial detention. Moreover, in case of minors, personal guarantee of their parents could also be used.

The main reason why house arrest and judicial control are not a more popular provisional measures in Romania, according to the opinion of S. Bogdan, is that the public does not consider the level of interference these measures provide in preserving public safety, as most people demanding strict infringements on the liberty of defendants during the pre-trial stage.

According to L. Klimek, at the moment there are no huge discussions in Slovakia whether the set of alternative measures has to be expanded. On the other hand, more efficient enforcement of law is needed in Slovakia. This is a condition which cannot be reached by amendment of any law. What is more, it seems that some of the already introduced measures are less popular in practice than the others. For example, the guarantee measure usually functions in the form of “trustworthy person”, but not “interest association or citizens”. The financial guarantee as alternative measure in pre-trial proceedings is “affordable” to persons with higher incomes, on the contrary in the cases of those with low incomes it is absolutely not functioning. L. Klimek states that the prisons in the Slovakia are overcrowded and in 2019 the capacity of Slovak punishment institutions reached 99,66%. The solution to this problem (at least in part) can be a proper application of the electronic monitoring in pre-trial stage as well as towards sentenced individuals. L. Klimek also claims supervision by the probation and mediation officer causes problems. If supervision is ordered without control by technical means, it is limited to the control of restrictions and the fulfilment of duties only by regular meetings, which are separated by time intervals, sometimes long in months.²⁶ It is also interesting to mention, that the alternatives to pre-trial detention can not be applied in cases where pre-trial detention was applied were there were reasons to believe that the accused person will act on witnesses, experts, co-accused or otherwise prevent clarification of facts important for criminal prosecution (so called “collusive detention”). What is more, there is a disagreement on this matter between Supreme Court of Slovakia and Constitutional Court of Slovakia. According to the decision of the Constitutional Court of Slovakia,²⁷ Article 5(3) of the European Convention on Human Rights requires the application of alternatives to pre-trial detention also in case of collusive detention. The Constitutional Court of Slovakia points to the analysis of the jurisprudence of the European Court of Human Rights, namely the judgment of 8 February 2020 in case of Caballero versus

---

26 KURILOVSKA, L. – BLAŽEK, R. – LORKO, J. *Hodnotenie implementácie a budúceho vývoja sankčného mechanizmu po 10 rokoch účinnosti trestných kódexov v Slovenskej republike* [Evaluation of the Implementation and Future Development of the Sanctioning Mechanism after 10 Years of Effectiveness of Criminal Codes in the Slovak Republic]. Bratislava : Univerzita Komenského, 2020, pp. 171-175.

27 Findings of the Constitutional Court of the Slovak Republic of 8 October 2004, Ref. No. I. ÚS 100/04.

United Kingdom²⁸ and in judgment of 19 June 2001 in case of *S. B. C. versus United Kingdom*.²⁹ However, the practice of the Supreme Court of Slovakia is incompatible with mentioned constitutional jurisprudence.

All of the analysed countries struggle with the collection of statistics on the application of alternatives to detention in pre-trial stage. There are no detailed statistics available with regard to application of all alternatives to pre-trial detention in Estonia, Slovakia and Romania. J. Ginter states that there are only occasional data available in Estonia, for example, in 2019 18 674 criminal processes had started, in which: (a) in 1124 cases pre-trial detention was used; (b) in 1489 cases prohibition of departure from residence was used; and (c) in 25 cases on electronic monitoring was used.³⁰ There is some data about e-monitoring which shows, that the latter is not used often in Estonia. As J. Ginter states, because this measure helps to prevent absconding but is much less effective against committing new crimes and/or influencing the prospective witnesses.

In Lithuania, there is statistical data on application of alternatives to pre-trial detention in pre-trial stage (see Table 3).

Table 3. Statistics of application of provisional measures in Lithuania (2013-2022)³¹

YEAR	Home arrest	Intensive supervision	Bail	Obligation to reside separately and (or) prohibition to approach the victim	Seizure of documents	Supension of special right	Obligation to periodically register at the police office	Recognizance
2013	38	-	139	882	1 347	-	3 129	17 592
2014	28	-	162	683	1 362	-	3 257	18 134
2015	39	-	154	617	1 153	-	2 349	16 274
2016	28	-	109	402	7 19	-	1 173	8 579
2017	22	-	101	601	1 507	-	1 124	9 263
2018	11	-	70	474	1 528	-	776	7 004
2019	10	-	88	315	1 179	-	633	5 970
2020	9	10	49	302	982	205	490	5 615
2021	7	27	63	275	870	766	353	4 866
2022	1	35	77	371	775	730	363	4 489

28 Judgment of the European Court of Human Rights of 8 February 2020 – *Caballero versus United Kingdom* (application No. 2819/96).

29 Judgment of the European Court of Human Rights of 19 June 2001 – *S. B. C. versus United Kingdom* (application No. 39360/98).

30 Confederation of European Probation, Summary of the replies to the questionnaire on the “Use of alternatives to pre-trial detention” in EU Member States, <https://www.cep-probation.org/wp-content/uploads/2020/10/Summary-replies-questionnaire-Alternatives-to-Pre-trial-detention-1.pdf>, accessed 30 December 2023.

31 The presented data should be evaluated critically, since statistics on the application of the mildest provisional measures may not be carefully recorded due to their relatively small significance.

Nevertheless, some conclusions can be made. A recognizance is the least severe and most often used provisional measure in Lithuania. Other commonly used alternative provisional measures for pre-trial detention are traditional, easily implemented measures such as obligation to periodically register at the police office, suspension of special right, also seizure of documents. While a committal of a juvenile suspect into the care of their parents, foster parents, as well as placing them under observation by of a children's institution administration has been among the least often applied provisional measures for many years in Lithuania.³² This is partially due to the fact that the number of crimes committed by minors as well as the number of suspected and accused minors in Lithuania has been in decline for many years. House arrest is one of the most severe measures following pre-trial detention, so theoretically, it could be treated as a main alternative to pre-trial detention. However, the statistics show that for about 10 years the application of house arrest in Lithuania has been decreasing and this goes in line with the skeptical view on house arrest among prosecutors, who indicated these reasons: (a) it is more complicated to organize this measure compared to the other measures; (b) institution capacity to control this measure is often doubted; (c) the effectiveness of this measure is similar to the effectiveness of a complex made up of less severe measures; (d) the possibility to apply this measure for homeless or foreign suspects is doubted, etc.³³ Moreover, bail, in theory, is often described as a good alternative to pre-trial detention, however statistics have shown a decrease in its application. Possibly due to the fact that it is seen as an inappropriate measure in situations where suspects are financially poor, or where the measure is mostly suitable to be applied in specific cases, for example, smuggling, "white collar" crimes, etc. Intensive supervision also is often described as more of an option for gradual transition from pre-trial detention than a primary provisional measure.³⁴ Still, there is not enough data to determine whether the intensive supervision is to become a more popular provisional measure in Lithuania. However, statistics of last three years (2020-2022) show that the application of this particular measure has been growing, yet it remains among the least popular provisional measures.

Thus, the analysis of the legal regulation of alternative provisional measures for pre-trial detention in Estonia, Lithuania, Romania and Slovakia, also available statistical data on their application allows us to state that the practice of application alternative provisional measures does not depend on the size of the list and variety of these measures. In addition, in practice, traditional, easiest-to-implement provisional measures, whose effectiveness is trusted by prosecutors and judges, are usually applied (e.g. prohibition of departure from the residence (recognizance), obligation to periodically register at the police office, seizure of documents, bail, etc.). Meanwhile, such new alternative provisional measures as electronic monitoring (intensive

---

32 Committal of a juvenile suspect into care of his/her parents, foster parents also placing him/her under observation by the administration of a children's institution was applied in 2013-268 persons; in 2016-85; in 2018-63; 2020-53; 2022-37.

33 BIKELIS, S. – PAJAUJIS, V. DETOUR. *Towards Pre-trial Detention as Ultima Ratio. 2nd Lithuanian National Report on Expert Interviews*. Vilnius: Teisės institutas, 2017, p. 25-26.

34 BIKELIS, S. Suėmimo taikymo pokyčiai Lietuvoje: teisinė kultūros perspektyva. In *Kriminologijos studijos*, 2018, vol. 6, p. 27-28.

supervision) are currently not popular in Baltic countries and Central European states for various reasons; prosecutors and judges rarely apply them during pre-trial investigation.

Conclusions

Summarizing the article, the following essential conclusions can be drawn:

1. The legal regulation of grounds of the pre-trial detention, also initial length of pre-trial detention and its extension are regulated quite similarly in all Baltic countries and Central European states. Meanwhile, the method of determining the maximum duration of the pre-trial detention is regulated differently in all states, but this also does not create any significant fundamental differences. On the other hand, the statistics of the application of the pre-trial detention show fairly significant differences between the Baltic countries and Central European states. In Baltic countries during 2013-2021 application of the pre-trial detention decreased almost twice. While, in Romania the application of the pre-trial detention remained quite stable during 2013-2021, and in Slovakia the application of the pre-trial detention increased by even 25% during this period.

2. Assessment of the comparison of the increasing or decreasing trends of total number of imprisoned persons and the application of the pre-trial detention in absolute numbers, allows us to conclude that the application of the pre-trial detention did not have a significant impact on the reduction of the total number of imprisoned persons in Baltic countries (Estonia and Lithuania) and Central European states (Romania and Slovakia).

3. Assessment of the legal regulation of alternative provisional measures for pre-trial detention in Baltic countries and Central European states, also available statistical data on their application allows us to state that the practice of application alternative provisional measures does not depend on the size of the list and variety of these measures. Moreover, in practice, traditional, easiest-to-implement provisional measures, whose effectiveness is trusted by prosecutors and judges, are usually applied. Meanwhile, such new alternative provisional measures, the essence of which is electronic monitoring, are currently not popular and are rarely applied by prosecutors and judges in Baltic countries and Central European states.

Literature:

Legal acts

- European Convention on Human Rights. European Convention on Human Rights (coe.int)
- Constitution of the Republic of Lithuania. The Constitution - Constitutional Court of The Republic of Lithuania (lrkt.lt)
- Constitution of the Slovak Republic No. 460/1992 Coll. as amended by later legislation [Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov].
- Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Valstybės žinios, 2002-04-09, Nr. 37-1341.

- Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 71, 75, 120, 121, 126, 132, 139, 179, 183, 218, 219, 233, 236, 261, 273, 279, 285, 286, 317, 319, 426, 427, 428, 429, 432 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 131(1), 430(1) straipsniais įstatymas. Valstybės žinios, 2013-07-13, Nr. 75-3769.
- Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 120, 121, 126 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 132(1) straipsniu įstatymas. Valstybės žinios, 2004-11-26, Nr. 171-6307.
- Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 120, 121, 126, 132(1), 139 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymas. TAR, 2015-05-18, Nr. 7564.
- Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 120, 121 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 134(1) straipsniu įstatymas. TAR, 2019-01-21, Nr. 868.
- Lietuvos Respublikos karo tarnybos statutas, Valstybės žinios, 2008, No. 30-1057.
- Lietuvos Respublikos Generalinio prokuroro įsakymas ‘Dėl Rekomendacijų dėl kardomųjų priemonių, išskyrus suėmimą, skyrimo ikiteisminio tyrimo metu tvarkos ir nustatytų sąlygų laikymosi kontrolės patvirtinimo’, TAR, 2015, No. 19096.
- Code of Criminal Procedure of Estonia. Code of Criminal Procedure–Riigi Teataja
- Code of Criminal Procedure of Slovakia. Criminal Procedure Code of Slovak Republic – Law No (legislationline.org)
- Code of Criminal Procedure of Romania. CDL-REF(2018)043-e (coe.int)

Courts jurisprudence

- Findings of the Constitutional Court of the Slovak Republic of 8 October 2004, Ref. No. I. ÚS 100/04.
- Judgment of the European Court of Human Rights of 8 February 2020 – Caballero versus United Kingdom (application No. 2819/96).
- Judgment of the European Court of Human Rights of 19 June 2001 – S. B. C. versus United Kingdom (application No. 39360/98).

Special literature

- BERNARDI A. (ed.), MARTUFI A. (coord.). 2016. *Prison overcrowding and alternatives to detention. European sources and national legal systems*, Jovene Editore, 2016.
- BIKELIS, S. – PAJAUJIS V. DETOUR. 2018. *Towards Pre-trial Detention as Ultima Ratio. 2nd Lithuanian National Report on Expert Interviews*. Vilnius : Teisės institutas, 2017.
- BIKELIS S. 2018. Suėmimo taikymo pokyčiai Lietuvoje: teisinės kultūros perspektyva. In *Kriminologijos studijos*, 2018, vol. 6.
- DRGONEC, J. 2019. *Ústava Slovenskej republiky: Komentár* [Constitution of the Slovak Republic: Commentary], 2nd edition. Bratislava: C. H. Beck, 2019.
- FLORE, D. – BOSLY, S. – HONHON, A. – MAGGIO, J. (eds). 2012. *Probation Measures and Alternative Sanctions in the European Union*, Intersentia, 2012.
- GODA, G. – KAZLAUSKAS, M. – KUČONIS, P. 2011. *Baudžiamojo proceso teisė*. Vilnius, 2011.
- HALCHIN, D. Romanian prison system makes invaluable advances through foreign support. Romanian prison system makes invaluable advances through foreign support – In *JUSTICE TRENDS Magazine* (justice-trends.press)

- HEARD, C. 2016. *Alternatives to imprisonment in Europe: a handbook of good practice*. Antigone Edizioni, 2016.
- McNEILL, F. – ROBISON, G. 2016. *Community Punishment: European Perspectives*, London : Routledge, 2016.
- KLATIK, J. – VIRDZEK, T. – VALENTINOVÍČ, Z. – BORSEKOVA, K. – KIKA, M. 2020. *Elektronický monitoring na Slovensku: výsledky národného prieskumu a odporúčania pre tvorcov politik a prax [Electronic Monitoring in Slovakia: Results of a National Survey and Recommendations for Policy Makers and Practitioners]*. Banská Bystrica : Belianum, 2020.
- KURILOVSKA, L. – BLAŽEK, R. – LORKO, J. 2020. *Hodnotenie implementácie a budúceho vývoja sankčného mechanizmu po 10 rokoch účinnosti trestných kódexov v Slovenskej republike [Evaluation of the Implementation and Future Development of the Sanctioning Mechanism after 10 Years of Effectiveness of Criminal Codes in the Slovak Republic]*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2020.
- OROSZ, L. – SVAK, J. et al. 2022. *Ústava Slovenskej republiky: Komentár – Zväzok 2 [Constitution of the Slovak Republic: Commentary – Vol. II]*. Bratislava : Wolters Kluwer. 2022.
- RODRIGUES, A. M. – ANTUNES, M. J. – FIDALGO, S. – PINTO, I. H. – ISHIY, K. T. 2022. *Promoting Non-Discriminatory Alternatives to Imprisonment across Europe. Non-custodial sanctions and measures in the member states of the European Union comparative report. E-BOOK_COMPARATIVE_STUDY*. pdf (prialteur.pt). Instituto Jurídico da Faculdade de Direito da Universidade de Coimbra | University of Coimbra, 2022.
- VINGILĖ, A. 2013. *Problematiniai kardomųjų priemonių taikymo aspektai. Mokslinių straipsnių rinkinys. Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*. 2013 (9).

Other sources

- Confederation of European Probation, Summary of the replies to the questionnaire on the “Use of alternatives to pre-trial detention” in EU Member States, <https://www.cep-probation.org/wp-content/uploads/2020/10/Summary-replies-questionnaire-Alternatives-to-Pre-trial-detention-1.pdf>, accessed 30 December 2023.
- Criminal detention and alternatives: fundamental rights aspects in EU cross-border transfer. European Union Agency for Fundamental Rights, 2016, p. 63. Criminal detention and alternatives: fundamental rights aspects in EU cross-border transfers (europa.eu) accessed on January 2, 2024.
- Council of Europe Annual Penal Statistics Annual reports – Council of Europe Annual Penal Statistics (unil.ch)

Summary: Pre-Trial Detention and Its Alternatives in Lithuania, Estonia, Romania and Slovakia

The article deals with the legal regulation of grounds of the pre-trial detention and the initial length of pre-trial detention and its extension, which are quite similar in the Baltic and Central European states. The maximum duration of the pre-trial detention is regulated differently in all states, but this does not create any significant differences.

Statistical data of the application of the pre-trial detention during 2013-2021 shows fairly significant differences between the Baltic and Central European countries: in Baltic countries, the application of the pre-trial detention decreased almost twice, in Romania – remained quite stable, and in Slovakia – increased by even 25%.

Furthermore, the comparison of the total number of imprisoned persons and the application of the pre-trial detention provides basis for the conclusion that the application of the pre-trial detention did not have a significant impact on the reduction of the total number of imprisoned persons in Baltic countries and Central European states. Assessment of the alternative measures for pre-trial detention in Baltic countries and Central European states, as well as the available statistical data on their application allows to state that the application of the alternative measures does not depend on the size of the list and variety of these measures. Meanwhile, such alternative measures, the essence of which is electronic monitoring, are currently not popular and are rarely applied in Baltic countries and Central European states.

Gintaras Švedas, Professor, habilitated doctor of law
Vilnius university
Law faculty, Criminal Justice Department
Saulėtekio av. 9, I-building, LT-10222 Vilnius
Lithuania
email: gintaras.svedas@tf.vu.lt

Justyna Levon, Docent, doctor of law
Vilnius university
Law faculty, Criminal Justice Department
Saulėtekio av. 9, I-building, LT-10222 Vilnius
Lithuania
email: justyna.levon@tf.vu.lt

Obsah článku podlieha licencií Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Gintaras Švedas - Justyna Levon).

Z vedeckého života

Správa o konaní konferencie

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2023.10.4.210-214>

V priestoroch zámku The Grand Vígľaš sa pod záštitou Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici sa v dňoch 14.-15. novembra 2023 konal VI. ročník medzinárodnej vedeckej konferencie s názvom **Banskobystrické zámocké dni práva**, ktorá sa delila na jednotlivé sekcie a bližšie sa koncentrovala na nasledujúce témy:

Sekcia dejín štátu a práva, teórie štátu a práva v spojení so sekciou medzinárodného práva - „*Aktuálne otázky hodnôt v kontinentálnom právnom systéme*”

Sekcia súkromného práva - „*Vplyv rozhodnutí najvyšších súdnych autorít na súkromné právo*”

Sekcia verejného práva - „*Verejné právo na priesečníkoch prehlbujúcej sa európskej integrácie*”.

Konferenciu slávnostne v priestoroch Veľkej rytierskej sály zámku The Grand Vígľaš otvoril a auditorium privítal dekan Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, prof. Dr. iur. JUDr. Ing. Michal Turošík, PhD., ktorý osobitne poďakoval vedeckému výboru, ako aj organizačnému výboru za prebratie vedeckej záštity a zorganizovanie vedeckej konferencie a následne odovzdal slovo váženým hosťom konferencie, za účelom krátkych príhovorov. Medzi hostí, ktorí prijali pozvanie a pracovné povinnosti im umožnili sa konferencie osobne zúčastniť patrili generálny prokurátor Slovenskej republiky - *Dr. h. c. JUDr. Maroš Žilinka, PhD.*, prezident Slovenskej komory exekútorov - *JUDr. Ing. Miroslav Paller*, komisár pre deti (detský ombudsman) Slovenskej republiky - *prof. MUDr. Jozef Mikloško, PhD.*, člen

predsedníctva Slovenskej advokátskej komory - *Mgr. Richard Karkó*, dekan Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave - *doc. JUDr. Eduard Burda, PhD.*, dekan Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach - *prof. JUDr. Miroslav Štrkolec, PhD.* a dekanka Právnickej fakulty Paneurópskej vysokej školy v Bratislave - *doc. JUDr. Katarína Šmigová, PhD., LL.M.*

Po slávnostnom otvorení a príhovoroch hostí pristúpili dekan Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici prof. Dr. iur. JUDr. Ing. Michal Turošík, PhD. a generálny prokurátor Slovenskej republiky Dr. h. c. JUDr. Maroš Žilinka, PhD. k slávnostnému podpísaniu Zmluvy o spolupráci medzi Právnickou fakultou UMB a Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky, čo považujeme za mimoriadne cenný prínos pri spolupráci oboch inštitúcií.

Následne v zmysle pripraveného harmonogramu konferencie bolo zahájené rokovanie v jednotlivých sekciách. Dňa 14. novembra 2024 v sekcii dejín štátu a práva pod vedením moderátorky, vedúcej Katedry dejín štátu a práva Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (ďalej ako „PrF UMB Banská Bystrica“) *doc. JUDr. Ivany Šoškovéj, PhD.* predstavili svoje príspevky *prof. doc. JUDr. Mgr. Vojtech Vladár, PhD.* (PrF UK Bratislava) na tému „*Zásada princeps legibus solutus v kánonickom práve?*“ a *prof. JUDr. Matúš Nemeč, PhD.* (PrF UK Bratislava) na tému „*Sloboda vôle a uzavieranie manželstva v rímskom a kánonickom práve*“.

Následne vystúpili doc. JUDr. Ivana Šošková, PhD. (PrF UMB Banská Bystrica) s príspevkom „Aktuálne hodnoty v rodinnom práve – niekoľko ohliadnutí sa za históriou“, JUDr. Alexandra Letková, PhD. (PrF UMB Banská Bystrica) s príspevkom „Prízraky minulosti v aplikačnej praxi súdov v Českej republike“, Mgr. Zuzana Mičková, PhD. (PrF UMB Banská Bystrica) s príspevkom na tému „Závet uhorského preláta ako príklad dobovej dispozičnej praxe v priebehu 18. storočia – hodnotový aspekt“ a Bc. Miroslav Géci (PrF Trnavská univerzita) s príspevkom „Tri hodnotové zlomy v dejinách Najvyššieho správneho súdu na Slovensku (1939-1952)“.

V sekcií teórie štátu a práva pod vedením moderátora člena Katedry ústavného práva a teórie práva PrF UMB Banská Bystrica doc. JUDr. Vierošlava Júdu, PhD. predniesli svoje príspevky prof. JUDr. Tomáš Gábriš, PhD., LL.M. univ. doc. (PrF Trnavská univerzita) na tému „Morálna gramatika a hodnoty - naturalizovaná axiológia práva?“, doc. JUDr. Vierošlav Júda, PhD. (PrF UMB Banská Bystrica) na tému „Sloboda prejavu – voľný trh myšlienok?“ a Mgr. Mgr. Andrea Kluknavská, PhD., LL.M. univ. doc. (PrF UMB Banská Bystrica) na tému „Netranscendentálna teória spravodlivosti Amartyu Sena“. V zmysle programu konferencie ďalej so svojim spoločným príspevkom nazvaným „O hodnotách v práve na pozadí sporu medzi Kelsenom a Voegelinom“ vystúpila Mgr. Miroslava Klečková, PhD. (PrF UMB Banská Bystrica) a JUDr. Mária Kevická, PhD. (PrF UMB Banská Bystrica) s príspevkom na tému „Rodová rovnosť ako základná hodnota práva EÚ“. K prezentujúcim účastníkom konferencie sa zapojili aj Mgr. Ing. Miroslava Žiaková, LL.M. (súkromný sektor)

s príspevkom „Odras hodnotových preferencií v Štátnom vzdelávacom programe 2023“, JUDr. Radoslav Pavlinský (PrF UPJŠ Košice) s príspevkom „Hodnota ľudskej dôstojnosti ako kolízne pravidlo pri strete právnych systémov“, JUDr. Juraj Takáč, PhD. univ. doc. (PrF UMB Banská Bystrica) s príspevkom „Verejný verzus súkromný záujem. Dôraz na judikatúru“, JUDr. Elena Júdová, PhD., univ. doc. (PrF UMB Banská Bystrica) na tému „Pravidlo forum necessitatis v čase ozbrojených konfliktov i mimo nich“ a JUDr. Miloš Levrinc, PhD. (PrF UMB Banská Bystrica) s príspevkom nazvaným „Zmeny zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom vo svetle aktuálnej európskej legislatívy“.

Vedeckú konferenciu obohatili aj príspevky v sekcii verejného práva, zameranej na tému „Verejné právo na priesečníkoch prehlbujúcej sa európskej integrácie“, ktorú moderoval člen Katedry trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín PrF UMB Banská Bystrica, doc. JUDr. Adrián Vaško, PhD., pod ktorého záštitou predstavili svoje príspevky JUDr. Miloš Maďar, PhD., LL.M. (PrF UMB Banská Bystrica) na tému „Trest prepadnutia majetku vo svetle nálezov PL. ÚS 1/2021 (alebo čo ostalo za dverami rozhodnutia)“, prof. JUDr. et Mgr. Jana Šimonová, PhD. (Akadémia Policajného zboru v Bratislave) na tému „Prehlbujúca sa európska integrácia pri identifikácii daňového podvodu“, doc. JUDr. Adrián Vaško, PhD. (PrF UMB Banská Bystrica), ktorý pripravil vedecký príspevok v spoluautorstve s Dr. h. c. prof. JUDr. Jaroslavom Ivorom, DrSc., prof. JUDr. Jaroslavom Klátikom, PhD. a prof. JUDr. Ingrid Mencerovou, PhD., ktorého témou bolo „Zabezpečovanie informácií pre trestné

konanie prostredníctvom osobitných prostriedkov spravodajských služieb SR“. Nasledovali svojim vystúpením na tému „Väzba v konaní o európskom zatykácom rozkaze“ doc. JUDr. Andrej Beleš, PhD. v spoluautorstve s Mgr. Vanesou Sandtnerovou (PrF UK Bratislava), JUDr. Miroslav Srholec (PrF UPJŠ Košice) na tému „OČTK pri cezhraničnom prístupe k elektronickým dôkazom“, JUDr. Martin Píry PhD. (PrF UMB Banská Bystrica) s príspevkom „Princípy Centesimus annus ako možná metóda budovania a rozvoja zelenej infraštruktúry“, JUDr. Mária Potančoková s príspevkom nazvaným „Administratívna zodpovednosť na finančnom trhu – odobratie licencie v kontexte európskej integrácie“, JUDr. Sára Kiššová, PhD. (PrF UK Bratislava) na tému „Kolízia (prednosti) práva Európskej únie s ústavnou identitou členských štátov Európskej únie- Hra o tróny?“, Mgr. Lucia Vasilik (PrF UK Bratislava) na tému „Smart policing a využívanie technológií pri odhaľovaní a prevencii kriminality“, Mgr. Peter Mészáros, PhD. (PrF Trnavská univerzita) v spoluautorstve s doc. JUDr. Marekom Švecom, PhD., LL.M., univ. prof. (PrF UMB Banská Bystrica) s príspevkom „Realizácia ponnukovej povinnosti a prekážky v práci“, JUDr. Simona Dušeková Schuszteková, PhD., LL.M. (PrF UMB Banská Bystrica) s príspevkom nazvaným „Osobitná ochrana zástupcov zamestnancov vo svetle súdnych rozhodnutí“ a Mgr. Natália Kalinák (PrF UPJŠ Košice) s príspevkom „Formovanie konania v mene zamestnávateľa Najvyšším súdom Slovenskej republiky“. Po odprezentovaní vedeckých príspevkov samotnými autormi nasledovala odborná a podnetná diskusia v jednotlivých sekciách na dotknuté témy.

Vedecká rozprava pokračovala aj v rámci druhého dňa medzinárodnej vedeckej konferencie v sekcii verejného práva, ktorú dňa 15. novembra 2023 moderovala členka Katedry obchodného a finančného práva PrF UMB Banská Bystrica JUDr. Tatiana Jamrichová, PhD. V uvedenej sekcii so svojimi príspevkami predstúpili JUDr. Rastislav Remeta, PhD. (PrF UK Bratislava/ Krajská prokuratúra Bratislava) na tému „Väzba v aktuálnych rozhodnutiach súdov“, prof. JUDr. Ing. Bernard Pekár, PhD. (PrF UMB Banská Bystrica) v spoluautorstve s Mgr. Andreou Stančíkovou s príspevkom na tému „Budúci vývoj správneho trestania v kontexte európskeho správneho práva“, PhDr. JUDr. Ondrej Blažek, PhD. (Akadémia Policajného zboru v Bratislave) na tému „Príkaz starostu obce ako forma činnosti verejnej správy“, Mgr. Lenka Miklóssyová (PrF UK Bratislava) na tému „Vývoj drogovej politiky pod vplyvom europeizácie trestného práva“, doc. JUDr. Soňa Kubincová, PhD. (PrF VŠ Danubius, Sládkovičovo) s príspevkom na tému „Právna úprava dokazovania pri správe daní v Slovenskej republike a súčasná rozhodovacia prax európskych a slovenských súdnych autorít“. Moderátorka predmetnej sekcii JUDr. Tatiana Jamrichová, PhD. (PrF UMB Banská Bystrica) vystúpila s príspevkom „Vplyv európskeho práva na právnu úpravu dane z motorových vozidiel“, Mgr. Martina Makaturová s príspevkom „Individuálne sankcie Európskej únie ako reakcia na ruskú inváziu na Ukrajinu“, Mgr. Natália Priateľová (PrF UPJŠ Košice) s témou „Úskalia transpozície európskej smernice o globálnej minimálnej dani do právneho poriadku SR“, Mgr. Júlia Hoffmanová, LL.M. (PrF UPJŠ Košice) s témou „Digitálna daň a jej úloha

v podpore daňovej spravodlivosti v rámci prehlbujúcej sa európskej integrácie“, Mgr. Peter Koromház, PhD. (PrF UPJŠ Košice) s príspevkom nazvaným „Vplyv jednotného digitálneho trhu EÚ na oblasť zdravotníckeho práva“, Mgr. Igor Sloboda (PrF UK Bratislava) s príspevkom „Jednotný digitálny trh ako základ budovania cezhraničnej zdravotnej starostlivosti“ a na záver Mgr. Roland Hochmann (PrF UK Bratislava) s príspevkom na tému „Právo na obhajobu ako imanentná súčasť právneho štátu“.

Za neoddeliteľnú súčasť uskutočnenej konferencie považujeme aj sekciu súkromného práva, ktorá bola venovaná problematike vplyvu rozhodnutí najvyšších súdnych autorít na súkromné právo, ktorú moderovala prodekanka pre medzinárodné vzťahy a rozvoj a zároveň aj členka Katedry obchodného a finančného práva PrF UMB Banská Bystrica, JUDr. Monika Némethová, PhD., univ. doc. So svojimi príspevkami túto sekciu odborne obohatil prof. Dr. Alessandro Palmieri s vedeckým príspevkom na tému „*European private law: unification through judicial decisions?*“. Ďalej aktívne vystúpili doc. JUDr. Jaroslav Čollák, PhD. (PrF UPJŠ Košice) s témou „*Kolko stojí spravodlivosť? Procesné kontexty trov konania (a právneho zastúpenia)*“, doc. JUDr. Marian Horváth, Ph.D. (PrF VŠD) s príspevkom „*Dedičské tituly, dedičské konanie a zmluva o dedení de lege ferenda*“, JUDr. Laura Fotopulosová (PrF UK Bratislava) s príspevkom „*Špecifika kauzálného nexu pri zodpovednosti za škodu spôsobenú postupom non lege artis medicinae - recentná judikatúra súdnych autorít Slovenskej republiky*“, JUDr. Viktória Kol'vecková, PhD. (PrF UPJŠ Košice) s príspevkom „*Vplyv rozhodovacej činnosti súdov na zrušenie a vyporiadanie podielového*

spoluvlastníctva“, JUDr. Peter Zmeko (PrF UK Bratislava) na tému „*Ochrana osobnostných práv vo svetle recentnej judikatúry*“, JUDr. Rastislav Trnka (PrF UPJŠ Košice/advokát) na tému „*Limity kontumačných rozsudkov a ich odôvodnenie*“, JUDr. Kristína Rošková (PrF UPJŠ Košice) na tému „*O osobitých druhoch súkromnoprávných žalôb z pohľadu právnej teórie a súdnej praxe. Problematika žalôb o nahradenie prejavu vôle*“. Následne vystúpili Mgr. Tobiáš Pacák (PrF UPJŠ Košice) s príspevkom „*Právne postavenie sekundárne poškodených osôb a ich odškodňovanie (náhrada (citovej) ujmy)*“ a JUDr. Andrea Barancová, PhD. (PrF UMB) na tému „*Pohľad judikatúry na účinky zmluvného prevodu nehnuteľnosti pri úmrtí účastníka takéhoto úkonu*“. S v poradí poslední v danej sekcii vystúpili JUDr. Monika Némethová, PhD., univ. doc. (PrF UMB) v spoluautorstve s doc. JUDr. Marianom Ďuranom, PhD. (PrF UMB) s príspevkom „*Niekoľko úvah nad problematikou likvidácie právnických osôb (vybrané problémy)*“. Rovnako ako v prvý deň, tak aj v druhý deň konanej konferencie bol po odprezentovaní príspevkov v samotných sekciiach ponechaný dostatočný časový priestor na podnetnú diskusiu účastníkov k dotknutým témam.

V súvislosti s konaním VI. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie Banskobystrické zámocké dni práva patrí úprimné poďakovanie organizátorom konferencie, ktorí vytvorili priateľskú atmosféru a priestor pre odbornú vedeckú diskusiu. Príspevky účastníkov s aktívnou a rovnako aj pasívnou účasťou konferencie budú publikované v recenzovanom konferenčnom zborníku, ktorého zostavenie a vydanie sa očakáva v krátkom čase. Veríme, že sa podobné vedecké konferencie budú organizovať aj

v blízkej budúcnosti a tešíme sa na ďalšie konferenčné stretnutia.

Mgr. Lucia Šimová
Univerzita Mateja Bela v Banskej
Bystrici Právnická fakulta
Katedra občianskeho a pracovného
práva Komenského 20
974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika
lucia.simova@umb.sk

JUDr. Aneta Kšenzíghová, MBA
Univerzita Mateja Bela v Banskej
Bystrici Právnická fakulta
Katedra obchodného a finančného
práva Komenského 20
974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika
aneta.ksenzighova@umb.sk

Obsah správy podlieha licencií
Creative Commons Attribution 4.0 Inter-
national Licence CC BY (Lucia Šimová
- Aneta Kšenzíghová).

Adresa redakcie/Editors address:

Štát a právo
Právnická fakulta UMB
Komenského 20
974 01 Banská Bystrica
e-mail: statapravo@post.sk

Štát a právo

State and law

Časopis Štát a právo je vedecko-teoretickým časopisom pre otázky vedy o štáte a práve, právnej histórie a jednotlivých právnych odvetví právnej praxe. Je určený predovšetkým vysokoškolským učiteľom, vedeckým pracovníkom, študentom doktorandského štúdia na právnických fakultách, ako aj širokej právnickej verejnosti pôsobiacej v právnej praxi a v štátnych a samosprávnych orgánoch. Uverejňuje pôvodné štúdie a články z rôznych odvetví práva, eseje, informácie, diskusie, analýzy, správy z vedeckého života, recenzie a anotácie, ako aj správy k životným jubileám významných predstaviteľov vied o štáte a práve, taktiež z medzinárodných konferencií a sympózií na aktuálne vedecko-teoretické témy a podobne.

V záujme kvality obsahu, skladby i žánrovej pestrosti si dovoľujeme požiadať, aby autori rukopisov dodržiavali tieto pokyny:

1. Rukopis posielajte (výlučne v editore MS Word) na e-mailovú adresu: statapravo@post.sk.
2. Rozsah rukopisov:
  - a) štúdie v rozsahu 20 normovaných strán,
  - b) články v rozsahu 5 – 10 nstr.,
  - c) informácie do 5 nstr.,
  - d) recenzie do 5 nstr.Iný rozsah je potrebné vopred dohodnúť s redaktorom časopisu.
3. Pri konečnom spracovaní používajte výlučne font Times New Roman CE, písmo veľkosti 12 pt, pri riadkovaní 1,5, okraje zľava aj sprava po 2,5 cm, zhora aj zdola po 3 cm.
4. Rukopis má obsahovať názov článku, krstné meno a priezvisko autora (s pozn. * pod čiarou s uvedením titulov a pracovným zaradením na pracovisku), abstrakt, ktorý musí obsahovať názov štúdie alebo článku v rozsahu 15 riadkov, kľúčové slová max. 10 slov, nasleduje názov článku v AJ, abstrakt v AJ, kľúčové slová v AJ, citovanie literatúry žiadame realizovať prostredníctvom poznámky pod čiarou. V závere článku žiadame uviesť zoznam použitej literatúry v abecednom poradí a resume v anglickom jazyku.
5. Štúdie a články požadujeme štruktúrovať:
  - a) abstrakt, kľúčové slová,
  - b) úvod s naznačením problematiky,
  - c) rozbor problematiky podľa zvolenej metodológie,
  - d) záver a resume v anglickom jazyku.
6. K materiálom uveďte presnú adresu pracoviska, pracovné zaradenie (funkciu) a e-mail.

Prosíme autorov, aby dôrazne rešpektovali pokyny na úpravu a formu článkov. Rukopisy, ktoré nebudú spĺňať formálne požiadavky, nemôžu byť zaradené na publikovanie.

Vzhľadom na kapacitné možnosti je počet publikovaných príspevkov limitovaný. O zaradení, či prípadnom nezaradení príspevku budú autori včas informovaní. Autorský honorár sa nevypláca. Autorom publikovaných príspevkov bude zaslané aktuálne číslo časopisu so zverejneným príspevkom.

Na tvorbe časopisu sa môžete podieľať aj ako recenzent. V prípade záujmu nás kontaktujte prostredníctvom e-mailového kontaktu: statapravo@post.sk.

Vydavateľ: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Národná 12, 974 01 Banská Bystrica, IČO: 30232295. Časopis je vydávaný 4x ročne. Dátum vydania 1. 12. 2023.